

YHTEISKUNTAPELIN ÄSSÄKORTIT

Muistitietotutkimus vuosien 1967–1979 teinitoiminnan kerryttämästä yhteiskunnallisesta pääomasta ja sen merkityksestä teinien myöhemmässä elämässä

Emmi Bildjuschkin
Pro gradu -tutkielma
Poliittinen historia
Turun yliopisto
Kevät 2023

Turun yliopiston laatujaarjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

BILDJUSCHKIN, EMMI: Yhteiskuntapelin ässäkortit –

Muistitietotutkimus vuosien 1967–1979 teinitoiminnan kerryttämästä yhteiskunnallisesta pääomasta ja sen merkityksestä teinien myöhemmässä elämässä

Pro gradu -tutkielma, 76 s.

Poliittinen historia

Kevät 2023

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan vuosien 1967–1979 teinitoiminnan kartuttamaa yhteiskunnallista pääomaa ja sen merkityksiä entisille teineille muistitietoaineistojen valossa. Tutkimuskohteena ovat entisten teinien omat näkemykset ja kokemukset siitä, minkälaisia yhteiskunnallisia resursseja teinitoimintaan osallistuminen heille kerrytti ja minkälaisia merkityksiä ne ovat saaneet heidän myöhemmässä elämässään. Tutkielman primääriaineisto koostuu 18 haastattelusta ja 16 kirjallisesta muistelutekstistä, jotka on tuotettu alunperin *Teiniliitto, vimma ja rakkaus* -tutkimushankkeelle. Muistitietoaineiston analysoinnissa on hyödynnetty aineistolähtöistä sisällönanalyysejä sekä historiantutkimuksellista päättelyä.

Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu yhteiskunnallisen pääoman käsitteestä, jolla tarkoitetaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja toimijuuteen liittyviä resursseja, jotka ovat arvokkaita yhteiskunnan eri kentillä toimiessa. Yhteiskunnallinen pääoma on jaettu aineistosta esiin nousseiden teemojen pohjalta edelleen kolmeen osa-alueeseen: sosiaaliseen, inhimilliseen ja poliittiseen pääomaan, jotka kukin muodostavat tutkielmassa oman päälukunsa.

Keskeisenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että entiset teinit ovat kokeneet teinitoiminnan kartuttaman heille monenlaista yhteiskunnallista pääomaa, joka on saanut monia merkityksiä heidän myöhemmässä elämässään. Teinitoiminnan kartuttama sosiaalinen pääoma on kietoutunut sekä laajoihin teiniverkostoihin että lähempiin ihmissuhteisiin, jotka ovat toimineet entisille teineille monin tavoin tietynlaisina siltoina yhteiskuntaan. Inhimillistä pääomaa ilmentävät erityisesti teinitoiminnan myötä kertyneet järjestötaidot ja yleinen yhteiskunnallinen osaaminen, joista teinit ovat kokeneet hyötyneensä myöhemmin esimerkiksi työelämässä ja erilaisissa luottamustoimissa. Poliittista pääomaa vaikuttaa kertyneen erityisesti teinipolitiikassa vaikuttaneille entisille teineille, jotka kouliuntuivat poliittisten kamppailujen lomassa taitaviksi vaikuttajiksi ja neuvottelijoiksi.

Teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman keskeisimpänä merkityksenä voidaan pitää sen vahvistamaa kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Useilla teineillä yhteiskunnallinen kipinä syttyi teiniaikoina, ja on säilynyt läpi elämän.

Avainsanat: Teiniliitto, teinitoiminta, yhteiskunnallinen pääoma, sosiaalinen pääoma, inhimillinen pääoma, poliittinen pääoma, muistitietotutkimus

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
1.1 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	1
1.2 AIEMPI TUTKIMUS JA TAUSTAKIRJALLISUUS	4
1.3 AINEISTO JA METODOLOGINEN VIITEKEHYS.....	5
1.4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	13
2 AREENA AKTIIVISUUDELLE – TEINITOIMINNAN KENTTÄ VUOSINA 1967–1979	18
2.1 “POLITIikkaa ENNEN PUOLUEPOLITIikkaa” – TEINITOIMINTA 1960–1970-LUKUJEN VAIHTEESSA....	19
2.2 PUOLUEPOLIITTISET TEINIT – TEINITOIMINTA 1970-LUVULLA.....	22
2.3 TOIMIJUUDEN MAHDOLLISTAJA – KENTÄN MERKITYS TEINEILLE.....	27
3 YHTEYDET YKSILÖIHIN JA YHTEISKUNTAAN – SOSIAALINEN PÄÄOMA	30
3.1 TEINIVERKOSTOT JA NIIDEN MERKITYKSET.....	31
3.2 YSTÄVIÄ YLI PUOLUERAJOJEN.....	36
3.3 YSTÄVYYSMATKOJA JA EDUSTUSTEHTÄVIÄ – YHTEYDET ULOSPÄIN	40
4 YHTEISKUNNALLINEN KOULU – INHIMILLINEN PÄÄOMA	44
4.1 “TEINILIITOS ME NIIT OPITTIIN” – ITSELUOTTAMUSTA JA JÄRJESTÖTAITOJA.....	45
4.2 YHTEISKUNNALLISUUS OSAKSI MAAILMANKUVAA JA IDENTITEETTIÄ.....	49
5 VAIKUTTAMISTA JA VASTUSTAMISTA – POLIITTINEN PÄÄOMA	56
5.1 VAIKUTTAMISTA YHTEISKUNNASSA JA YHTEISKUNTAAN	56
5.2 NAHISTELUA JA NEUVOTTELUTAITOJA – TEINILIITTO POLITIIKAN KOULUNA	62
6 YHTEISKUNTAPELIN ÄSSÄKORTIT – TEINITOIMINNAN KARTUTTAMA YHTEISKUNNALLINEN PÄÄOMA JA SEN MERKITYKSET	67
LÄHTEET	72

1 JOHDANTO

1.1 Aihe ja tutkimuskysymykset

Suomen Teiniliitto oli aikansa merkittävin koululaisjärjestö, joka mobilisoi useita oppikoulusukupolvia yhteiseen harrastus- ja järjestötoimintaan. Vuonna 1939 perustettu järjestö toimi aluksi nimellä Suomen Oppikoulujen Toverikuntien Liitto, kunnes nimi muutettiin Suomen Teiniliitoksi vuonna 1943.¹ Teiniliiton kulta-aikana on pidetty 1960–1970-lukujen vaihdetta, jolloin liiton jäsenmäärä oli korkeimmillaan, toiminta aktiivista ja vaikutusvalta suurinta. Huippunsa jäsenmäärä saavutti vuonna 1972 noin 130 000 jäsenellä², mutta liiton toiminta alkoi hiipua vuosikymmenen loppua kohden.³ Toiminta kuitenkin jatkui pienemmässä mittakaavassa aina vuoteen 1983, jolloin Suomen Teiniliitto lakkautettiin pääasiassa pitkään jatkuneiden talousvaikeuksien vuoksi.⁴

Oppikoululaisten osallisuus Suomen Teiniliiton organisoimassa teinitoiminnassa on ollut aikanaan merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö, jolla on ollut vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan vielä myöhemminkin.⁵ *Teinitoiminta*-käsite viittaa kaikkeen koululaisten organisoituun järjestö- ja harrastetoimintaan, jota järjestettiin niin paikallisten teinikuntien, alueellisten piirijärjestöjen kuin keskusjärjestönkin tasolla. Teinitoiminta on tutustuttanut lukuisat *teinit*⁶ eli Teiniliittoon kuuluneet oppikoulujen ylempien luokkien oppilaat järjestötoiminnan ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen maailmaan, ja monet heistä ovat toimineet merkittävässä yhteiskunnallisissa ja poliittisissa tehtävissä myöhemmin elämässään.⁷ Esimerkiksi useat tunnetut nykypäivän poliitikot, kuten Erkki Liikanen, Satu Hassi, Erkki Tuomioja ja Ben Zyskowicz ovat olleet nuoruudessaan aktiivisesti mukana Teiniliiton toiminnassa. Teiniliitto ei kuitenkaan kasvattanut pelkästään ammattipoliitikkoja, vaan

¹ Rentola 2012, 175.

² Jäsenmäärätiedot perustuvat Teiniliiton omaan ilmoitukseen ja arvioon. Liiton jäsenmäärä korreloi suoraan valtionavustuksen suuruuteen, joten jäsenmäärätietoja on todennäköisesti liioiteltu, eikä arvio pidä paikkaansa. ks. Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) selvitys Teiniliiton valtionavustuksista liitteineen. Dokumentit Teiniliitto-hankkeen hallussa.

³ Jouhki 2020, 129.

⁴ Rentola 2012, 180–181.

⁵ Rentola 2012, 181; Jouhki 2020, 21.

⁶ Teinin määritelmästä ks. Jouhki 2020, 37.

⁷ ks. esim. Jouhki 2020, 293–294. Myös aineistooni lukeutuvien entisten teinien myöhemmät ammatit ja urat vahvistavat tätä käsitystä.

sillä oli monenlaisia vaikutuksia myös muille aloille päätyneiden teinien yhteiskunnallisen kiinnostuksen heräämiseen ja myöhempään elämäntapaan.⁸

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani vuosien 1967–1979 teinitoiminnan kartuttamaa yhteiskunnallista pääomaa ja sen saamia merkityksiä teinien myöhemmässä elämässä. Tutkimukseni tarkoitus on suullisen ja kirjallisen muistitiedon pohjalta hahmottaa, minkälaisia yhteyksiä entiset teinit näkevät teinitoimintaan osallistumisella olleen yhtäältä heidän yhteiskunnallisen kiinnostuksensa ja toimijuutensa syntymiseen sekä toisaalta näitä vahvistavien resurssien kehittymiseen. Lisäksi pyrin selvittämään, miten entiset teinit kokevat teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman vaikuttaneen heidän myöhempään elämäänsä. Tarkastelen tätä kehitystä yhteiskunnallisen pääoman käsitteen ja sen osa-alueiden avulla. Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1. Minkälaista yhteiskunnallista pääomaa vuosien 1967–1979 teinit kokevat saaneensa teinitoimintaan osallistumisen seurauksena?*
- 2. Minkälaisia merkityksiä teinitoiminnan kartuttamalla yhteiskunnallisella pääomalla on entisten teinien kokemusten mukaan ollut heidän myöhemmässä elämässään?*

Tarkoitan tutkielmassani teinitoiminnan kartuttamalla yhteiskunnallisella pääomalla yksinkertaisesti erinäisiä yhteiskunnallisessa toiminnassa hyödyllisiä aineettomia resursseja, kuten tietoja ja taitoja sekä sosiaalisia verkostoja. Olen jakanut teinitoiminnan kerryttämän yhteiskunnallisen pääoman kolmeen osa-alueeseen aineistosta esiin nousseiden teemojen ja teinitoiminnalle annettujen merkitysten perusteella. Nämä ovat sosiaalinen, inhimillinen ja poliittinen pääoma. Avaan sekä yhteiskunnallisen pääoman käsitettä että sen osa-alueita tarkemmin alaluvussa 1.4.

Arvioin teinitoiminnan kerryttämää yhteiskunnallista pääomaa ja sen merkityksiä sekä paikallisaktiivien että järjestöaktiivien näkökulmasta. *Paikallisaktiivilla* tarkoitan teiniä, jonka toiminta sijoittui koulu- tai paikallistasolle, mutta jolla ei ollut suoraa kosketuspintaa Teiniliiton keskusjärjestötasolle. Tyypiesimerkki paikallisaktiivista on henkilö, joka osallistui teinitoimintaan oman koulunsa teinikunnan tai paikallisen teiniyhdistyksen piirissä ja saattoi käydä kerran tai pari jossakin Teiniliiton valtakunnallisessa tapahtumassa, kuten kesäkurssilla tai liittokokouksessa. *Järjestöaktiiveilla* tarkoitan keskusjärjestötason toimintaan aktiivisesti osallistuneita teinejä.

⁸ ks. esim. Roos 2005, 71–73.

Tyypillisesti järjestöaktiivit olivat Teiniliiton hallituksen jäseniä tai liiton työntekijöitä. Enemmistö järjestöaktiiveistakin siirtyi teinitoiminnan keskusjärjestötasolle oman koulunsa teinikunnista, joissa he olivat aluksi paikallisaktiivien asemassa. Ottamalla huomioon sekä paikallis- että järjestöaktiivien näkökulmat ja kokemukset pystyn tarkastelemaan teinitoiminnan kartuttamaa yhteiskunnallista pääomaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Teiniliitto oli oppikoululaisten järjestö, joten kaikilla entisillä teineillä on oppikoulutausta. Teinit olivat siis jo lähtökohtaisesti ikäluokkansa oppineimpia, mikä luo tietynlaisen elitistisen näkökulman myös tutkimuskohteelleni. Oppikoululaisten etujärjestönä Teiniliitto oli ennen kaikkea yhteiskunnallinen järjestö, mutta teinitoiminnassa korostuivat järjestötoiminnan ja yhteiskunnallisen aktiivisuuden lisäksi myös monenlainen kulttuuri- ja harrastustoiminta, joka kuitenkin alkoi hiipua jo 1960-luvun lopulle tultaessa. Koska tutkin teinitoiminnan kartuttamaa yhteiskunnallista pääomaa, tutkimusaineistossani painottuvat erityisesti sellaiset entiset teinit, jotka ovat olleet jollain lailla yhteiskunnallisesti aktiivisia ja vaikuttaneet erityisesti teinitoiminnan järjestöpuolella. Aineistooni ei siis lukeudu kokemuksia sellaisilta entisiltä teineiltä, jotka osallistuivat ainoastaan Teiniliiton harrastus- ja vapaa-ajan toimintaan. En kuitenkaan ole rajannut tutkielmani *teinitoiminta*-käsitettä koskemaan ainoastaan toiminnan yhteiskunnallista puolta, sillä ruohonjuuritasolla teinitoiminta merkitsi teineille paljon muutakin kuin järjestötoimintaa ja yhteiskunnallista aktivismia. Teinitoiminta tarjosi osallistujilleen järjestöpuolen lisäksi monipuolisia harrastuksia, kulttuuria ja sosiaalisia suhteita, jotka ovat myös osaltaan vaikuttaneet yhteiskunnallisen pääoman kertymiseen.

Entisten teinien kokemuksia teinitoiminnan kartuttamasta yhteiskunnallisesta pääomasta olisi voinut tarkastella aina liiton perustamisesta, vuodesta 1939 saakka, mutta olen rajannut tutkielmani koskemaan vuosien 1967–1979 teinitoimintaa. Ajanjakso valikoitui sen perusteella, että se kattaa poliittisen historian näkökulmasta Teiniliiton mielenkiintoisimmat vaiheet. Nuorison yhteiskunnallinen herääminen tapahtui 1960-luvun kuluessa, mikä johti lopulta vuosikymmenten vaihteessa radikalisoitumiseen. 1970-luku puolestaan tunnetaan yleisesti puoluepolitisoitumisen aikana, ja Teiniliiton kohdalla on puhuttu jopa sen “ylipolitisoitumisesta”. Vuodet 1967–1979 kattavat sekä Teiniliiton vahvimman vaikutuskauden että sen hiipumisen ennen lopullista lakkauttamista.⁹ Teinitoiminta vuosina 1967–1979 oli niin yhteiskunnallisesti kuin poliittisesti aktiivista, joten entisten teinien kokemukset kyseiseltä ajanjaksolta avaavat hedelmällisiä näkökulmia yhteiskunnallisen pääoman kertymisen tarkasteluun. Tutkielmani aikarajaus avaa

⁹ Rentola 2012, 176–177, 179–180.

mahdollisuuden myöhemmälle jatkotutkimukselle aiempien vuosikymmenten teinitoiminnan kartuttamasta yhteiskunnallisesta pääomasta. Myös teinitoiminnan kartuttamaa kulttuuripääomaa olisi mielenkiintoista tutkia erityisesti 1950–1960-lukujen teinitoiminnan osalta, koska teinien kulttuuriharrastukset kukoistivat tuolloin.

1.2 Aiempi tutkimus ja taustakirjallisuus

Teiniliitto on ollut aikanaan merkittävä yhteiskunnallinen toimija, ja sitä on tutkittu tieteellisesti jonkin verran. Laajaa kokonaishistoriaa Teiniliitosta ei ole kuitenkaan aiemmin kirjoitettu, mutta tätä aukkoa tutkimuskentällä täyttää tällä hetkellä käynnissä oleva nelivuotinen *Teiniliitto, vimma ja rakkaus* -tutkimushanke, jossa syvennytään tutkimaan Suomen Teiniliittoa ja oppikoulumaailmaa vuosina 1939–1983 useista eri näkökulmista. Graduni on tehty yhteistyössä hankkeen kanssa siten, että olen saanut käyttää hankkeen piirissä kerättyä ja tuotettua aineistoa. Olen työskennellyt tutkimushankkeessa tutkimusavustajana tammikuusta 2021 alkaen, ja kiinnostukseni aihepiiriä kohtaan on herännyt työn kautta.

Merkittävimpanä Teiniliitto-aiheisena taustateoksena tutkielmalleni toimii historiantutkija Essi Jouhkin väitöskirja *Teinikuntatoiminnan sukupolvet: muistitietohistoria oppikoulujen koululaisliikkeestä 1950–1970-luvuilla*. Jouhki käsittelee väitöskirjassaan oppikoulujen teinikuntien historiaa ja teinikuntatoiminnan sukupolvien muotoutumista muistitietohistorian näkökulmasta. Tutkimus tarjoaa tutkielmalleni arvokasta tietoa niin teinikuntien ja Teiniliiton historiasta kuin entisten teinien kokemuksista ja muistitietotutkimuksestakin. Jouhki on väitöskirjassaan käsitellyt varsin laajasti myös entisten teinien teinikuntatoiminnalle antamia merkityksiä, jotka toimivat arvokkaana vertailukohteena aineistostani esiin nouseville yhteiskunnallisen pääoman osa-alueille annetuille merkityksille. Jouhkin väitöskirjassa pääpaino on kuitenkin 1950–1960-lukujen teinikuntatoiminnassa, eikä siinä analysoida syvemmin teinitoiminnan myöhempää puoluepoliittista vaihetta. Oman tutkielmani arvo on siinä, että tuon tarkasteluun lisäksi teinitoiminnan keskusjärjestötason ja syvennyn teinitoiminnan myöhempisiin vaiheisiin, joten näkökulmani on vahvasti poliittis-yhteiskunnallinen.

Jouhkin väitöskirjan merkittävin anti on teinikuntatoiminnan sukupolvijaottelu. Hän on erottanut aineistonsa pohjalta neljä teinikuntatoiminnan sukupolvea: ensimmäinen teinisukupolvi (1943–

1949), kulttuurin ja kiltteyden sukupolvi (1950–1962), kulttuurivalppauden ja yhteiskunnallisuuden sukupolvi (1963–1968) sekä puoluepoliittisen koululaisliikkeen sukupolvi (1969–1975).¹⁰ Tutkielmani muistitietoaineiston tuottaneet entiset teinit sijoittuvat Jouhkin sukupolvijaottelussa kahteen viimeiseen teinisukupolveen.

Lisäksi olen hyödyntänyt tutkielmassani poliittisen historian professori Kimmo Rentolan artikkeleita, joissa käsitellään Teiniliiton historian eri vaiheita. Näistä tutkielmani kannalta merkittävin on ollut artikkeli *Suomen Teiniliiton nousu ja tuho* (2012). Tutkielmani historiallista kontekstia rakentaakseni olen tutustunut myös 1960- ja 1970-lukuja koskevaan tutkimuskirjallisuuteen. Etenkin suurista murroksista tunnettua suomalaista 1960-lukua on tutkittu paljon. Olen hyödyntänyt tutkielmassani muun muassa Maarit Leskelä-Kärjen, Marika Ahosen ja Niko Heikkilän toimittamaa teosta *Toivon ja raivon vuosi 1968* (2019), jonka artikkelit antavat kattavan kuvan 1960-luvun ilmiöistä ja poliittis-yhteiskunnallisesta ilmapiiristä. Dosentti Ville Pernaan teos *Pimeä vuosikymmen – Suomi 1968–1981* (2021) on puolestaan tarjonnut taustoitusta suomalaisesta 1970-luvusta ja erityisesti sitä leimanneesta poliittisesta ilmapiiristä. Avaan tutkielmani historiallista ja yhteiskunnallista kontekstia esittelemäni tutkimuskirjallisuuden pohjalta tarkemmin luvussa 2.

1.3 Aineisto ja metodologinen viitekehys

Koska tutkielmassani korostuvat yksilöiden omat näkemykset ja kokemukset, on muistitieto tutkielmalleni hedelmällisin lähdetyyppi. Muistitieto on ihmisten omakohtaista ja muistinvaraista tietoa menneisyydestä. Historiantutkimuksen piirissä muistitietoon suhtauduttiin pitkään skeptisesti, koska muistin ja totuuden suhdetta on pidetty kompleksisena.¹¹ 2010-luvun kuluessa on kuitenkin tapahtunut eräänlainen paradigman muutos ja muistiin pohjautuvat aineistot ovat nykypäivänä yleisiä historiatieteissä. Suhtautuminen muistitietoon on muuttunut, ja se ymmärretään nykyisin ennen kaikkea kerrontana ja tulkintoina menneisyydestä.¹² Myös muistitietotutkimukseen liittyvä metodologinen osaaminen on kehittynyt, joten haastattelujen ja kirjallisten muistojen analyysi on pätevä osa nykyaikaisen historiantutkijan menetelmällistä työkalupakkia.¹³ Alessandro Portellin

¹⁰ Jouhki 2020.

¹¹ esim. Fingerroos ja Haanpää 2006, 32.

¹² Jouhki ja Vehkalahti 2022, 372–374.

¹³ Jouhki ja Vehkalahti 2022, 372–374; ks. myös Fingerroos ja Haanpää 2006, 32.

mukaan muistitietotutkimus on erityistä juuri siksi, että se kertoo enemmän tapahtumien merkityksestä kuin itse tapahtumista. Muistitietotutkimuksen perimmäinen tarkoitus ei siis ole historiallisten faktojen osoittaminen tai oikean ja väärän tiedon erottelu, mutta tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö tutkimuksessa pyrittäisi esittämään totuudenmukaista tietoa.¹⁴

Primääriaineistoni koostuu suullisesta ja kirjallisesta muistitiedosta: haastatteluista ja kirjallisista muisteluteksteistä. Olen saanut aineistot käyttööni *Teiniliitto, vimma ja rakkaus* - tutkimushankkeelta, jota varten ne on tuotettu. Haastattelut on toteutettu tutkimushankkeen piirissä vuosina 2020–2024, ja olen itsekin osallistunut osan niistä tekemiseen ja litterointiin. Kirjalliset muistitietoaineistot ovat pääosin peräisin *Minun Teiniliittoni* -kirjoituskeruusta, jonka hanke järjesti yhteistyössä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) kanssa 15.2.–15.6.2021. SKS:n keruuvastausten lisäksi kirjallisen muistitietoaineistoni joukkoon lukeutuu yksi tutkimushankkeelle erikseen luovutettu muisteluteksti.

Teiniliitto, vimma ja rakkaus -tutkimushankkeen piirissä on tehty tähän mennessä 40 haastattelua¹⁵. Näiden joukosta olen valikoinut omaan aineistooni 17 haastattelua sen perusteella, että ne sijoittuvat tutkimalleni ajanjaksolle, ja niissä on käsitelty tutkielmani kannalta oleellisia teemoja. Neljä haastatteluista on kahden hengen yhteishaastatteluja ja loput 13 yksilöhaastatteluja. Näiden lisäksi olen hyödyntänyt tutkielmani yleisessä taustoituksessa ja kontekstoinnissa yhtä haastattelua ja yhtä muistelutyöpajaa, jotka eivät kuitenkaan varsinaisesti lukeudu primääriaineistooni, koska muistelijoiden teinitoiminta-aika ei sijoitu tutkimalleni ajanjaksolle.

Haastateltavat ovat pääosin entisiä järjestöaktiiveja, jotka ovat olleet mukana Teiniliiton keskusjärjestötason toiminnassa. Heidän joukkoonsa lukeutuu Teiniliiton entisiä puheenjohtajia, hallituksen jäseniä ja liiton työntekijöitä, kuten pääsihteereitä. Haastateltavien joukossa on kuitenkin myös joitakin paikallisaktiiveja, joiden teinitoiminta on rajoittunut paikalliselle ja alueelliselle tasolle. Vaikka haastatteluissa korostuu järjestöaktiivien näkökulma, on tärkeää huomioida, että lähes kaikki keskusjärjestötason toimijatkin aloittivat teinitoiminnan oman koulunsa teinikunnista ja alueellisista teiniyhdistyksistä.

¹⁴ Portelli 2006, 55.

¹⁵ Huhtikuuhun 2023 mennessä.

Minun Teiniliittoni -muistitietokeruuseen saapui yhteensä 63 vastausta 61 henkilöltä. Keruu tuotti yhteensä yli 200 sivua muistelutekstejä, joissa vastaajat muistelivat koulu- ja teiniaikojaan aina 1940-luvulta 1980-luvulle saakka. Jotkut tukeutuivat muistelussaan vahvemmin keruuesitteen valmiisiin kysymyksiin, kun taas toiset muistelivat vapaammin. Keruuvastausten pituudet vaihtelivat yhdestä virkkeestä yli 30 sivuun, mutta keskimäärin vastaukset olivat noin kahden sivun mittaisia. Omaan aineistooni muisteluteksteistä päätyi aihe- ja aikarajausten perusteella 15 tekstiä. SKS:n kirjoituskeruusiin voi käytännössä vastata kuka tahansa, joten keruuvastaajien joukko on moninaisempi kuin haastateltujen joukko. Suurin osa kirjoituskeruuseen vastanneista on entisiä paikallisaktiiveja, mutta mukaan mahtuu myös entisiä Teiniliiton puheenjohtajia ja muita keskusjärjestätason toimijoita. Osaa kirjoituskeruuseen vastanneista on myös haastateltu tutkimushankkeen puolesta.

Aineistoni muistelijoista 14 on naisia ja 22 miehiä, joten miesten osuus muistelijoista painottuu suhteessa naisiin. Sukupuoli ei ole ollut kriteerinä aineistonvalinnassa, eikä se nouse erityiseen tarkasteluun myöskään tutkielmassani. Teinitoiminnassa oli kaikilla toiminnan tasoilla mukana sekä naisia että miehiä, ja koska tarkoitukseni on tarkastella teinitoiminnan kerryttämää yhteiskunnallista pääomaa yleisesti, en ole kokenut tarpeelliseksi korostaa erityisesti sukupuolinäkökulmaa.

Muistelijoita on eri puolilta Suomea ja he ovat lähes kaikki korkeasti koulutettuja. Muistelijat ovat teiniaikoinaan edustaneet eri puoluepoliittisia ryhmiä. Heidän joukossaan on entisiä taistolaisia, sosiaalidemokraatteja, keskustalaisia ja kokoomuslaisia. Jotkut eivät ilmaisseet puoluekantojaan tarkemmin, vaan mielsivät itsensä yleisdemokraateiksi. Koska kaikkien muistelijoiden teiniaikaiset puoluepoliittiset sidonnaisuudet eivät ole selvillä, on mahdotonta määritellä tarkasti, kuinka moni muistelija sijoittui mihinkin poliittiseen ryhmään. Merkittävää kuitenkin on, että muistelijoiden joukossa on useita eri ryhmiä edustaneita entisiä teinejä.

Haastattelut ja kirjalliset muistelutekstit ovat molemmat luonteeltaan muistitietoa, mutta eroavat toisistaan jonkin verran. Selkein tilannekohtainen ero suullisen ja kirjallisen aineiston tuottamisessa liittyy vuorovaikutukseen. Suullinen aineisto tuotetaan aina vuorovaikutustilanteessa, ja tutkijoiden ja haastateltavien välinen vuorovaikutus vaikuttaa olennaisesti muistitietoaineiston syntymiseen. Onnistunut haastattelu vaatii haastattelijalta etukäteen valmistautumista, yksityiskohtaisia ja konkreettisia kysymyksiä sekä kuuntelemisen ja keskittymisen taitoja. Haastattelijan on syytä valmistautua haastatteluun laatimalla haastattelurunko kysymyksistä, mutta on myös hyvä varautua

siihen, että haastattelu harvoin etenee suunnitelman mukaisesti.¹⁶ Haastattelut voivat olla keskenään hyvinkin erilaisia, vaikka ne olisi tehty täysin saman haastattelurungon pohjalta. Haastatteluja tehdessä onkin hyvä muistaa, että ihmiset ovat yksilöitä ja haastattelut erilaisia¹⁷.

Haastattelutilanteen olosuhteiden ja vuorovaikutuksen lisäksi on kiinnitettävä huomiota haastattelutallenteen muotoon. Käytännön syistä äänitallenteet litteroidaan eli muutetaan kirjalliseen muotoon, ja varsinaista tutkimusta tehdään yleensä juuri litteraattien pohjalta. Koska kirjoitettu kieli eroaa huomattavasti puhutusta kielestä, aiheuttaa nauhan litterointi siihen väkisinkin muutoksia.¹⁸ Esimerkiksi puheen äänensävyä, äänialaa ja rytmiä on mahdotonta tallentaa transkriptioon, mutta niillä voi olla huomattava vaikutus puheen merkityksiin. Puhutussa kielessä ei myöskään ole välimerkkejä, mutta kirjoitettuun tekstiin ne on lisättävä, jotta tekstistä tulee ymmärrettävää. On syytä muistaa, että valta niin välimerkkien valitsemisesta kuin tekstin muustakin kirjallisesta muodosta on litteroijalla.¹⁹

Kirjoittaminen on yksityinen prosessi, ja kirjallisen muistitietoaineiston tuottaminen eroaa siten huomattavasti vuorovaikutteisesta haastattelutilanteesta. Kirjallinen muistelu on yleensä huomattavasti harkitumpaa kuin puhe, koska kirjoittaminen on mahdollista jakaa useampaan kirjoituskertaan, ja tekstiä voi muokata jälkikäteen. Jyrki Pöysän mukaan kirjoitusprosessi on yksityisen lisäksi myös intiimi. Muisteluteksti muuttuu julkiseksi vasta, kun se julkaistaan kirjoittajan päätöksellä.²⁰ Vaikka kirjallisesta muistelutilanteesta puuttuu kasvokkainen vuorovaikutus, eivät muistelutekstit silti ole vapaata tajunnanvirtaa. Kirjoituskeruissa on aina teema, jonka pohjalta niihin vastataan, ja keruukutsuissa on yksityiskohtaisten vastausohjeiden lisäksi yleensä myös valmis kysymyspatteristo, joka ohjaa kirjoittamista. Vastausohjeet ja valmiit kysymykset vastaavat jossain määrin haastattelijan roolia haastattelutilanteessa, mutta muistelijalla on kirjoitustilanteessa kuitenkin suurempi tulkinnanvapaus kuin haastattelutilanteessa.²¹ Yksityinen muistelu mahdollistaa myös aineistoon tukeutumisen eri tavalla kuin tilannekohtainen haastattelu. Pöysä huomauttaa, että kirjoittaminen edistää yleensä myös fiktiivisyyttä ja mielikuvituksellisuutta, mikä on syytä muistaa käytettäessä kirjallista muistitietoaineistoa tutkimuksen lähteenä.²²

¹⁶ Ukkonen 2006, 184–186; Savolainen ja Taavetti 2022, 18–20.

¹⁷ Rossi 2013, 73.

¹⁸ Portelli 2006, 51.

¹⁹ Portelli 2006, 52.

²⁰ Pöysä 2006, 229–230; Jouhki ja Lalu 2018, 14–15.

²¹ Pöysä 2006, 230.

²² Pöysä 2006, 231; Jouhki ja Lalu 2018, 14–15.

Yhdessä haastattelut ja kirjalliset muistelutekstit muodostavat tutkielmalleni monipuolisen ja hedelmällisen aineistopakettin. Suullinen ja kirjallinen aineisto tasapainottavat toisiaan luoden aineistosta yhtenäisen kokonaisuuden. Haastattelut kertovat vahvemmin järjestöaktiivien näkökulmaa ja muistelutekstit avaavat puolestaan enemmän paikallisaktiivien kokemuksia. Ilman molempia aineistotyyppejä tutkielman näkökulma olisi huomattavasti yksipuolisempi, eikä teinitoiminnan kartuttamasta yhteiskunnallisesta pääomasta olisi mahdollista muodostaa laajempaa kokonaiskuvaa. Vaikka aineistot eroavat toisistaan jonkin verran, niissä on myös paljon samankaltaisuuksia, ja niihin on mahdollista soveltaa varsin yhtenevää metodologiaa.

Yksi muistitietotutkimuksen eduista on se, että tutkija pääsee yleensä konkreettisesti osallistumaan aineiston tuottamiseen esimerkiksi valikoimalla haastattelukysymykset.²³ Oman aineistoni kohdalla tämä ei kuitenkaan täysin pidä paikkaansa, koska valmista ja pääosin muiden tuottamaa aineistoa hyödyntäessäni en ole itse päässyt esittämään muistelijoilta kysymyksiä. Valmis aineisto ei siis tarjoa suoria vastauksia tutkimuskysymyksiini, kuten eivät historianitutkimuksen aineistot yleensäkään. Haastattelujen ja keruuvastausten tieto on pirstaleista, ja sen löytämiseksi sekä analysoimiseksi joutuu näkemään enemmän vaivaa. Tämä kuitenkin pätee lähes kaikkien historianitutkimuksen aineistojen kohdalla, joten tilanne ei sinänsä ole poikkeuksellinen. Uskon, että olisin saanut omilla kysymyksilläni samansuuntaiset tutkimustulokset kuin valmiilla aineistolla, mutta analyysi olisi ehkä saavuttanut vieläkin syvällisemmän tason, ja haastateltavien vastauksista olisi voinut löytää yhä enemmän yhtäläisyyksiä, jolloin johtopäätöksilläni olisi ollut entistäkin vankempi pohja.

Tutkimusmetodi, jolla olen lähtenyt analysoimaan aineistoani, on yhdistelmä laadullista sisällönanalyysia ja historianitutkimuksellista päättelyä. Sisällönanalyysi on analyysimuoto, jota ei lähtökohtaisesti ohjaa mikään teoria tai epistemologia, mutta siihen voidaan suhteellisen vapaasti soveltaa erilaisia teoreettisia ja epistemologisia lähtökohtia.²⁴ Analyysimuodon vapauden myötä siihen on helppo yhdistää historianitutkimuksellista päättelyä, joka kuuluu olennaisesti kaikkeen historianitutkimukseen. Sisällönanalyysin eri muodoista käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jota tehdään nimensä mukaisesti aineiston ehdoilla²⁵. Muut laadullisen sisällönanalyysin muodot ovat teorialähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi, joissa teorioilla on analysointivaiheessa

²³ Savolainen ja Taavetti 2022, 18.

²⁴ Tuomi ja Sarajärvi 2018, 103.

²⁵ Tuomi ja Sarajärvi 2018, 122.

keskeisempi rooli²⁶. Aineistolähtöisyys kuitenkin sopii oman tutkimukseni luonteeseen parhaiten. Tutkielmani rakenne on muodostunut analyysin pohjalta. Aineistoa läpikäydessäni olen hahmottanut sieltä toistuvia teemoja, joiden pohjalta olen jakanut teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman kolmeen osa-alueeseen: sosiaaliseen, inhimilliseen ja poliittiseen pääomaan.

Historiantutkimuksellinen päättely tuo aineiston analysointiin oman lisänsä. Siihen liittyy päättelyn ja historiallisten tulkintojen tekemisen lisäksi huolellinen kontekstointi sekä lähdekritiikki, jota omassa tutkimuksessani ohjaa erityisesti muistitietoaineiston erityislaatuisuus. Muistitietoa tutkittaessa on ensiarvoisen tärkeää huomioida, että muistelu on aina menneisyyden tarkastelua nykyisyyden lähtökohdista käsin, eikä muistin puutteeseen vaikuttavia tekijöitä ole mahdollista sulkea pois. Menneisyyden merkityksiä tuotetaan ja tulkitaan aina vuorovaikutuksessa muistelijan senhetkisen kulttuurisen ympäristön kanssa.²⁷ Muistelutilanteessa muistelijat siis kulkevat ikään kuin kahden ajan – menneisyyden ja nykyisyyden – välillä, ja tämä "aikamatka" tallentuu myös heidän tuottamaansa muistitietoon. Koska tutkin itse teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman merkityksiä sekä menneisyydessä että myöhemmässä elämässä, olen erityisen kiinnostunut juuri tästä aikamatkasta ja vuorovaikutuksesta menneen ja nykyisen välillä. Muistitietoa tutkittaessa on tärkeää muistaa Alessandro Portellin toteamus siitä, että muistitietotutkimuksessa ensisijaisena tutkimuskohteena ovat menneisyyden merkitykset, eivät tapahtumat²⁸.

Muistitietoon, kuten mihin tahansa lähdeaineistoon, on suhtauduttava sen vaatimalla tavalla ja lähteen luonne huomioiden.²⁹ Muistitiedon kohdalla historiantutkijalle sekä haastavin että hedelmällisin kysymys on, miksi muistelijä muistaa siten kuin muistaa ja kertoo siten kuin kertoo.³⁰ Sekä suullisia että kirjallisia muistitietoaineistoja onkin tarkasteltava lähdekriittisesti sen suhteen, mitä muistelijat kertovat tai eivät kerro.³¹ Erityisesti on tarkasteltava muistelijan motiiveja kertoa tai jättää kertomatta jotakin. Ihmiset kertovat yleensä asioista, joita he pitävät tärkeinä ja muistamisen arvoisina. Yhtenä motiivina muistelulle voi olla myös pyrkimys esittää omia vastakertomuksia, joilla halutaan haastaa jostakin tietystä asiasta tai ilmiöstä vallitsevaa kulttuurista käsikirjoitusta.³² Kertomatta jätetään yleensä sellaisia asioita, joihin liitetään esimerkiksi häpeää tai arkaluontoisia

²⁶ Tuomi ja Sarajärvi 2018, 127, 133.

²⁷ Ukkonen 2006, 186–187.

²⁸ Portelli 2006, 55.

²⁹ Fingerroos ja Haanpää 2006, 34.

³⁰ Kalela 2006, 75.

³¹ Kalela 2006, 75.

³² Vehkalahti ja Jouhki 2022, 375, 386.

kokemuksia. Tällaisia aiheita saattavat olla esimerkiksi menneisyyden rikollinen tai poliittinen toiminta. Kertomatta jättäminen ei tarkoita, etteivätkö ihmiset muistaisi tapahtumia, he eivät vain halua puhua niistä.³³

Teinitoimintaa tutkittaessa on tärkeää tiedostaa, että myös siihen liittyy asioita, joista vaietaan tai joita vältellään. Esimerkiksi taistelussa Teiniliiton valta-asemista turvauduttiin joskus yhdistyslain ja hyvän järjestykseen vastaiseen toimintaan, joista monet haastatellut ovat kyllä kertoneet, mutta varsin ylimalkaisesti. Oma osuutta tai yksityiskohtia ei välttämättä haluta valottaa monistakaan syistä. Myös nuoruuden taistolaisuus saattaa olla joillekin entisille teineille asia, jota he menneisyydessään häpeävät.

Koska tämä tutkielma rakentuu aikalaisten tuottaman muistitiedon varaan, on erityisen tärkeää pohtia tutkimuksen eettisyyttä ja tietosuojavaatimuksia suhteessa muistelijoihin. Muistitietotutkimuksen kohdalla keskeinen tietosuojakysymys on muistelijoiden tunnisteellisuus eli se, esiintyvätkö muistelijat tutkimuksessa omalla nimellään tai muuten tunnistettavasti. Osa muistitietotutkijoista korostaa, että yksi muistitietotutkimuksen keskeisimmistä tehtävistä on antaa ääni muistelijaille, ja siksi monien mielestä on perusteltua sekä arvokasta, että henkilöt esiintyvät julkaisuissa tunnistettavasti omilla nimillään. Tietosuojavaatimukset asettavat tähän kuitenkin omat haasteensa.³⁴

Olen päätenyt tutkielmani kohdalla siihen ratkaisuun, että käytän haastatelluista muistelijoista heidän omia nimiään, koska se on *Teiniliitto, vimma ja rakkaus* -tutkimushankkeen yleinen linja. Tutkimushankkeen päätyttyä haastattelut arkistoidaan tunnisteellisesti Tietoarkistoon, ellei tätä ole erikseen kielletty. Jokainen hankkeen piirissä haastateltu henkilö on saanut itse valita, haluaako esiintyä tutkimusjulkaisuissa omalla nimellään vai anonymisti. Kaikki tutkielmassani esiintyvät haastateltavat ovat selkeästi ilmaisseet halunsa esiintyä julkaisuissa omalla nimellään, ja haluan osaltani kunnioittaa heidän tahtoaan. Haastatellut ovat pääasiassa entisiä järjestöaktiiveja, ja monet heistä ovat nykyisinkin julkisuudessa toimivia henkilöitä, millä voidaan myös perustella heidän esiintymistään omilla nimillään.

³³ Portelli 2006, 55, 58.

³⁴ Savolainen ja Taavetti 2022, 23–24.

SKS:n kirjoituskeruuseen osallistuneiden muistelijoiden osalta olen tehnyt päätöksen pitää heidät anonyymeina.³⁵ Syy tähän on suurelta osin käytännöllinen. Muistelijoiden omien nimien käyttäminen tutkielmassani olisi vaatinut erillisen ja monivaiheisen SKS:n kautta hoidettavan lupaprosessin, johon olisi kulunut huomattavan paljon aikaa. Kirjoituskeruuseen vastanneet muistelijat ovat myös suurelta osin yksityishenkilöitä, joten anonymiteettia voidaan perustella myös heidän yksityisyytensä suojaamisella. Yksilöin kirjoituskeruuseen osallistuneita muistelijoina kuitenkin heidän ilmoittamiensa sukupuolen ja syntymävuoden perusteella. Puhuessani yleisesti haastateltavista ja kirjallisista muisteliijoista käytän nimityksiä *entiset teinit* tai *muistelijat*.

Myös muistelijoiden entisten tai nykyisten poliittisten kantojen ilmaiseminen on vaatinut tutkimuseettistä pohdintaa, koska poliittinen suuntautuminen mielletään arkaluonteiseksi tiedoksi. Olen päättänyt tuoda julki muistelijoiden teiniaikaiset poliittiset kannat, jos koen niillä olevan merkitystä käsiteltävän asian kannalta. Esimerkiksi teinitoiminnan kartuttamaa sosiaalista pääomaa tarkasteltaessa on joissakin tapauksissa olennaista hahmottaa entisten teinien suhteita ja suhtautumista eri poliittisten ryhmien edustajiin. Muistelijoiden teiniaikaiset poliittiset suuntautumiset eivät siis ole tutkielmani keskiössä, mutta auttavat kuitenkin olennaisesti ymmärtämään monia asioita. Muistelijat ovat olleet avoimia teiniaikojensa puoluepoliittisista ryhmistä, eivätkä he ole kieltäneet niiden esiin tuomista. Nykyisiä poliittisia kantoja en aio tuoda tutkielmassani ilmi, elleivät muistelijat ole avoimesti politiikassa mukana tai tuoneet niitä itse muuten julkisesti esiin.

Niin politiikkaa kuin muitakin aiheita käsitellessä olen pyrkinyt noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja esittämään sekä tulkitsemaan aineistoja niin, ettei tutkielmastani aiheudu haittaa muisteliijoille. Olen pyrkinyt esittämään muistelijoiden kertomukset kunnioittavalla ja asianmukaisella tavalla oikeissa asiayhteyksissä. Erityisesti historian tutkimuksessa on tärkeää huomioida konteksti ja pyrkiä esittämään menneisyydestä reilu ja oikeudenmukainen tulkinta³⁶. Tutkielmani tarkoitus ei myöskään ole arvottaa muistelijoiden kokemuksia, vaan esittää oma tulkintani aineiston pohjalta muisteliijoita kunnioittaen.

³⁵ Lauri Ilomäen muisteluteksti on poikkeus tästä linjasta, koska se on luovutettu tutkimushankkeelle erikseen eikä lukeudu SKS:n kirjoituskeruuseen. Ilomäki on luovuttanut muistelutekstin vapaaehtoisesti ja omalla nimellään.

³⁶ Kalela 2010, 49; Jouhki 2020, 88.

1.4 Teoreettinen viitekehys

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys muodostuu yhteiskunnallisen pääoman käsitteestä, josta olen luonut tutkielmalleni teoreettisen työkalun pääoman käsitteen ja sen muotojen tarkalla määrittelyllä. Olen nojannut pääoman käsitteen määrittelyssä erityisesti sosiologi Pierre Bourdieun pääomateoriaan, mutta hyödyntänyt pääoman muotojen määrittelyssä myös muiden tutkijoiden näkemyksiä, koska Bourdieu ei teoriassaan erittele kaikkia aineettoman pääoman muotoja, joita olen aineistostani tunnistanut. Bourdieun pääomateoria ei myöskään täysin sellaisenaan sovellu tutkimuskysymysteni tarkasteluun, sillä Bourdieulle pääoman käsite on ensisijaisesti väline yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja vallan jakautumisen tarkasteluun.³⁷ Olen kuitenkin poiminut Bourdieun teoriasta keskeisiä näkemyksiä, joiden pohjalle olen rakentanut tutkielmaani soveltuvan viitekehysten täydentäen sitä muiden tutkijoiden tulkinnoilla.

Pääoma on alun perin taloustieteen käsite, jolla on viitattu taloudelliseen pääomaan eli rahaan ja varallisuuteen. Sitten myös muut tieteenalat, erityisesti sosiologia, ovat ottaneet käyttöönsä pääoman käsitteen ja laajentaneet sen määritelmää taloudellisista resursseista myös aineettomiin resursseihin. Nykyisin pääoman voikin yksinkertaisesti ymmärtää tarkoittavan erilaisia aineellisia ja aineettomia resursseja, jotka yksilöllä, ryhmällä tai organisaatiolla on käytössään. Pääomalle on ominaista, että sitä voi sekä kerryttää että kuluttaa. Pääoman kertyminen on pitkä ja vaivalloinen prosessi, joka vaatii yksilöltä erilaisia investointeja, kuten aikaa, kasvatusta ja suhteita. Kasaantunutta pääomaa voidaan pitää luonteeltaan pysyvänä.³⁸

Pääoma voidaan jaotella useisiin muotoihin tai lajeihin, joista yleisimpiä ovat taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja inhimillinen pääoma. Sosiologi Martti Siisiäinen luonnehtii pääoman lajeja seuraavasti:

Pääoman eri lajit ovat resursseja, joihin toimijoiden kausaalinen voima erilaisilla intressikentillä on varastoitunut. Ne ovat yhteiskuntapelin "ässäkortteja" sattuman ja onnenpelin minimoijia todellisissa käytännöissä.³⁹

³⁷ Rinne, Kivirauma ja Lehtinen 2015, 210–211.

³⁸ Bourdieu 1986, 15; Rinne, Kivirauma ja Lehtinen 2015, 211.

³⁹ Siisiäinen 1988, 158.

Siisiäisen luonnehdinta tiivistää varsin hyvin sen, mitä tarkoitan teinotoiminnan kartuttamalla yhteiskunnallisella pääomalla tutkielmassani. Teinotoiminta kartutti teineille monenlaista aineetonta pääomaa, josta he ovat kokeneet myöhemmin hyötyneensä “yhteiskuntapelissä” ja muutenkin elämässä. Viitataan yhteiskunnallisen pääoman käsitteellä ennen kaikkea yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja toimijuuteen liittyviin resursseihin, jotka ovat arvokkaita yhteiskunnan eri kentillä toimiessa. Teinotoiminnan kartuttama yhteiskunnallinen pääoma on hyvin moninaista, ja sen eri muotoja voidaan tarkastella jakamalla se osa-alueisiin. Olen jakanut yhteiskunnallisen pääoman tutkielmassani kolmeen osa-alueeseen, joita ovat sosiaalinen, inhimillinen ja poliittinen pääoma. Jako perustuu muistitietoaineistosta esiin nousseisiin teemoihin ja teinotoiminnalle annettuihin merkityksiin. Yhteiskunnallisen pääoman käsite toimii siis ikään kuin kattokäsitteenä kaikille yhteiskunnallista osallistumista ja toimijuutta vahvistaneille sosiaalisille, inhimillisille ja poliittisille resursseille, joita vuosien 1967–1979 teinotoiminta on osallistujilleen kartuttanut.

Sosiaalinen ja inhimillinen pääoma ovat etenkin taloustieteessä ja sosiologiassa yleisesti tunnustettuja käsitteitä, joiden määritelmät vaihtelevat tutkijasta riippuen. Poliittisen pääoman käsite on vähemmän tunnettu, mutta sitäkin on hyödynnetty jonkin verran erityisesti politiikan tutkimuksen piirissä.⁴⁰ Seuraavaksi käsittelem kutakin pääoman muotoa tarkemmin ja määrittelen, mihin niillä yhteiskunnallisen pääoman osa-alueina viitataan.

Inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan inhimillisiä resursseja ja yksilön ominaisuuksia, kuten koulutusta, ammattitaitoa, kielitaitoa ja työkokemusta. Taloustieteessä inhimillinen pääoma nähdään hyödykkeenä, joka on vaihdettavissa taloudelliseksi pääomaksi esimerkiksi työnteon kautta. Yksilö voi vaikuttaa inhimillisen pääomansa määrään ja laatuun kouluttautumalla ja kehittämällä taitojaan.⁴¹ Inhimillisen pääoman voi nähdä yhteiskunnallisen pääoman merkittävänä osa-alueena, sillä inhimilliset resurssit ovat keskeisessä asemassa millä tahansa yhteiskunnan kentällä toimiessa.

Inhimillistä pääomaa tarkastellaan usein suhteessa sen taloudelliseen tuottavuuteen.⁴² Tarkoitukseni on kuitenkin laajentaa näkökulmaa ja tutkia teinotoiminnan kerryttämän inhimillisen pääoman merkityksiä entisille teineille talouden lisäksi myös muilla elämän osa-alueilla. Olen jakanut inhimillisen pääoman käsitteen tutkielmassani suoriin ja epäsuoriin inhimillisiin resursseihin. Tarkoitan suorilla resursseilla konkreettisia tietoja ja taitoja, joita teinit kokivat teinotoimintaan

⁴⁰ Ks. esim. Szücs ja Strömberg 2006.

⁴¹ Forsander 2002, 52.

⁴² ks. esim. Helne et al. 2003, 191.

osallistumisen myötä saaneensa. Esimerkki suorasta resurssista on puheenjohtaminen, joka on sellaisenaan hyödyllinen taito esimerkiksi kokoustilanteissa. Epäsuorilla inhimillisillä resursseilla tarkoitan tiettyjä henkilökohtaisia ominaisuuksia, kuten rohkeutta ja vahvuutta, joiden kehittymiseen teinotoiminnan koettiin myös oleellisesti vaikuttaneen. Näen henkilökohtaiset ominaisuudet epäsuorina resursseina, sillä esimerkiksi rohkeus itsessään ei ole hyödyke, mutta sen voi valjastaa sellaiseksi monissa tilanteissa.

Sosiaalinen pääoma on käsite, jonka määritelmästä ja merkityksestä tutkijat eivät ole saavuttaneet yksimielisyyttä. Eri määritelmässä yhdistävinä tekijöinä kuitenkin korostuvat sosiaalisten suhteiden ja verkostojen merkitys sekä niihin kytkeytyvä luottamus.⁴³ Nojaan tutkielmassani erityisesti ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieun näkemykseen sosiaalisesta pääomasta. Bourdieu tarkoittaa sosiaalisella pääomalla konkreettisia ja potentiaalisia resursseja ja etuja, joita yksilöiden on mahdollista saada sosiaalisten suhteiden, verkostojen ja organisaatioiden kautta.⁴⁴ Sosiaalinen pääoma muodostuu sosiaalisesta siteestä tai verkostosta sekä siihen olennaisesti kytkeytyvästä luottamussuhteesta. Verkostoon kytkeytyvä sosiaalinen pääoma on verkoston jäsenten käytettävissä ja muuntuu potentiaalisesta konkreettiseksi, kun sitä hyödynnetään.⁴⁵ Tutkielmassani viittaan sosiaalisen pääoman käsitteellä nimenomaan teinotoiminnan piirissä syntyneisiin ja vahvistuneisiin sosiaalisiin resursseihin. Suhteet ja verkostot ovat edellytyksiä kaikenlaiselle yhteiskunnalliselle toiminnalle ja osallistumiselle, joten sosiaalisen pääoman voi nähdä erottamattomana osana yhteiskunnallista pääomaa.

Käytän teinotoiminnan verkostojen kautta kertyneen sosiaalisen pääoman analysoinnissa apuna sosiologi Mark Granovetterin tunnettua verkostoteoriaa. Granovetter on tutkinut sosiaalista pääomaa analysoimalla ihmisten välisiä suhdeverkostoja ja jakanut suhteet heikkoihin (*weak ties*) ja vahvoihin (*strong ties*) siteisiin. Heikot siteet viittaavat etäisempiin tuttavuussuhteisiin, esimerkiksi vanhoihin luokkatovereihin, ja vahvat siteet läheisempiin suhteisiin lähiyhteisön, kuten perheen tai ystävien kanssa. Granovetterin teorian keskeinen teesi on, että heikot suhteet ovat tiedonvälityksessä merkittävämpiä kuin vahvat suhteet. Tieto esimerkiksi työmarkkinoille avautuneista mahdollisuuksista leviää nopeasti tuttavaverkostoissa, eli heikoilla siteillä on keskeinen merkitys uralla etenemisen kannalta.⁴⁶ Teinotoiminnan piirissä syntyneiden heikkojen ja vahvojen siteiden

⁴³ Forsander 2002, 57.

⁴⁴ Bourdieu 1986, 21.

⁴⁵ Ilmonen 2000, 10.

⁴⁶ Granovetter 1973, 1360–1365, 1370–1372; myös Forsander 2002, 58.

sekä niiden merkitysten analysointi avaa hedelmällisen näkökulman teinitoiminnan kerryttämän sosiaalisen pääoman tarkasteluun.

Poliittisen pääoman käsite ei ole yleisesti yhtä tunnettu ja tunnustettu kuin muut edellä esiteltyt aineettoman pääoman muodot. Käsitettä on hyödynnetty jonkin verran politiikan tutkimuksessa. Esimerkiksi politiikantutkijat Stefan Szücs ja Lars Strömberg ovat määritelleet poliittisen pääoman "hallitsevan eliitin kyvyksi mobilisoida resursseja, jotka liittyvät suorasti tai epäsuorasti vakaaseen demokraattiseen kehitykseen eriytyneissä kompleksisissa yhteiskunnissa"⁴⁷. Szücsin ja Strömbergin määritelmän avulla on mahdollista tarkastella ja vertailla eri hallintojen poliittista pääomaa, mutta se ei sovellu poliittisen pääoman tarkasteluun yksilötasolla ainakaan omassa tutkielmassani. Niinpä olen määritellyt poliittisen pääoman käsitteen tutkielmassani yksinkertaisesti politiikan kentällä tarvittaviksi kyvyiksi ja resursseiksi. Käsitteen tarkempi sisältö on muotoutunut aineistostani esiin nousseiden teemojen pohjalta. Poliittiseen pääomaan lukeutuvat resurssit voivat olla luonteeltaan niin inhimillisiä kuin sosiaalisiaakin, mutta kaikkia yhdistää niiden tunnustettu arvo politiikan kentällä.

Pääoman lisäksi *kenttä* on tutkielmani kannalta olennainen käsite, joka vaatii määrittelyn. Kenttä on pääomaan keskeisesti linkittyvä käsite, jolla tarkoitetaan sitä ihmisten toiminnan tuloksena syntyvää toimintaympäristöä, jossa pääomaa sekä kerrytetään että kulutetaan. Kentät eivät ole objektiivisesti olemassa olevia fyysisiä ympäristöjä, vaan syntyvät ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja toiminnan tuloksena. Kentille on asetettu kaksi ehtoa; niiden tulee olla riittävän autonomisia, ja niillä on oltava tarpeeksi toimijoita, jotka ovat valmiita investoimaan kentälle. Kentälle pääsy ja aseman vakiinnuttaminen siellä edellyttää myös kentän pelisääntöjen omaksumista. Pääoma jakautuu epätasaisesti kentällä toimivien yksilöiden välillä, ja esimerkiksi Pierre Bourdieu onkin tutkimuksissaan keskittynyt analysoimaan kamppailua kentän herruudesta muun muassa koulutuksen kentällä.⁴⁸ Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan ole Bourdieun tavoin tarkoitus eritellä kentällä vallitsevia hierarkioita ja valtasuhteita, vaan tarkastella kentää pääomaa kerryttävänä toimintaympäristönä.

Tutkielmassani yhteiskunnallista pääomaa kerryttäneen kentän muodostaa teinitoiminnan toimintaympäristö. Tarkoitan teinitoiminnan kentällä teinien laajan toimintaympäristön

⁴⁷ Szücs ja Strömberg 2006, 21.

⁴⁸ Rinne, Kivirauma ja Lehtinen 2015, 210–211.

kokonaisuutta, joka käsittää sekä toiminnan monet muodot että niitä tuottaneet toimijat eli teinit. Käsitteenä kenttä on abstrakti ja viittaa toimijoiden vuorovaikutuksessa syntyvään toimintaympäristöön.⁴⁹ Konkreettisen toimintaympäristön lisäksi teinitoiminnan kenttä kattaa siis myös teinien toimijuuden ja toimijoiden keskinäisen vuorovaikutuksen.

Koska pääoma vaatii kertyäkseen aina kentän, tarkastelen teinitoiminnan kenttää ja siihen voimakkaasti vaikuttanutta yhteiskunnallista ilmapiiriä vuosina 1967–1979 vielä tarkemmin luvussa 2. Tämän jälkeen käsittelen teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman osa-alueita, sosiaalista, inhimillistä ja poliittista pääomaa luvuissa 3–5. Lopuksi kokoan tutkielmani keskeiset tulokset ja johtopäätökset lukuun 6.

⁴⁹ Rinne, Kivirauma ja Lehtinen 2015, 211.

2 AREENA AKTIIVISUUDELLE – TEINITOIMINNAN KENTTÄ VUOSINA 1967–1979

Voidakseen tarkastella teinitoiminnan kerryttämää yhteiskunnallista pääomaa on ensin ymmärrettävä niitä olosuhteita ja sitä toimintaympäristöä, jossa pääomaa kertyi. Vuosien 1967–1979 teinitoiminta käsitti koko joukon Teiniliiton eri toiminta-asteilla tapahtuvia monenlaisia toiminnan muotoja. Teinitoiminnan organisaatorakenne muodostui koulukohtaisista teinikunnista, alueellisista teiniyhdistyksistä ja piirijärjestöistä sekä ylimmästä keskusjärjestötasosta. Teinikuntien ja teiniyhdistysten toiminta oli monin paikoin itsenäistä ja teinien itsensä organisoitavissa, eikä sitä juurikaan ohjailtu Teiniliiton keskusjärjestötasolta.⁵⁰ Yhdessä nämä kolme toiminnan tasoa muodostavat teinitoiminnan toimintaympäristön. Konkreettisen toimintaympäristön lisäksi teinitoiminnan kenttä käsittää teinien vuorovaikutuksen sekä toistensa että ympäröivän teinikulttuurin ja yhteiskunnan kanssa.

On syytä huomioida, että kaikki entisten teinien muisteleva toiminta ei varmastikaan ollut virallisesti Teiniliiton järjestämää, vaikka he muistoissaan liittävät sen teinitoimintaan. Tämä käy hyvin ilmi esimerkiksi vuonna 1957 syntyneen naisen muisteluista:

Kesällä 1972 ilmoittauduin teinikuntalaisten mainostamaan kesäseminaariin. Seminaaria vetivät paikalliset taistolaisnuoret, joten en kyllä rehellisesti sanoen muista oliko se teiniyhdistyksen vai taistolaisten seminaari.⁵¹

On varsin luonnollista, että eri järjestöjen piirissä tapahtunut toiminta limittyy monen kymmenen vuoden takaisissa muistoissa toisiinsa. Olennaista kentän hahmottamisessa kuitenkin on, että muistelijat itse mieltävät ihmisten, asioiden ja tapahtumien liittyneen teinitoimintaan.

Ympäröivä kulttuuri ja yhteiskunnassa vallinneet olosuhteet vaikuttivat teinitoiminnan kenttään merkittävästi vuosina 1967–1979. Ulkoiset tekijät heijastuivat teinien asenteisiin ja muovasivat siten myös näiden toimintaympäristöä. Teinitoiminnan kenttä koki dramaattisen muutoksen vuodesta 1967 vuoteen 1979, joten on syytä tarkastella kehitystä, joka johti kukoistavan koululaisjärjestön hiipumiseen. Tarkastelen tässä luvussa teinitoiminnan luonnetta ja siihen vaikuttaneita historiallisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä vuosien 1967–1979 välillä. Lisäksi tarkastelen teinitoiminnan kenttää entisten teinien silmin; minkälaisena kenttä näyttäytyi heille ja mitä se heille merkitsi?

⁵⁰ Jouhki 2020, 119–125.

⁵¹ Minun Teiniliittoni 11, s. 1957. SKS KRA.

2.1 “Politiikkaa ennen puoluepolitiikkaa” – teinitoiminta 1960–1970-lukujen vaihteessa

1960-luvun loppupuolen Teiniliitto oli merkittävä toimija järjestökentällä. Kaksi kertaa vuodessa järjestetty liittokokous piti toiminnan aktiivisena ja mahdollisti uusien ideoiden ja ajatusten nopean leviämisen teinikansan keskuudessa.⁵² Teinitoiminta oli suosittua, ja teinikuntien määrä oli kasvanut huomattavasti 1960-luvun kuluessa oppikoulujen määrän kasvaessa Suomessa.⁵³ Kimmo Rentola on nostanut 60-luvun lopun teinitoiminnasta merkittävänä esiin kaksi teiniverkostoa: yhteiskunnalliset kerhot ja kulttuuriharrastukset, kuten teinilehdet ja teiniteatterit. Nämä toimivat tehokkaina väylinä niin uuden nuorisokulttuurin kuin sellaisten ajan hengelle ominaisten radikaalien ideoiden levittämisessä, joille esimerkiksi perinteisessä kouluopetuksessa ei ollut tilaa.⁵⁴

1960-lukua leimasivat niin Suomessa kuin maailmallakin muutoksen tuulet, jotka lopulta kärjistyivät “hulluun” vuoteen 1968. Vuosikymmenelle oli ominaista yleisvasemmistolainen radikalismi, kansainvälinen solidaarisuus ja nuorison liikehdintä, joiden taustalla olivat tyytymättömyys vallitseviin yhteiskuntarakenteisiin ja maailman epäkohtiin. Ajan ilmapiiriin vaikuttivat voimakkaasti muun muassa Vietnamin sota, Martin Luther Kingin ja Robert Kennedyn salamurhat sekä Tšekkoslovakian miehitys.⁵⁵ Tapahtumat olivat monille 1960-luvun nuorille avainsukupolvikokemuksia ja vaikuttivat voimakkaasti heidän ajatteluunsa. Nuoriso uskoi parempaan tulevaisuuteen, vapauteen ja itsemääräämisoikeuteen – ja halusi aktiivisesti muuttaa maailmaa toiminnan kautta.⁵⁶

Suomessa opiskelijaradikalismi kulminoitui vuoden 1968 Vanhan valtauksen, joka on jäänyt elämään suomalaisen 60-luvun ja yleisen arvomaailman muutoksen symbolina.⁵⁷ Vuosi 1968 oli merkittävä rajalinja myös teineille, mutta ei ainoastaan Vanhan valtauksen symbolisen luonteen vuoksi. Koululaiset kulkivat opiskelijoiden jalanjäljissä, ja koululaisliike aktivoitui vaatimaan muutoksia koulujärjestelmään ja ympäröivään yhteiskuntaan.⁵⁸ Vuosi 1968 toi mukanaan useita teinitoiminnan kannalta merkittäviä muutoksia. Niin kutsutun “puserolain” kumoaminen avasi koululaisille mahdollisuuden tunnustaa avoimesti poliittisia mielipiteitään puolueiden ja järjestöjen

⁵² Rentola 2012, 176.

⁵³ Jouhki 2020, 120–121.

⁵⁴ Rentola 2012, 176–177.

⁵⁵ Ahonen, Heikkilä ja Leskelä-Kärki 2019, 8; Immonen 2019, 18, 24–25.

⁵⁶ Immonen 2019, 15, 30.

⁵⁷ Miettunen 2019, 53, 63.

⁵⁸ Jouhki 2020, 241; Kärenlampi 1999, 48.

symboleja kantaen. Vaikka varsinainen poliittinen toiminta oli kouluissa vielä kiellettyä, ulottui politiikan arkipäiväistyminen myös koulumaailmaan. Kiristynyt maailmanpoliittinen tilanne huoletti teinejä ja kannusti mielenilmauksiin.⁵⁹ Kimmo Rentola on korostanut vuoden 1968 Teiniliiton syysliittokokouksen merkitystä Teiniliiton tulevan kehityksen kannalta, sillä kokouksessa tehtiin merkittäviä linjavetoja. Vaatimus kouludemokratiasta kirjattiin Teiniliiton toimintasuunnitelmaan, puheenvuoroissa viitattiin summerhilliläiseen kasvatusihanteeseen, ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Sadankomiteaan kuulunut Olli J. Ojanen, jonka hallituskaudella liittokokouksessa asetettuja tavoitteita lähdettiin toteuttamaan.⁶⁰

Teinit kokivat yhteiskunnallisen heräämisen 1960-luvulla, ja vuosikymmenen kuluessa teinitoimintaa alkoivat yhä voimakkaammin määrittää yhteiskunnallisuuden ja kansainvälisyyden teemat.⁶¹ Kasvavat epäkohdat saivat teinit unelmoimaan paremmasta maailmasta, ja monen muistoissa teinitoimintaan osallistuminen liitettiin juuri maailman parantamiseen. Vuosi 1967 oli teinien kansainvälisyyden kannalta merkittävä, koska silloin järjestettiin ensimmäinen taksvärkki Perun intiaanien hyväksi, ja Teiniliitto osallistui Vietnamin sodan vastaiseen mielenosoitukseen.⁶² Teineille kokemukset olivat merkittäviä, koska ne olivat konkreettisia toimia paremman maailman puolesta. Kansainvälisten tavoitteiden ohella teinit haaveilivat paremmasta koulujärjestelmästä ja avoimemmasta yhteiskunnasta. 1960-luvun lopun teinien ajankohtaisia puheenaiheita olivat muun muassa autoritäärinen koulu, Summerhillin kasvatusihanteet, Wilhelm Reichin ajatukset ja seksuaalinen vapautuminen.⁶³

Muistellessaan 1960–1970-lukujen vaihteen teinitoimintaa, monet entiset teinit erottavat sen 70-lukua leimanneesta puoluepoliittisesta toiminnasta. Karjaan yhteislyseon entinen teini Lauri Ilomäki kirjoitti *Teiniliitto, vimma ja rakkaus* -tutkimushankkeelle luovuttamassaan muistelutekstissä vuosikymmenen vaihteeseen viitaten:

⁵⁹ Jouhki 2020, 241–242.

⁶⁰ *Helsingin Sanomat* 27.11.2018, Kimmo Rentolan kolumni “Teiniliiton syyskokous Tampereella vuonna 1968 synnytti skandaalin mutta jäi Vanhan valtauksen varjoon”; myös Jouhki 2020, 243.

⁶¹ Rentola 2012, 178; Kärenlampi 1999, 43.

⁶² Rentola 2012, 178.

⁶³ Rentola 2012, 178.

*Kyse ei ollut vielä puoluepolitiikasta vaan yleisestä nuorison innosta osallistua maailman asioihin. Puoluepolitiikka oli vasta tekemässä tuloaan ja vaikutti vain Teiniliiton toimiston tasolla.*⁶⁴

Ilomäen kuvaus heijastelee varsin yleistä näkemystä 1960–1970-lukujen vaihteen teinitoiminnasta sen ajan teinien keskuudessa. Reflektoidessaan jälkikäteen vuosikymmenen vaihteen teinitoimintaa entiset teinit myöntävät sen aktivoineen heitä yhteiskunnallisesti, mutta kieltävät toiminnan olleen avoimesti poliittista. Poliittisuus liitetään vasta 1970-luvun puoluepoliittiseen Teiniliittoon. On kuitenkin täysin mahdollista, että jotkut tahtovat vaieta nuoruuden poliittisesta toiminnasta, etenkin kun Teiniliiton puoluepoliittisuus on jälkikäteen nähty varsin negatiivisessa valossa. Tämä voi osaltaan selittää sitä, miksi yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja poliittisen toiminnan välille halutaan tehdä niin selkeä ero.

Vaikka 1960–1970-lukujen vaihteen teinitoiminta ei ollut samalla tavalla puoluepolitiikan värittämää kuin myöhemmin 1970-luvulla, se oli poliittista. Essi Jouhki on väitöskirjassaan esittänyt, että koko teinitoiminnan historia on jo perusolemukseltaan poliittista, koska sen tarkoituksena on ollut vaikuttaa sekä koululaisyhteisöön että koko yhteiskuntaan.⁶⁵ Jouhki on kuitenkin tehnyt jo väitöskirjansa haastateltavien kohdalla saman havainnon siitä, että entiset teinit tulkitsevat poliittisuuden eri tavoin ja liittävät teinitoiminnan politisoitumisen vasemmistolaisen puoluepolitiikan saapumiseen.⁶⁶ Myös useimmat *Teiniliitto, vimma ja rakkaus* -tutkimushankkeen muistelijat liittävät teinitoiminnan politisoitumisen vasta 1970-luvun puoluepolitisoitumiseen ja etenkin taistolaisten valtakauteen.⁶⁷

Osa entisistä teineistä tunnistaa toiminnan poliittisuuden jo ajalta ennen Teiniliiton varsinaista puoluepolitisoitumista. Entinen järjestöaktiivi Yrjö Engeström reflektoi Teiniliiton toimintakulttuurin muutosta yhteiskunnallisempaan ja kansainvälisempään suuntaan toteamalla naurahtuen: “Et se oli politiikka ennen puoluepolitiikkaa”⁶⁸. Teiniliiton keskusjärjestötasolla tapahtunut toimintakulttuurin muutos heijastui suoraan myös Teiniliiton toimintaan ja teineihin

⁶⁴ Lauri Ilomäen muisteluteksti, luovutettu 20.12.2022. Teiniliitto-hankkeen hallussa.

⁶⁵ Jouhki 2020, 240–241.

⁶⁶ Jouhki 2020, 241.

⁶⁷ ks. esim. Minun Teiniliittoni 23, s. 1948. SKS KRA; Lauri Ilomäen muisteluteksti, luovutettu 20.12.2022. Teiniliitto-hankkeen hallussa.

⁶⁸ Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021. Engeström viittaa vuoden 1971 Erkki Liikasen hallituksen aikaansaamaan toimintakulttuurin muutokseen, mutta toteamuksella voitaisiin yhtä hyvin viitata jo vuonna 1967 alkaneeseen muutokseen.

ympäri maan. Vuonna 1952 syntynyt mies kuvaili vuoden 1968 teinijohtajakurssin ohjelmaa ohjanneen “tietoisuuden kasvattaminen ja osallistumisen ohjaaminen Teiniliiton johdon oikeiksi ymmärtämiin vaikuttamisen muotoihin”⁶⁹. Muisteluteksti antaa kurssista kuvan, jonka perusteella pääpaino oli käytännön toiminnan sijasta uusvasemmistolaisen ideologian levittämisessä. Kurssilla luennoitiin Wilhelm Reichin ja A.S. Neillin ajatuksiin pohjaten muun muassa seksuaalisesta vapautumisesta, autoritäärisestä koulusta, Summerhillin kasvatusihanteista sekä kolmannen maailman ongelmista. Uusille teinijohtajille annettiin tehtäväksi levittää ajatuksia eteenpäin ja aktivoida teinejä osallistumaan hippojen lisäksi myös muuhun toimintaan, kuten mielenilmauksiin ja epäseminaarien järjestämiseen.⁷⁰

Vuosikymmenen vaihteeseen tultaessa teinitoiminnan painopiste oli selkeästi siirtynyt harrastuksista ja hipoista yhä enemmän muutokseen tähtäävään yhteiskunnalliseen toimintaan. Teinit olivat kokeneet yhteiskunnallisen heräämisen 1960-luvulla ja alkoivat yhä aktiivisemmin vaatia muutoksia kouluun, yhteiskuntaan ja maailman epäkohtiin.

2.2 Puoluepoliittiset teinit – teinitoiminta 1970-luvulla

1970-luvulle tultaessa Teiniliitto kukoisti. Nuorison liikehdintä oli houkuttanut mukaan uusia teinejä, ja liiton jäsenmäärä oli suurempi kuin koskaan. Vuonna 1970 Teiniliittoon kuului noin 110 000 koululaista, ja huippunsa jäsenmäärä saavutti vuonna 1972, jolloin jäseniä ilmoitettiin olevan noin 130 000. Jäsenmäärätietoihin on kuitenkin suhtauduttava varauksella, koska ne perustuvat Teiniliiton omiin ilmoituksiin ja arvioihin, ja myöhemmin on selvinnyt, etteivät ne enää 1970-luvun alkuvuosina vastanneet todellisuutta.⁷¹ Samaan aikaan kun järjestöön Teiniliiton ilmoitusten mukaan virtasi lisää väkeä, alkoi myös puoluepolitiikka tehdä yhä vahvemmin tuloaan teinien keskuuteen.

Politisoituminen muutti väistämättä Teiniliiton toimintaympäristöä ja teinitoiminnan luonnetta.⁷² 1970-luvun Teiniliittoa on luonnehdittu ylipolitisoituneeksi, koska Teiniliitto oli muuttunut koululaisten etua ajavasta järjestöstä puoluepolitiikan taisteluareenaksi. Kimmo Rentola näkee Teiniliiton puoluepolitisoitumisen väistämättömänä kehityksenä, johon johtivat ennen kaikkea

⁶⁹ Minun Teiniliittoni 15, s. 1952. SKS KRA.

⁷⁰ Minun Teiniliittoni 15, s. 1952. SKS KRA.

⁷¹ Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) selvitys Teiniliiton valtionavustuksista liitteineen. Dokumentit Teiniliittohankkeen hallussa.

⁷² Rentola 2012, 180.

“kansainvälisen ja suomalaisen nuorisoliikehdinnän trendit ja suomalaisen yhteiskunnan yleinen tila”. Hän kuitenkin nostaa esiin politisoitumista edistäneenä tekijänä myös teineille tärkeän kouludemokratiahankkeen, johon liittyvässä päätöksenteossa poliittiset voimasuhteet olivat ratkaisevassa asemassa.⁷³

Syksyllä 1969 Teiniliiton hallitukseen pyrki ensimmäistä kertaa useampi poliittiseen puolueeseen kuuluva jäsen, kun aiemmin poliittisia ryhmiä olivat edustaneet pääasiassa kokoomuslaiset. Jäsenkirjoista huolimatta vuoden 1969 hallitusvaali käytiin vielä henkilövaalina, eli puolueen sijasta ratkaisevaa oli henkilö. Seuraavana vuonna tilanne oli kuitenkin jo muuttunut, ja hallitusvaalissa olivat henkilöiden sijasta vastakkain kaksi listaa: kokoomus ja “yleisdemokraatit”, joihin lukeutuivat tällöin sosiaalidemokraatit, keskusta, liberaalit sekä SKDL, johon lukeutuivat myös SKP:n molemmat siivet. Vuoden 1970 syysliittokokouksessa valittu Teiniliiton hallitus oli ensimmäinen, jossa jokainen hallituksen jäsen kuului johonkin puolueeseen.⁷⁴ Puoluepolitiikka oli saapunut Teiniliittoon, mutta suuremmat kamppailut tekivät vasta tuloaan.

1970-luvun alkuvuosina Teiniliitossa piti valtaa yleisdemokraattinen rintama, ja vallitseva ilmapiiri järjestössä oli yhteiskunnan ilmapiiriä mukaillen yleisvasemmistolainen.⁷⁵ Ainoa yleisdemokraattiseen rintamaan kuulumaton ryhmä olivat oikeistolaiset porvariteinit, jotka vastustivat Teiniliiton yleisvasemmistolaista linjaa.⁷⁶ Yleisdemokraattien ja porvareiden vastakkainasettelu oli selkeää Teiniliiton hallitustasolla, mutta se heijastui myös teiniyhdistyksiin ja teinikuntiin. Vuonna 1958 syntynyt mies muisteli rintamien välisiä jännitteitä kouluaikanaan seuraavasti:

Poliittiset jännitteet yleisdemokraattien ja porvarienvälillä olivat käsin kosketeltavia. Jokainen teinikunnan kokous oli kiihkeä ja niissä oli mukana koulun ulkopuolisia, jos kokouksessa tehtiin valintoja hallitukseen tai erityisesti – liittokokoukseen.⁷⁷

Politisoituminen ei siis rajoittunut vain Teiniliiton hallituksen tasolle, vaan oli saavuttanut teinit ympäri Suomen. Kun teinikuntien, teiniyhdistysten ja Teiniliiton hallitukseen oli ennen haluttu

⁷³ Rentola 2012, 179.

⁷⁴ Rentola 2012, 179–180.

⁷⁵ ks. esim. Pernaa 2021, 163–164.

⁷⁶ Jouhki 2020, 243.

⁷⁷ Minun Teiniliittoni 12, s. 1958. SKS KRA.

asiansa osaavia “hyviä tyyppejä”⁷⁸, oli hallituspaikkojen jakaminen nyt muuttunut henkilövaalista poliittisten rintamien kamppailuksi.⁷⁹ Ilmapiiri oli yleisen poliittinen, ja monet kokivat “kiihkeää tarvetta olla osana jotain poliittista liikettä”⁸⁰.

Kamppailu Teiniliitossa voimistui, kun yleisdemokraattinen rintama alkoi murtua 70-luvun ensimmäisten vuosien jälkeen. SKP:n vähemmistösiipeen kuuluvat eli taistolaiset olivat hiljalleen vahvistaneet asemaansa ja nousivat valtaan Teiniliiton hallituksessa. Vastakkainasettelun luonne muuttui, kun poliittisten rintamien sijaan vastakkain olivatkin nyt kaikki puoluepoliittiset ryhmät.⁸¹ Teiniliitto alkoi yhä enemmän muistuttaa taisteluareenaa, eivätkä keinot vastustajien päihittämiseksi aina kestäneet päivänvaloa. Teiniliiton liittokokousedustajat valittiin valtakirjoilla, joita väärennettiin ja hylättiin aiheettomasti, jotta voimasuhteista saataisiin suotuisat. Valtakirjoja koskevat väärinkäytökset on liitetty lähinnä taistolaisiin, mutta kyseenalaisia keinoja käyttivät myös muut ryhmät.⁸² Kamppailu vallasta kulmineoitui vuoden 1975 kaaoksenomaiseen Mikkelin liittokokoukseen, jonka jälkeen Teiniliitto ei ollut enää entisellään.⁸³

Vuoden 1975 liittokokouksen jälkeen Teiniliiton toimia ja väärinkäytössiyytöksiä alettiin tutkia tarkemmin, mikä johti samana vuonna Teiniliiton valtionavun lakkauttamiseen keskustan opetusministeri Marjatta Väänäsen toimesta.⁸⁴ Teiniliitto lakkautettiin virallisesti vasta vuonna 1983, mutta monet mieltävät sen tarinan päättyneen juuri vuoteen 1975. Syiksi Teiniliiton romahdukselle entiset teinit näkevät yleisimmin heikon taloudellisen tilanteen ja ylipolitisoitumisen.⁸⁵ Teiniliiton vaikeudet näkyivät myös sen jäsenmäärän laskussa. Jäsenmäärä oli kääntynyt voimakkaaseen laskuun jo vuonna 1973, jolloin jäseniä oli enää noin 60 000, mikä oli yli puolet vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuonna 1975 jäseniä oli kuitenkin enää noin 12 600, eli jäsenmäärä oli supistunut noin 10 prosenttiin vain kolmen vuoden takaisesta. Jäsenmäärän yhtäkkistä ja suurta romahtamista selittää kuitenkin ennen kaikkea se, että jäsenmäärätietoja oli todennäköisesti aiempina vuosina

⁷⁸ ks. esim. Tuomo Tirkkosen ja Kari Puron haastattelu 15.12.2021, Tirkkosen puheenvuoro. Lähtökohtana STL:n puheenjohtajan valinnalle 1960-luvun puolivälissä oli “että siihen pitää löytää joku hyvä kaveri, joka on niinku hyvä siinä puuhassa”. Tämä haastattelu ei ole varsinaisesti osa primääriaineistoani, sillä se sijoittuu ajallisesti tutkimani ajanjakson ulkopuolelle.

⁷⁹ Rentola 2012, 179.

⁸⁰ Minun Teiniliittoni 12, s. 1958. SKS KRA.

⁸¹ Jouhki 2020, 262–263, 267.

⁸² Jouhki 2020, 316; Vares 1999, 126.

⁸³ Jouhki 2020, 316–317.

⁸⁴ Jouhki 2020, 317.

⁸⁵ ks. esim. Minun Teiniliittoni 11, s. 1957. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 26, s. 1958. SKS KRA.

liioiteltu. Todellisuudessa jäsenmäärät olivat siis luultavasti olleet ilmoitettua pienempiä jo 1970-luvun alkuvuosina. Täyttää varmuutta jäsenmäärätiedoista ei kuitenkaan ole.⁸⁶

Teiniliitto jatkoi toimintaansa vielä vuoden 1975 jälkeenkin, mutta sen luonne oli olennaisesti muuttunut. Hiipuvan liiton toimintamahdollisuudet kapenivat entisestään sekä jäsenten että taloudellisten resurssien vähäisyyden vuoksi.⁸⁷ Myös liiton yleinen uskottavuus oli kokenut suuren kolauksen, ja entiset teinit ovat jälkikäteen reflektoineet, että Teeniliitto oli vuoden 1975 jälkeen entistään vahvemmin vain poliittisten nuorisojärjestöjen toiminta-areena. Teeniliiton vuosien 1979–1981 puheenjohtaja Kari Anttila⁸⁸ kuvaili muutosta todeten:

Niin, et kyl se meni sitten tota siihen, että Teeniliitosta tuli sellainen, jossa poliittiset nuorisoliikkeet toimi keskenänsä, eikä niin, että Teeniliitto olisi toiminut.⁸⁹

Poliittiset nuorisojärjestöt olivat toki vaikuttaneet Teeniliitossa voimakkaasti jo 1970-luvun alusta lähtien, mutta 70-luvun alun teinien muisteluista heijastuu kuitenkin kokemus siitä, että he olivat itsenäisiä toimijoita ja pyrkivät edustamaan Teeniliittoa, vaikka olivatkin puoluepoliittisesti sitoutuneita. Muisteluissa on havaittavissa tietynlaista “teeniliittolaisuuden henkeä”, joka on huomattavasti voimakkaampaa niillä, jotka vaikuttivat toiminnassa ennen Teeniliiton romahdusta.⁹⁰ On varsin luonnollista ja inhimillistä, että oma toiminta halutaan jälkikäteen nähdä ennemmin itsenäisenä kuin osana jonkinlaista poliittista koneistoa.

Teeniliiton yleiseen historiokuvaan on liitetty vahvasti juuri 1970-luku ja siihen sisältyneet puoluepoliittiset väännöt sekä taistolaisten valtakausi. Näin ollen julkinen narratiivi Teeniliitosta on jälkikäteen ollut varsin kielteinen.⁹¹ Yleinen käsitys 70-luvun Teeniliitosta on, että se oli ylipolitisoitunut. Tutkimushaastatteluissa entisiltä teineiltä on kysytty, miten he itse näkevät Teeniliiton historiokuvan ja oliko Teeniliitto heidän mielestään ylipolitisoitunut. Vuosien 1977–1979 Teeniliiton puheenjohtaja Jouko Elo vastasi kysymykseen toteamalla, että hänen mielestään “se oli

⁸⁶ Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) selvitys Teeniliiton valtionavustuksista liitteineen. Dokumentit Teeniliittohankkeen hallussa; Jouhki 2020, 323–324.

⁸⁷ Rentola 2012, 180–181.

⁸⁸ Anttila oli STL:n hallituksen varajäsen vuonna 1977 ja varsinainen jäsen vuonna 1978 ennen puheenjohtajakauttaan.

⁸⁹ Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

⁹⁰ ks. esim. Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021; Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

⁹¹ ks. esim. *Suomen Kuvalehti* 1/1983, Antti Blåfield ja Pekka Vuoristo, “Näin tapettiin Suomen Teeniliitto”, osa 1; *Suomen Kuvalehti* 2/1983, Antti Blåfield ja Pekka Vuoristo, “Näin tapettiin Suomen Teeniliitto”, osa 2.

jossain vaiheessa ihan umpipolitisoitunut”⁹². Näkemys Teiniliiton ylipolitisoitumisesta on pääasiassa jaettu kokemus entisten teinien keskuudessa, mutta suhtautuminen siihen riippuu pitkälti siitä, milloin on itse ollut toiminnassa mukana ja mihin poliittiseen rintamaan on kuulunut.

1950- ja 1960-luvun alkupuoliskon teinien yleinen mielipide Teiniliiton politisoitumisesta on varsin negatiivinen, ja monien mielestä puoluepolitiikka pilasi teinitoiminnan.⁹³ Politisoitumisen ajan teinit ovat näkemyksissään yleisesti ottaen huomattavasti neutraalimpia ja näkevät politisoitumisen ajan henkeen kuuluneena väistämättömyytensä.⁹⁴ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki 70-luvun teinit olisivat kokeneet toiminnan itsessään positiivisena. Kokemuksiin vaikuttivat Teiniliitossa kulloinkin vallinneet voimasuhteet, ja etenkin paitsiossa olleet porvaririntaman teinit ovat muistelleet teinitoimintaa ja puoluepoliittisia valtakamppailuja negatiivisempaan sävyyn.⁹⁵

Monia 1970-luvun järjestöaktiiveja yhdistää se, että reflektoidessaan sekä Teiniliiton yleistä puoluepolitisoitumista että omaa poliittista toimintaansa he yhdistävät ne voimakkaasti ajan henkeen ja ilmapiiriin. Teiniliiton puheenjohtajana vuosina 1979–1981 toiminut Kari Anttila kiteytti ajatuksiaan 1970-luvun poliittisuudesta ja yleisestä yhteiskunnallisesta ilmapiiristä seuraavasti:

*- - nii must tuntuu että tää poliittinen ripustus oli, et se edusti nuorisokulttuuria osalle nuoria. Et se oli vähän niinku kaikessa, mitä hengitettiin, niin sellanen tota ikään kuin ilmapiiri. - - Mut se mielikuva, joka mulle jäi siitä yhteiskunnasta ja toiminnasta oli juur se, että se oli niinku vallitseva kulttuuri. Et sitä ei niinku tarvinnu erityisesti olla itse aktiivinen, vaan siinä se toimintaympäristö oli semmonen, johon oli helppo solahtaa - -*⁹⁶.

Myös muilla 70-luvun teineillä on hyvin samankaltaisia ajatuksia ajan ilmapiirin vaikutuksesta toimintaympäristöön⁹⁷.

Politisoituminen määritti 70-luvulla vahvasti sekä suomalaista yhteiskuntaa että Teiniliittoa. Ville Pernaa on todennut teoksessaan *Pimeä vuosikymmen*, että Teiniliitosta tuli myöhemmin yksi pitkän

⁹² Jussi Kasasen ja Jouko Elon haastattelu 16.12.2021, Elon puheenvuoro.

⁹³ ks. esim. Arkkiteinien muistelutyöpaja. Muistelutyöpaja ei varsinaisesti lukeudu primääriaineistooni.

⁹⁴ ks. esim. Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021; Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021; Minun Teiniliittoni 55, s. 1955. SKS KRA.

⁹⁵ Ks. esim. Ben Zyskowiczin haastattelu 13.4.2021; Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

⁹⁶ Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

⁹⁷ ks. esim. Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021; Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

1970-luvun symboleista.⁹⁸ Puoluepolitiikka oli erottamaton osa teinitoimintaa, mutta se ei ollut ainoa toimintaa määrittävä tekijä. Entinen järjestöaktiivi Eeva-Liisa Lehto erotti haastattelussaan 70-luvun teinitoiminnasta kaksi tasoa:

Että se varsinainen taso oli se että haluttiin parantaa maailmaa ja haluttiin parantaa koulua, haluttiin oikeeta koulutusta, haluttiin olla niin että ketään ei kiusata. Niinkun tää taso, ja tällä tasolla toimittiin. Ja sit se politiikka tavallaan, et se oli se ajan henki, että se repi sen puoluepolitiikan sinne sisälle niin rajusti. Et se on vaikea käsittää tänä päivänä että sellaista on ollut, mutta näin se oli.⁹⁹

Muistelujen perusteella teinejä motivoi toimintaan edelleen 60-luvulta tutut teemat; halu parantaa maailmaa ja muuttaa asioita. Näitä tavoitteita teinitoiminnalla pyrittiin saavuttamaan, ja entiset teinit ovat jälkikäteen todenneet, että puoluepolitiikka oli tuolloin se ajan hengen mukainen keino, jolla niihin ajateltiin päästävän.¹⁰⁰

2.3 Toimijuuden mahdollistaja – kentän merkitys teineille

Kokemus teinitoiminnan kentästä ei ollut kaikille teineille samanlainen. Toimintaympäristö muuttui huomattavasti vuosien 1967–1979 välillä, mikä vaikutti kentän tarjoamiin mahdollisuuksiin. Onkin selvää, että teinitoiminnan kokemiseen vaikutti merkittävästi se, milloin toimintaan osallistui. Lisäksi kokemukseen vaikutti olennaisesti se, millä tasolla toimintaan osallistui sekä se, mihin poliittiseen rintamaan tai ryhmään kuului. Erilaisista lähtökohdista huolimatta teinitoiminnan kenttä näyttäytyy entisten teinien muistoissa suurelta osin positiivisessa valossa, vaikka joillakin toimintaan liittyy myös vaikeita ja ahdistavia muistoja.¹⁰¹ Suurta osaa vuosien 1967–1979 teineistä yhdistää myös kokemus siitä, että kenttä *tarjosi* ja *mahdollisti* heille monenlaisia asioita.

1960-luvun lopun teinien muistoista käy ilmi, että juuri teinitoiminta oli monelle väylä yhteiskunnallisen kiinnostuksen heräämiseen ja toimijuuden syntymiseen. Kenttä kokosi yhteen samanlaisista asioista kiinnostuneita ihmisiä, mikä mahdollisti ajatusten jakamisen ja uusien ideoiden

⁹⁸ Pernaa 2021, 21.

⁹⁹ Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021.

¹⁰⁰ ks. Tähän liittyen myös Satu Hassin haastattelu 27.9.2021; Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

¹⁰¹ Ks. esim. Minun Teiniliittoni 21, s. 1954. SKS KRA. Vuonna 1954 syntynyt nainen kertoo kokeneensa Teiniliiton järjestämän epäseminaarin aktiviteetit ahdistaviksi.

syntymisen sekä toteuttamisen. Vuosina 1967–1970 Teiniliiton kouluasiainsihteerinä toiminut Yrjö Engeström kuvaili toimintaympäristön merkitystä itselleen seuraavasti:

*- - mut kyllä siis se Teiniliitto tarjosi tässä tapauksessa – niin mun intresseille sellasen kanavan, joka oli täysin niinku yli odotusten. Siis sellasen mahdollisuuden paneutua asioihin ja yrittää tuottaa ajatuksia, joka loi sitten pohjan sille mitä mä oon myöhemmin tehny, ilman muuta - -*¹⁰².

Myös 70-luvun teinien muistoissa teinitoiminnan kenttä näyttäytyy yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan areenana. 70-luvun järjestöaktiivi, kansanedustaja Ben Zyskowicz kuvaili haastattelussaan Teiniliittoa tärkeäksi kanavaksi yhteiskunnalliselle vaikuttamiselleen. Hän totesi, että niin teinikunta, Helsingin Teiniyhdistys kuin Teiniliittokin olivat “tärkeä foorumi olla ja vaikuttaa”¹⁰³.

Vuosien 1979–1981 Teiniliiton puheenjohtaja Kari Anttila puolestaan reflektoi Teiniliiton tarjontaan “toimintaympäristöä yhteiskunnalliselle toiminnalle, sopimiselle ja yhteensovittamiselle”¹⁰⁴. Sekä Engeströmin, Zyskowiczin että Anttilan kuvauksissa teinitoiminnan kenttä ilmentää väylää johonkin ja ennen kaikkea toimijuuteen. Teinitoiminta oli aluksi kanava yhteiskunnallisen ajattelun kehittymiseen ja sitten väylä toteuttaa ajattelun kautta syntyneitä ideoita sekä toimia konkreettisesti paremman maailman puolesta. Monille teineille toiminnan motiivi oli juuri ajatus maailman parantamisesta, ja teinitoiminnan ajateltiin olevan konkreettinen areena sen toteuttamiseen¹⁰⁵.

Teinitoiminnan kenttä tarjosi toiminnan ja ajattelun areenan järjestöaktiivien lisäksi myös paikallisaktiiveille, joskin hieman pienemmässä mittakaavassa. Paikallisaktiivien muisteluissa ovat korostuneet konkreettiset toiminnan muodot; teinikuntien kokouksiin osallistuminen, teinilehtien toimittaminen, tapahtumien järjestäminen sekä taksvärkkikeräysten organisointi ja niihin osallistuminen.¹⁰⁶ Entinen teini Marja-Leena Airaksinen-Laaksonen muisteli yhteishaastattelussa teinitoiminta-aikaansa:

¹⁰² Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

¹⁰³ Ben Zyskowiczin haastattelu 13.4.2021.

¹⁰⁴ Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

¹⁰⁵ ks. esim. Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021; Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

¹⁰⁶ ks. esim. Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 57, s. 1960. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 54, s. 1953. SKS KRA.

Mut kyl se hirvittävän positiivista oli tää osallistuminen. Taksvärkit oli mielettömän motivoivia, et sit taksvärkin aikana ihan selvästi kyllä opittiin asioita ja samalla sitte, mitä tahansa tehtiin nii se oli hirveen mukavaa, vaikka siinä rankkojakin töitä tehtiin koulun ohella.¹⁰⁷

Erityisesti taksvärkkiin osallistuminen tuntui monien mielestä tärkeältä, sillä se koettiin konkreettiseksi toimeksi paremman maailman puolesta.¹⁰⁸ Sen lisäksi, että teinitoiminnan kenttä tarjosi teineille mahdollisuuksia ruohonjuuritason toimijuuteen, sen piirissä levisivät myös yhteiskunnalliset ajatukset ja ideologiat. Kenttä oli siis otollinen sekä yhteiskunnallisen kiinnostuksen herättämiseen että osallistumisen ja toimijuuden synnyttämiseen myös paikallisaktiivien kohdalla.

Kokoavasti voidaan todeta, että Teiniliitto suurelle osalle muistelijoista vuosina 1967–1979 se järjestö, joka mahdollisti näiden yhteiskunnallisen osallistumisen ja toiminnan. Toiminta oli helppoa aloittaa oman koulun teinikunnasta, josta oli mahdollista siirtyä alueellisiin teiniyhdistyksiin ja aina keskusjärjestötasolle saakka. Entisten teinien kertomusten perusteella teinitoiminta merkitsi teineille monenlaisia mahdollisuuksia, esimerkiksi ajatteluun, oppimiseen, osallistumiseen, sosiaalisiin suhteisiin ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Kutsun toimijuuteen kannustanutta kenttää aktiivisuuden areenaksi, joka oli erityisen otollinen yhteiskunnallisen pääoman ja sen osa-alueiden kartuttamiseen.

¹⁰⁷ Marja-Leena Airaksinen-Laaksosen ja Raili Ojalehdon haastattelu 17.8.2020.

¹⁰⁸ ks. esim. Minun Teiniliittoni 57, s. 1960. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 11, s. 1957. SKS KRA; Marja-Leena Airaksinen-Laaksosen ja Raili Ojalehdon haastattelu 17.8.2020.

3 YHTEYDET YKSILÖIHIN JA YHTEISKUNTAAN – SOSIAALINEN PÄÄOMA

-- että tota kaikesta, kaikesta niin kun sosiaalisest vuorovaikutuksesta niin tämä asia on niin ku 20 prosenttia ja sitte se varsinainen, se niinku se yhdessäolo, niin se on sit 80 prosenttia.¹⁰⁹

Teiniliitto toi aikanaan yhteen oppikoululaisia niin paikallistasolla kuin valtakunnallisestikin. Teinitoiminta toimi kohtaustapaikkana samoista asioista kiinnostuneille koululaisille, ja sen piirissä muodostui lukuisia kontakteja, yhteyksiä ja suhdeverkostoja teinien välille. Sen lisäksi, että teinit solmivat suhteita toisiinsa, oli Teiniliitolla ja teineillä runsaasti yhteyksiä myös järjestön ulkopuolelle. Yhteydet ulottuivat aina yhteistyöjärjestöistä valtion viranomaisiin ja jopa tasavallan presidenttiin.¹¹⁰ Teinit olivat teinitoimintaan osallistumisen myötä aktiivisessa vuorovaikutuksessa sekä toistensa että ympäröivän teinikulttuurin ja yhteiskunnan kanssa, minkä seurauksena heille kertyi arvokasta sosiaalista pääomaa.

Sosiaaliset suhteet ja kontaktit nousevat tavalla tai toisella esiin kaikissa aineistooni lukeutuvissa muisteluteksteissä ja haastatteluissa, mikä jo itsessään kertoo niille annetusta arvosta. Monet muistelijat osaavat vielä vuosikymmenten jälkeen nimetä muun muassa teinikunnan hallituksessa toimineet koulukaverit, oman paikkakunnan teiniaktiivit sekä Teiniliiton kursseilta ja seminaareista saadut uudet tuttavuudet.¹¹¹ Useat entiset teinit ovat muistitietoaineistossa myös erikseen painottaneet sitä, kuinka merkittäviä teinitoiminnan piirissä syntyneet yhteydet ja teinien keskinäinen yhteishenki heille olivat. Luvun aloittavassa sitaatissa entinen järjestöaktiivi Anders Blom kiteyttää kokemuksensa siitä, että teinitoiminnassa asiaakin tärkeämpiä olivat ihmiset, ja saman näkemyksen ovat jakaneet useat muutkin muistelijat¹¹². Tähän on kuitenkin suhtauduttava pienellä varauksella, sillä tunnetun sanonnan mukaisesti ”aika kultaa muistot”. Osa muisteliijoista on nimittäin korostanut toisaalta sitä, että Teiniliitossa todella taisteltiin asioista, eikä yhteistyöhön muiden kanssa aina pystytty.¹¹³

¹⁰⁹ Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022, Blomin puheenvuoro.

¹¹⁰ ks. esim. Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021; Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021.

¹¹¹ ks. esim. Minun Teiniliittoni 15, s. 1952. SKS KRA; Marjut Helmisen haastattelu 6.10.2020.

¹¹² ks. esim. Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021; Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

¹¹³ Ben Zyskowiczin haastattelu 13.4.2021; Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

Jotkin teinitoiminnan piirissä syntyneet ystävyys- ja tuttavuussuhteet jäivät Teiniliiton mukana menneisyyteen, mutta monet ovat kulkeneet entisten teinien mukana eri tavoin aina nykyhetkeen saakka. Olen jakanut teinitoiminnan yhteydessä syntyneet sosiaaliset kontaktit ja suhteet niiden merkittävyyden perusteella heikkoihin ja vahvoihin siteisiin Mark Granovetterin verkostoteorian mukaan¹¹⁴. Tarkastelen heikkojen ja vahvojen siteiden laatua, merkitystä ja potentiaalia – eli toisin sanoen niihin kytkeytyvää sosiaalista pääomaa. Teinien välisten kontaktien ja ihmissuhteiden lisäksi tarkastelen Teiniliiton yhteyksiä ulospäin esimerkiksi muihin järjestöihin ja päätöksentekijöihin sekä niiden merkitystä yksittäisten teinien kannalta.

3.1 Teiniverkostot ja niiden merkitykset

Kun entisiltä teineiltä on haastatteluissa kysytty, minkälaista teinitoiminta oli, vastausten perusteella siitä ovat jääneet mieleen erityisesti yhdessä tekeminen, osallistuminen ja tunne yhteenkuuluvuudesta.¹¹⁵ Teinitoiminta oli luonteeltaan vahvasti sosiaalista, yhteisöllistä ja osallistavaa, ja sen keskiössä olivat kaikilla toiminta-asteilla erilaiset yhdessä tekemisen muodot. Yhteisen tekemisen lomassa teinit tutustuivat toisiinsa ja solmivat keskinäisiä kontakteja ja verkostoja.

Aineistoni perusteella juuri sosiaaliset suhteet olivat yksi keskeisimmistä syistä teinitoiminnan aloittamiselle. Jotkut lähtivät mukaan kavereiden innostamana, kun taas toiset toivoivat löytävänsä osallistumisen kautta uusia ystäviä. Jotkut pitivät teiniyhdistysten ja keskusjärjestötason toimijoita esikuvina ja halusivat kulkea näiden jalanjäljissä, kuten vuonna 1952 syntynyt mies, joka reflektoi lähteneensä teinitoimintaan aktiivisesti mukaan, koska “halusi liikkua älyköiden seurassa”¹¹⁶. Sen lisäksi, että sosiaaliset suhteet olivat monille motiivina toiminnan aloittamiseen, ne olivat usein myös merkittävin syy toiminnan jatkamiseen ja laajentamiseen esimerkiksi teinikunnan tasolta teiniyhdistykseen ja keskusjärjestöön. 1970-luvun järjestöaktiivi Paula Karhunen reflektoi haastattelussaan teinitoimintaan osallistumista:

¹¹⁴ Granovetter 1973.

¹¹⁵ ks. esim. Marja-Leena Airaksinen-Laaksosen ja Raili Ojalehdon haastattelu 17.8.2020; Pekka Aineen haastattelu 17.8.2020; Päivi Istalan haastattelu 18.8.2020.

¹¹⁶ Minun Teiniliittoni 15, s. 1952. SKS KRA.

Haastattelija: Mut et se oli kuitenkin sillä lailla innostavaa, että sitten jatkoit..?

Paula: No joo, sitähan kun oli teini niin sitähan tekee sitä mitä KAIKKI tekee, ja siellähan oli kaikki, et siellä oli tavallaan se mun porukka. Ja koska kaikki oli siellä niin mäkin olin siellä, ja tottakai se poliittinen toiminta oli innostavaa koska sitä ajateltiin, että nyt tehdään tosiaan maailmaa paremmaks.¹¹⁷

Muistelussa kuvastuu hyvin se, että merkittävimmän toimintaan osallistumisen motiivin koetaan olleen muista ihmisistä koostuva teiniyhteisö.¹¹⁸ Vaikka toiminnalle oli muitakin syitä, kuten maailman parantaminen poliittisen toiminnan kautta, sekin sai merkityksensä siitä, että sitä tehtiin yhdessä. Myös Essi Jouhki on väitöskirjassaan tarkastellut teinien sosiaalisia suhteita ja todennut, että teinijohtajakurssit kokosivat yhteen saman ikäluokan teinejä ja toimivat näille tärkeinä verkostoitumiskanavina.¹¹⁹ Jouhkin mukaan teinikunnat toimivat teineille merkittävinä vertaisryhminä nuoruudessa.¹²⁰ Aineistooni lukeutuvien entisten teinien kokemusten perusteella verkostoituminen laajensi teinien vertaisryhmiä niin, että ne ulottuivat paljon oman koulun teinikuntaa laajemmalle.¹²¹

Teinitoiminnan osallistavan ja sosiaalisen luonteen vuoksi sen parissa oli helppo luoda uusia kontakteja ja laajentaa omaa sosiaalista verkostoa.¹²² Entinen järjestöaktiivi Kari Anttila pohti teinitoiminnan hyötyjä ja merkitystä:

Ja sit samalla se hyvä asia, joka siin on, et se tuottaa niinku valtavan määrän semmosia sosiaalisia verkostoja ja foorumeita niitten syntymiselle, joka on elämäs selviytymises pirun tärkeetä – et sul on kavereita ja ne on vähän eri mieltäkin jostain, mutta että syntyy niitä verkostoja.¹²³

¹¹⁷ Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

¹¹⁸ ks. myös Marjut Helmisen haastattelu 6.10.2020.

¹¹⁹ Jouhki 2020, 221.

¹²⁰ Jouhki 2020, 289.

¹²¹ ks. esim. Marjut Helmisen haastattelu 6.10.2020. Verkostojen leviämisestä ovat kirjoittaneet myös Essi Jouhki ja Liisa Lalu (2018) sekä Kimmo Rentola (2012).

¹²² ks. esim. Minun Teiniliittoni 26, s. 1958. SKS KRA.

¹²³ Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

Teinitoiminnan kenttä toimi nimenomaan keskeisenä foorumina verkostoitumiselle. Entinen järjestöaktiivi, kansanedustaja Satu Hassi kuvaili haastattelussaan yhteyksien muodostumista seuraavasti:

Ja eh, meillähän oli siis niinku hirveen paljon sellasta nuorten ihmisten kaveripiirien ja kaverin kaverien ja koko aika tutustuttiin uusiin ihmisiin ja millon keneltäki kuultiin uusia innostavia yhteyksiä ja vinkkejä kirjoista ja kaikennäkösestä kiinnostavasta. Niin siin oli niinku hyvin paljon semmosia keskinäisiä tapaamisia niinku erilaisissa kombinaatioissa joissa sitten myöskin nää Teiniliiton seminaarit ja erilaiset kokoukset oli keskeinen osa.¹²⁴

Hassi puhuu lainauksessa nuoruutensa taistolaisyhteyksistä, mutta esimerkki antaa yleisesti hyvän kuvan siitä, miten kontaktit ja verkostot tuohon aikaan muodostuivat. 1970-luvulla poliittiset nuorisjärjestöt ja teinitoiminta olivat muutenkin niin toisiinsa kietoutuneita, että niissä toimivat pitkälti samat ihmiset.

Teinitoiminnan parissa syntyneisiin kontakteihin ja verkostoihin kytkeytyi entisten teinien kokemusten perusteella paljon sosiaalista pääomaa, jolla tarkoitetaan sosiaalisista suhteista ja verkostoista saatavia potentiaalisia tai konkreettisia resursseja ja etuja. Pelkät sosiaaliset suhteet eivät vielä itsessään ole sosiaalista pääomaa, vaan muuntuvat pääomaksi vasta, kun osapuolten välillä vallitsee luottamussuhde.¹²⁵ Entisten teinien muisteluista saa sellaisen kuvan, että vertaisryhmiin ja verkostoihin kytkeytyi myös luottamusta. Teinit kokivat kuuluvansa samaan yhteisöön, joka toimi yhdessä yhteisten päämäärien eteen. Vaikka kaikkien yhteisöön kuuluvien kanssa ei olisi solmittu suoria kontakteja, teinit tunsivat silti kuuluvansa samaan ihmisryhmään ja voivansa luottaa sen kantavaan voimaan.¹²⁶ Toiminnan puoluepolitisoituminen muutti dynamiikkaa siten, että samaan poliittiseen ryhmään kuuluvat teinit muodostivat omia yhteisöjään, jolloin kaikista teineistä koostunut teiniyhteisö ikään kuin pirstaloitui pienempiin osiin. Teinien verkostot olivat kuitenkin puoluerajat ylittäviä, vaikka joiltakin verkostojen siteiltä puuttui sosiaaliselle pääomalle ominainen luottamussuhde¹²⁷.

¹²⁴ Satu Hassin haastattelu 27.9.2021.

¹²⁵ Bourdieu 1986, 21; Purhonen, Rahkonen ja Roos 2006, 34; Immonen 2000, 10.

¹²⁶ ks. esim. Päivi Istanen haastattelu 18.8.2020. Kuvailee yhteisöllisyyden merkitystä ja sitä, että kaikista ei tarvinnut tykätä, mutta oltiin silti samaa yhteisöä.

¹²⁷ ks. esim. Kimmo Sasin ja Ben Zyskoviczin haastattelut. Porvarien ja taistolaisten välinen luottamuspula, myös kokoomuksen sisäiset kamppailut.

Teinitoiminnan parissa syntyneisiin verkostoihin kietoutuneella sosiaalisella pääomalla oli teineille monenlaisia merkityksiä niin teiniaikoina kuin myöhemmässäkin elämässä. Monet näkevät juuri teiniaikoina syntyneet verkostot ja niiden myötä avautuneet resurssit kaikkein merkittävimpänä teinitoiminnan perintönä itselleen. Vuonna 1952 syntynyt mies kirjoitti keruuvastauksessaan:

Jälkikäteen on selvää että tilaisuus tavata muita kuin omia luokkatovereitani eli siis osallistuminen TuTeyn hallitukseen oli minulle kaikkein merkityksellisintä teiniliittoaktivismissa.¹²⁸

Hän jatkoi kertomalla, että Turun Teiniyhdistyksen (TuTey) kokouksissa käytiin mielenkiintoisia aatteellisia keskusteluja, ja niistä sai vinkkejä kirjoista ja elokuvista.¹²⁹ On selvää, että teiniverkostoilla oli teineille valtavasti itseisarvoa, eli ne olivat merkityksellisiä jo sellaisenaan. Verkostoon kuulumisen sai aikaan yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteita ja teki elämästä merkityksellisempää. Tämän lisäksi verkostoilla on kuitenkin ollut myös välillistä merkitystä, koska kontaktit ovat mahdollistaneet teineille erilaisia asioita sekä teiniaikoina että myöhemmin elämässä. Yksinkertainen esimerkki tästä on vaikkapa teiniverkostolta saadut kirja- ja elokuvavinkit. Tällaisissa tilanteissa sosiaaliseen pääomaan kietoutuva potentiaali on konkretisoitunut hyödyiksi.

Entisten teinien muistoissa verkostojen merkitys korostuu nimenomaan tiedonvälityksessä. Aikana ennen matkapuhelimia ja internetiä ihmisillä oli nykyistä merkittävämpi rooli informaation välittäjinä. 1960-luvun lopulla aktiivisesti teinikunnassa ja teiniteatterissa toimineet Marja-Leena Airaksinen-Laaksonen ja Raili Ojalehto muistelivat haastattelussaan, mitä kautta he saivat tietonsa maailman epäkohdista, kuten Vietnamin sodasta ja Martin Luther Kingin kuolemasta, koska koulussa niistä ei opetettu.

Marja-Leena: Mä luulen, että se teinikunta ja teiniteatteri, nimenomaan Iisalmissa oli erittäin tärkeä sillä tavalla, et se mursi sitä, sitä mitä meillä sisällä oli koko ajan niinku syntymässä ja sitte sitä koulun väliä. Et meivät niinku murrettiin sillä teiniteatterilla ja teinikunnassa olemisella ja oikeastaan löydettiin itsemme sitten vähän niinku tiedostavina ihmisinä.

¹²⁸ Minun Teiniliittoni 15, s. 1952. SKS KRA.

¹²⁹ Minun Teiniliittoni 15, s. 1952. SKS KRA.

Raili: Kyllä, kyllä. Siis harmittaa ku ei niitä teinilehtiä nyt ollu, koska ois halunnu niinku lukea sitä, et tuliko nää tiedot sitä kautta kans. Mutta minusta pitkälti tuli myöskin sitä kautta, että siis Kuopio–Iisalmi-akselilla joillaki ihmisillä oli paljonki yhteyksiä, että sieltä niinkun sitä kautta, koska silloin – siis tämä täytyy ottaa huomioon – ei ollu puhelimia. Kaikki kirjoitettiin ja siis kannettiin paikalle.¹³⁰

Teiniverkostot ulottuivat kaupungista toiseen ympäri Suomen ja olivat siksi tehokas väylä niin tiedon, ajatusten kuin ideoidenkin levittämiseen.¹³¹ Kimmo Rentola on esittänyt, että juuri laajalti ympäri Suomen levinneet teiniverkostot olivat merkittävä syy taistolaisuuden nopealle leviämislle.¹³² Teinitoiminnan ja taistolaisuuden verkostoja onkin mahdotonta erotella toisistaan, koska ne olivat niin vahvasti toisiinsa kietoutuneita. Samalla tavalla teinien verkostot ulottuivat myös muihin poliittisiin nuorisjärjestöihin.¹³³

Teiniverkostot koostuivat sekä vahvoista että heikoista siteistä. Vahvoja siteitä edustivat siteet ystäviin ja muihin lähiyhteisön ihmisiin ja heikkoja siteitä etäisemmät tuttavat, kuten kavereiden kaverit. Mark Granovetterin verkostoteorian mukaan heikkojen siteiden merkitys korostuu erityisesti tiedonvälityksessä: esimerkiksi työmarkkinoilla tieto uusista työpaikoista leviää nopeasti tuttavaverkostoissa.¹³⁴ Myös teiniverkostoissa heikkoihin siteisiin kytkeytynyt sosiaalinen pääoma konkretisoitui nimenomaan tiedonvälityksessä. Uusi nuorisokulttuuri, radikaalit ajatukset ja ajankohtaiset uutiset levisivät teinien keskuudessa nopeasti ympäri Suomen. Teiniverkostoissa levisi tieto myös vapaista hallitus- ja työpaikoista niin Teiniliitossa kuin muissakin järjestöissä, ja monet entiset järjestöaktiivit päätyivätkin erilaisiin luottamustoimiin teinikontaktiansa kautta.¹³⁵

Teinien väliset kontaktit ja verkostot olivat merkittäviä teiniaikoina, mutta niistä on ollut hyötyä myös teinien myöhemmässä elämässä – joskus jopa varsin yllättävissä tilanteissa. Vuonna 1958 syntynyt mies kertoi muistelutekstissään eräästä Teiniliitto-tuttavastaan, jonka hän kohtasi myöhemmin armeijassa:

¹³⁰ Marja-Leena Airaksinen-Laaksosen ja Raili Ojalehdon haastattelu 17.8.2020.

¹³¹ ks. esim. Marjut Helmisen haastattelu 6.10.2020.

¹³² Rentola 2003, 121.

¹³³ ks. esim. Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022. Yhteydet Kokoomuksen Nuorten Liittoon (KNL).

¹³⁴ Granovetter 1973, 1370–1372; Forsander 2002, 58.

¹³⁵ ks. esim. Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021. Kertoi päätyneensä Teiniliiton pääsihteeriksi, koska vanhat tutut Teiniliitosta pyysivät; Minun Teiniliittoni 12, s. 1958. SKS KRA. Päätyi Teiniliiton hallitukseen teinikontaktin ehdotuksesta.

Törmäsin häneen sittemmin varusmiespalveluksessa, jossa hän oli toimistoalikesuna ja auttoi minua pääsemään kirjuriksi. (Tämäkin on osa Teiniliitto-tarinaani.)¹³⁶

Kohtaamisesta seurannut hyöty eli kirjuriksi pääseminen, oli miehelle äkillisesti muuttuneen elämäntilanteen vuoksi erityisen merkittävää. Korostamalla kohtaamisen olleen osa hänen Teiniliitto-tarinaansa, mies osoittaa teinitoiminnan merkityksellisyyttä itselleen ja elämänsäkululle.

Teiniverkostojen yhteydet olivat teineille tietynlaisia siltoja yhteiskuntaan. Kontaktit ja verkostot loivat perustan tiedonvälitykselle, joka avasi teineille monenlaisia mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen ja poliittiseen toimintaan. Yhteiskunnalliset ajatukset ja poliittiset ideologiat levisivät teiniverkostojen välityksellä, joten teiniverkostoihin kietoutuneen sosiaalisen pääoman voi katsoa olleen erottamaton osa teinitoiminnan kartuttamaa laajaa yhteiskunnallista pääomaa.

3.2 Ystäviä yli puoluerajojen

Teinotoiminnan piirissä syntyi ja kehittyi paljon merkittäviä ihmissuhteita, joista osa on vaikuttanut lähtemättömästi teinien myöhempään elämänsäkulkuun. Teinotoimintaan linkittyneet ihmissuhteet kehittyivät eri tavoin, ja osa suhteista on muuttanut muotoaan ajan myötä. Jotkut teiniaikojen heikot siteet ovat muuntuneet vahvoiksi ystävyysuhteiksi vuosien kuluessa, kun taas toisaalta jotkut teiniaikojen vahvat siteet ovat myöhemmin hiipuneet heikoiksi.

Mark Granovetterin verkostoteorian vahvoihin siteisiin lukeutuvia ystävyysuhteita syntyi ja kehittyi teinotoiminnan parissa monin eri tavoin. Suuri osa oman koulunsa teinikuntatoimintaan osallistuneista teineistä tunsi toisensa jo entuudestaan, sillä he kävivät samaa koulua. Näin ollen monet teinit olivat ystäväystyneet jo kouluaikana ennen aktiivista teinotoimintavaihetta. Tällainen tilanne oli esimerkiksi yhdessä haastatelluilla ystävyksillä Marja-Leena Airaksinen-Laaksosella ja Raili Ojalehdolla sekä Anders Blomilla ja Olli Kyrjellä. Nämä ystävyysuhteet eivät syntyneet teinotoiminnan myötä, mutta nuoruuden yhteiset teinimuistot ovat merkittävä osa ystävyysuhteiden elinkaarta.¹³⁷ Jaettu kokemus teinotoiminnasta on lujittanut monien ystäväysten välisiä siteitä ja näin ollen vahvistanut niihin kietoutuvaa sosiaalista pääomaa.

¹³⁶ Minun Teiniliittoni 12, s. 1958. SKS KRA.

¹³⁷ ks. esim. Marja-Leena Airaksinen-Laaksosen ja Raili Ojalehdon haastattelu 17.8.2020; Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022.

Sosiaalinen pääoma koostuu sosiaalisten verkostojen lisäksi niihin olennaisesti kytkeytyvästä luottamuksesta. Varsin luonnollisesti vahvoihin siteisiin kytkeytyvä luottamus on heikkoja siteitä voimakkaampaa, ja tämä ilmenee myös entisten teinien muisteluista. Etenkin 1970-luvulla vahvoja siteitä muodostui erityisesti samaan poliittiseen viiteryhmään kuuluvien teinien kesken. Oman poliittisen viiteryhmän sisällä vallitsi pääasiassa luottamus, mutta muihin suhtauduttiin yleensä vähintäänkin varauksella. Vuosina 1974–1975 Teiniliiton puheenjohtajana toiminut Matti Viialainen kommentoi poliittisten viiteryhmien välisiä jännitteitä:

*Sillon ku se tapahtu, jota voi sanoo vähän ylipolitisoitumiseks, niin siinähan on niinku se nuoruuteen liittyvä ehdottomuus, että ku sä ryhmädyt niin me olemme oikeassa ja nuo on niitä toisia, nuo on väärässä.*¹³⁸

1970-luvun puoluepoliittista teinitoimintaa voikin tarkastella *toiseuttamisen* ilmiönä. Toiseuttamisella tarkoitetaan *meidän* ja *muiden* erottelua, joka ilmenee oman erityisyyden ja paremmuuden korostamisena suhteessa toisiin tai jopa näiden kustannuksella. Erontekojen kautta voidaan myös vahvistaa omaa ryhmäidentiteettiä, jota määrittävät piirteet, jotka erottavat meidät muista.¹³⁹ Puoluepoliittisen Teiniliiton aikana poliittisten viiteryhmien välistä vastakkainasettelua luotiin ja korostettiin nimenomaan “me vastaan muut”-asenteella kaikilla rintamilla. Omalla ryhmällä oli jaetut arvot ja tavoitteet, joiden nähtiin olevan parempia kuin muiden, ja niiden eteen tehtiin yhdessä töitä.¹⁴⁰ Tämän voi nähdä vahvistaneen viiteryhmien keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä jaettua identiteettiä. Tällaiset olosuhteet ovat olleet otolliset vahvojen siteiden syntymiselle poliittisten ryhmien sisällä.

Erimielisyyksistä huolimatta ystävyysuhteita solmittiin myös yli puoluerajojen. Vuonna 1958 syntynyt mies kirjoitti keruuvastauksessaan teiniyhteyksien syntymisestä:

*Teiniliiton kokouksien yhteydessä tapasi nuoria eri puolueista ympäri Suomen. Eikä puolueella ollut sitten enää väliä, kun tutustuttiin ihmisiinä.*¹⁴¹

¹³⁸ Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

¹³⁹ Koskihaara ja Kyyrö 2016, 240.

¹⁴⁰ ks. esim. Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

¹⁴¹ Minun Teiniliittoni 26, s. 1958. SKS KRA.

Myös muut entiset teinit niin teinikuntien, teiniyhdistysten kuin keskusjärjestönkin tasolta ovat kertoneet saaneensa teinitoiminnasta puoluerajat ylittäviä ystävyyssuhteita, ja jotkut niistä ovat yhä vuosikymmenten jälkeen voimissaan.¹⁴² Osa puoluerajat ylittävistä ystävyyssuhteista kypsyi kuitenkin vasta vanhemmalla iällä teiniaikojen jäätyä taakse. Entiseltä järjestöaktiivilta Kimmo Sasilta kysyttiin tutkimushaastattelussa, miten Teiniliiton aikaiset kontaktit ovat tulleet vastaan myöhemmällä uralla ja onko teiniajoilta jäänyt elämään pysyviä suhteita. Hän kuvaili suhdettaan entisiin “vihamiehiin” seuraavasti:

Siis, näin se on, että kun sä oot oppinu tuntemaan, niin sä tunnet jonkinlaista niinku sielujen sympatiaa. Jos mä otan Ilkka Kanervan esimerkkinä. Niin tota noin... Me ollaan Iken kanssa nykyään ylimpiä ystäviä, muistellaan vaan menneisyyttä hyvällä. - - Että voi sanoa, et yks parhaimpia ystäviä. Ja ei koskaan voinu kuvitella 70-luvulla, että tää vois olla tilanne. - - No, joku Matti Viialainen, jonka kanssa on tapeltu, joka oli taistolaisen pääarkkitehti, niin... Hän on erittäin hyvä ystävä. - - Viialaiseen voisin jopa luottaakin.¹⁴³

Myös muut entiset järjestöaktiivit ovat kertoneet myöhemmin ystävästyneensä teiniaikojen poliittiseen vastapuoleen kuuluneiden kanssa. Vaikka suoranaisia ystävyyssuhteita ei olisi solmittu, on suhtautuminen muuttunut huomattavasti neutraalimmaksi. Tämä todennäköisesti selittyy ainakin osin nuoruuden tunnekuuhujen ja ehdottomuuden taakse jäämisellä. Lisäksi monien, erityisesti entisten taistolaisen, poliittiset mielipiteet ovat lieventyneet tai jopa kokonaan muuttuneet ajan myötä, mikä on ehkä auttanut näkemään ihmiset ihmisinä poliittisten kantojen sijaan. Teiniliiton pääsihteerinä 1970-luvulla toiminut Eeva-Liisa Lehto (os. Wallenius) nosti haastattelussaan esille sen, että vaikka Teiniliitossa tapeltiin, ihmiset tunsivat toisensa.¹⁴⁴ Se, että Teiniliitossa tutustuttiin nuorina ja opittiin tuntemaan toiset sekä hyvine että huonoine puolineen, on varmasti luonut vankan perustan vahvojen siteiden syntymiselle.

Myöhemmällä iällä luotuja yhteyksiä nuoruuden teinituttavien kanssa voidaan selittää samaan sukupolveen kuulumisella ja avainkokemuksen jakamisella. Semi Purhonen on tutkinut sukupolven käsitettä ja todennut, että sitä käytetään sosiologisessa keskustelussa karkeasti kahdessa eri merkityksessä. Ensimmäinen merkitys kytkee sukupolven sukulaisuusjärjestelmän osaksi. Tämän perhesukupolvimäärittelyn mukaan isovanhempi, vanhempi ja lapsi käsittävät kolme

¹⁴² ks. esim. Minun Teiniliittoni 16, s. 1955. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 26, s. 1958. SKS KRA.

¹⁴³ Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

¹⁴⁴ Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021

eri sukupolvea, ja sukupolven käsite on siis vahvasti sidoksissa sukulaisuussuhteeseen. Toisessa merkityksessä sukupolven käsite nähdään yksittäistä perhettä tai sukua kollektiivisempänä: käsite kattaa tällöin kaikki tietyn ajankohdan sisällä syntyneet ihmiset. Usein merkitykseen lisätään vielä ajatus siitä, että iän lisäksi ihmisiä yhdistää myös jokin jaettu kokemus, joka liitetään yleensä nuoruuteen. Jaettu kokemus ikään kuin erottaa kyseisen ihmisjoukon muun ikäisistä ihmisistä ja määrittää heidät sukupolveksi. Purhonen nimittää toisen määritelmän mukaista sukupolvea yhteiskunnalliseksi sukupolveksi.¹⁴⁵

Poliittisen historian professorit Timo Soikkanen ja Vesa Vares ovat tarkastelleet sukupolven käsitettä historian tutkimuksessa ja todenneet, että historioitsijalle sukupolvi on ennen kaikkea käsitteellinen työkalu murroksen tarkasteluun. Sukupolvi ymmärretään yksilöitä tai ryhmää yhdistävänä tekijänä, ja keskeistä on, että samaan sukupolveen lukeutuvat henkilöt jakavat yhteisen avainkokemuksen ja tunnustavat sen merkityksen.¹⁴⁶ Historiallinen sukupolvi eroaa Purhosen määrittelemästä yhteiskunnallisesta sukupolvesta siten, että sitä leimaa ennen kaikkea yhteinen avainkokemus, ei niinkään ihmisten ikäryhmä. Soikkasen ja Varesen mukaan avainkokemus "leimaa koko sukupolven ja antaa sille erityisen kokemusmaailman, joka muuttuu sukupolven identiteetin lähteeksi ja jota taustaa vasten sen toimintaa ja argumentointia voidaan tulkita"¹⁴⁷. Lukuisat entiset teinitoimijat jakavat avainkokemuksen Teiniliitosta, mikä on toiminut yhdistävänä tekijänä heidän välillään ja vaikuttanut teinitoiminnan kartuttamaan sosiaaliseen pääomaan. Joidenkin kohdalla jaettu avainkokemus on mahdollistanut heikkojen siteiden muuntumisen vahvoiksi ystävyysuhteiksi myöhemmässä elämässä, kun taas toisilla se on leimannut ystävyyttä aina teiniajoista saakka.

Ystäväystymisen ohella teinitoiminnan piirissä koettiin suuria tunteita – ihastuttiin ja rakastuttiin. Joillekin ajatus seurustelukumppanin löytämisestä toimi jopa motivaattorina teinitoimintaan osallistumiselle.¹⁴⁸ Nuoruudelle tyypillisesti suuri osa ihastuksista oli ohimeneviä, ja seurustelusuhteet jäivät lyhyiksi, mutta jotkin siteet muodostuivat niin vahvoiksi, että ne ovat säilyneet tähän päivään saakka. Entinen paikallisaktiivi Olli Kyrki kertoo, että teinitoiminnalla on ollut hänen elämässään erittäin suuri merkitys työuran ja poliittisen uran kannalta, mutta myös siksi, että hän tapasi silloisen tulevan vaimonsa teinitoiminnan parissa.¹⁴⁹ Joillekin myös teiniaikojen lyhytkestoiset suhteet ovat muodostuneet myöhempää elämää määrittäviksi, koska niistä on syntynyt

¹⁴⁵ Purhonen 2007, 16.

¹⁴⁶ Soikkanen ja Vares 1998, 38.

¹⁴⁷ Soikkanen ja Vares 1998, 38.

¹⁴⁸ ks. esim. Minun Teiniliittoni 21, s. 1954. SKS KRA.

¹⁴⁹ Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022, Kyrjen puheenvuoro.

jälkikasvua. Vuonna 1958 syntynyt mies reflektoi muistelutekstissään teinitoiminnan merkitystä elämälleen toteamalla, että on sekä hyötynyt että kärsinyt siitä. Hän jatkaa:

Minun on vaikea ajatella elämässäni mitään muuta vastaavaa asiaa, joka olisi vaikuttanut niin paljon elämäntähtämyksiini kuin toiminta Teiniliitossa. Parasta, mitä olen Teiniliitto-toimintani vuoksi saanut, ovat jälkikasvu, sosiaaliset taidot ja vahva yhteiskunnallinen omatunto.¹⁵⁰

Teinitoiminnan myötä syntyneitä yhteyksiä on jälkikäteen muisteltu varsin nostalgiseen sävyyn, mikä kertoo ennen kaikkea niille nykypäivänä annetuista merkityksistä. Entisten teinien kertomusten perusteella heille syntyi teinitoiminnan myötä monenlaisia vahvoja siteitä, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi tavoilla heidän elämäänsä niin teiniaikoina kuin myöhemminkin. Nuoruuden teinitoiminta-aikoina ystäväporukka vaikutti monilla yhteiskunnallisen ajattelun kehittymiseen ja esimerkiksi puoluevalintaan. Jotkut puoluepolitiikassa mukana olleista teineistä jatkoivat poliittista teinitoiminnan aikaisten ystävien ja tuttavien kanssa vielä kauan teinitoiminnan jälkeen, osa kuntapolitiikassa ja eduskunnassa asti.¹⁵¹ Teiniaikojen ystäviä on kohdattu myöhemmin myös muilla yhteiskunnan aloilla, kuten työelämässä ja järjestöissä toimiessa. Näin ollen myös vahvoihin siteisiin kietoutuneen sosiaalisen pääoman voi nähdä olennaisena osana teinitoiminnan kartuttamaa yhteiskunnallista pääomaa, vaikka sen merkitys ulottuu voimakkaasti myös henkilökohtaiseen elämään.

3.3 Ystävyysmatkoja ja edustustehtäviä – yhteydet ulospäin

Teiniliitto ylläpiti aktiivisia suhteita järjestön ulkopuolisiin toimijoihin, kuten muihin koululais- ja opiskelijajärjestöihin, poliittisiin nuorisojärjestöihin sekä opetusministeriöön ja kouluhallitukseen. Yhteydet ulottuivat kotimaan lisäksi myös ulkomaille, ja aktiivista kansainvälistä yhteistyötä tehtiin muun muassa Demokraattisen Nuorison Maailmanliiton ja Neuvostoliiton nuorisojärjestöjen komitean kanssa.¹⁵² Järjestöaktiiveille yhteistyö muiden järjestöjen ja toimijoiden kanssa tarkoitti käytännössä sitä, että he ylläpitivät suhteita yhteistyötahojen edustajiin ja pääsivät edustamaan Teiniliittoa erilaisissa tilaisuuksissa niin kotimaassa kuin ulkomailla.

¹⁵⁰ Minun Teiniliittoni 12, s. 1958. SKS KRA.

¹⁵¹ ks. esim. Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022; Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

¹⁵² STL:n toimintakertomus 1972. STL Db:1, KA.

Kimmo Rentola on kirjoittanut Teiniliiton aktiivisesta pyrkimyksestä vaikuttaa valtion koulutuspolitiikkaan, kun koulua alettiin uudistaa 1960-luvun lopulla. Rentolan mukaan kouludemokratiaa intohimoisesti kannattavassa Teiniliitossa havaittiin mahdollisuus vaikuttaa suunnitteilla olevaan uudistukseen liittoutumalla “koulun modernisointia ajavan nuoremman virkamiespolven kanssa”¹⁵³. Erityisen tärkeä oli kontakti nuoreen kouludemokratiaa kannattaneeseen virkamieheen, Erkki Ahoon, josta tuli sittemmin kouluhallituksen pääjohtaja. Ahon nimi on noussut esiin monissa entisten järjestöaktiivien haastatteluissa puhuttaessa Teiniliiton yhteistyötahoista. Esimerkiksi vuosina 1974–1975 Teiniliiton puheenjohtajana toimineen Matti Viialaisen mukaan yhteys kouluhallitukseen ja Ahoon oli hänen puheenjohtajakaudellaan jatkuvaa ja arkista¹⁵⁴.

Kouluhallituksen lisäksi yhteyksiä ylläpidettiin myös opetusministeriöön ja kulloiseenkin opetusministeriin.¹⁵⁵ Teiniliiton puheenjohtajana vuosina 1972–1973 toiminut Erno Lehtinen kertoo tavanneensa sosiaalidemokraattien opetusministeri Ulf Sundqvistia viikoittain:

*Aina aamulla seitsemän aikaan maanantaina tavattiin ja käytiin sitä viikon agendaa lävitse.*¹⁵⁶

Aktiivisen yhteydenpidon kautta Teiniliiton edustajat pyrkivät vaikuttamaan päätöksentekijöihin ja tuomaan esille Teiniliiton agenda. Teiniliitolla oli omat edustajansa myös useissa valtion komiteoissa ja työryhmissä, jossa nämä saivat edustaa liiton kantaa asioihin. Teiniliiton yhteyksistä valtaa pitäviin tahoihin kertoo jotakin myös se, että liiton keskeisiä toimijoita kutsuttiin tasavallan presidentin toimesta niin Linnan juhliin kuin Kekkosen kuuluisille “lastenkutsuille”.¹⁵⁷ *Lastenkutsut* oli nimitys Urho Kekkosen järjestämille illanvietoille, joissa hän tapasi yhteiskunnallisesti aktiivisia nuoria.

Muista järjestöistä entiset teinit ovat kokeneet merkittävimiksi yhteistyötahoiksi poliittiset nuorisjärjestöt sekä muut koululais- ja opiskelijajärjestöt. Muista koululaisjärjestöistä

¹⁵³ Rentola 2012, 179.

¹⁵⁴ Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

¹⁵⁵ ks. esim. Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021; Erno Lehtisen ja Kalevi Rantasen haastattelu 16.6.2021, Lehtisen puheenvuoro.

¹⁵⁶ Erno Lehtisen ja Kalevi Rantasen haastattelu 16.6.2021, Lehtisen puheenvuoro.

¹⁵⁷ ks. esim. Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021; Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021; Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

Ammattikoululaisten liitto ja Iltaoppikoululaisten liitto ovat toistuneet järjestöaktiivien haastatteluissa usein, koska liitot jakoivat joidenkin vuosien ajan yhteisen toimiston Kalevankadulla. Näin ollen yhteydenpito liittojen edustajien kesken on ollut varsin vaivatonta ja luontevaa.

Kaikista merkittävimmit yhteistyöjärjestöiksi vuosien 1967–1979 teinit ovat kuitenkin kokeneet poliittiset nuorisjärjestöt. Tämä toki selittyy sillä, että 1970-luvulla Teiniliiton ja poliittisten nuorisjärjestöjen suhde oli varsin symbioottinen, ja lähes kaikki aktiiviset teinit osallistuivat niin Teiniliiton kuin nuorisjärjestöjen toimintaan. Puoluepolitisoitumisen myötä teinien toimintaympäristöt ja kontaktit laajenivat puolueiden ja poliittisten nuorisjärjestöjen suuntaan, mikä laajensi samalla teinien verkostoja entisestään. Teiniliiton vuosien 1979–1981 puheenjohtajana toiminut Kari Anttila korosti haastattelussaan Teiniliiton merkitystä verkostoitumiselle:

Et se tapahtu Teiniliiton avulla muilla foorumeilla. Mut ei esimerkiks tää pitkän aikavälin yhteistyöneuvotteluporukkaan kuuluminen olis ollu mahdollista ilman Teiniliittoa, tai valtion nuorisoneuvosto.¹⁵⁸

Anttila kutsui verkostoitumisen mahdollistamista Teiniliiton “sekundääriseksi merkitykseksi”¹⁵⁹. Teinitoiminnan piirissä syntyneet verkostot avasivat teineille ovia myös muualle järjestömaailmaan. Monet entiset järjestöaktiivit siirtyivätkin suoraan Teiniliitosta poliittisiin nuorisjärjestöihin joko töihin tai toimijoiksi. Esimerkiksi Teiniliiton pääsihteerinä vuosina 1970 ja 1972–1974 toiminut Eeva-Liisa Lehto kertoi tiensä vieneen Teiniliitosta ensin Uudenmaan Sosialistiseen Nuorisoliittoon piirisihteeriksi ja sen jälkeen Suomen kommunistisen puolueen Uudenmaan piiriin. Myös vuosina 1979–1980 Teiniliiton pääsihteerinä toiminut Paula Karhunen kertoi teinitoiminnan olleen hänen tiensä “nuorisoliiton porukoihin”, ja hänkin siirtyi suoraan Teiniliitosta töihin Suomen Demokraattiseen Nuorisoliittoon.¹⁶⁰

Teiniliiton yhteyksien valtioelimiin, poliittisiin nuorisjärjestöihin ja muihin kotimaan organisaatioihin voi ajatella olleen yhteyksiä yhteiskuntaan. Yhteistyötahot olivat kukin tavallaan yhteiskunnallisesti merkittäviä toimijoita samoin kuin Teiniliitto. Yhteydet yhteiskuntaan kartuttivat aktiivisille teineille erityisesti yhteiskunnallisesti arvokasta sosiaalista pääomaa. Yksittäisille teineille nämä yhteydet merkitsivät ennen kaikkea verkostoitumismahdollisuuksia ja väyliä muihin

¹⁵⁸ Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

¹⁵⁹ Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

¹⁶⁰ Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

organisaatioihin. Teiniliitto olikin monelle ensimmäinen järjestötoiminnan areena, josta oli myöhemmin luontevaa siirtyä muualle karttuneiden verkostojen ja kokemusten avulla. Yhteydet avasivat järjestöaktiiveille ovia yhteiskuntaan: niistä seurasi muun muassa konkreettisia vaikuttamismahdollisuuksia ja työtarjouksia.

Kotimaan tahojen lisäksi Teiniliitolla oli yhteyksiä myös ulkomaille. Ajan hengelle tyypillisesti erityisesti suhteet Neuvostoliittoon ovat nousseet esiin entisten teinien muistellessa teinitoimintaansa vuosina 1967–1979. Yhteyksiä itänaapuriin ylläpidettiin aktiivisesti Suomen päässä, mutta Neuvostoliiton nuorisojärjestöjen komitea (KMO) kutsui Teiniliiton edustajia säännöllisesti vierailuille myös Neuvostoliittoon. Järjestöaktiiveista koostuneet delegaatiot tapasivat ystävyysmatkoilla KMO:n edustajia ja vierailivat merkittävässä kohteissa ympäri Neuvostoliittoa.

Ystävyysmatkoille osallistuneet entiset teinit ovat muistelleet matkoja sekä haastatteluissa että kirjallisissa muisteluteksteissä. Vuonna 1957 syntynyt nainen kirjoitti muistelmassaan Teiniliiton ja Ammattikoululaisten liiton toimistoväen yhteisestä ystävyysmatkasta Neuvostoliittoon ja totesi:

En kyllä muista, mitä Teiniliitto tuosta matkasta varsinaisesti hyötyi ja miksi oikeastaan olimme siellä.

Todennäköisesti matkojen tarkoitus oli vahvistaa maiden nuorisojärjestöjen välisiä yhteyksiä. Myös Teiniliiton entinen puheenjohtaja Matti Viialainen muisteli ja kommentoi haastattelussaan Neuvostoliitto-yhteyksiä ja ystävyysmatkoja:

Et kyllä, se oli virallista yhteydenpitoa ja osa tätä suomalaista diplomatiata, jossa nuoriso oli sitte hyvinkin aktiivinen - -¹⁶¹.

Viialainen totesi poliittisten nuorisojärjestöjen olleen yhteydenpidossa merkittävämpiä mutta lisäsi, että “ei Teiniliiton merkityskään mitätön ollut”¹⁶². Teiniliittoa edustaneille teineille matkojen konkreettinen hyöty tuntui olevan ilmainen ulkomaanmatka ja uudet kokemukset. Mitään varsinaisia henkilökohtaisia kontakteja matkoilla tuskin solmittiin muihin kuin matkakumppaneihin tai ainakaan niistä ei haastatteluissa kerrottu.

¹⁶¹ Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

¹⁶² Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

4 YHTEISKUNNALLINEN KOULU – INHIMILLINEN PÄÄOMA

*Mutta mä luulen, että myös niille aikasempien aikojen toimijoille se teinikunta on tarjonnun sellasen yhteiskunnallisen koulun. Kyl se järjetöntä oli lopettaa se. Oikeistollekin se oli... koska se oli niin hyvä koulutus.*¹⁶³

Haastatteluiden päätteeksi entisiltä teineiltä on kysytty, mikä Teiniliiton ja teinitoiminnan merkitys on ollut heille henkilökohtaisesti. Vastauksissa korostuvat lähes poikkeuksetta sosiaalisten suhteiden lisäksi erilaiset teinitoiminnan kartuttamat tiedot, taidot ja kokemukset. Tässä yhteydessä monet ovatkin kutsuneet Teiniliittoa *kouluksi*. Tavallisesta koulusta Teiniliitto erottui kuitenkin siten, että se opetti teineille nimenomaan sellaisia asioita, joita koulussa ei opittu.¹⁶⁴ Teinitoiminta opetti teineille luonteensa vuoksi ennen kaikkea yhteiskunnallista tietoisuutta ja järjestötaitoja, joista he ovat hyötäneet monin tavoin myöhemmässä elämässään.¹⁶⁵

Kaikki teinitoiminnan myötä karttuneet tiedot, taidot, asenteet, kokemukset ja ominaisuudet voidaan lukea inhimilliseksi pääomaksi. Keskityn tässä luvussa tarkastelemaan erityisesti yhteiskunnallisia tietoja ja taitoja, joissa painottuvat vahvasti erilaiset järjestötaidot. Teinitoiminnan kartuttamaa poliittista pääomaa ja siihen lukeutuvia poliittisia taitoja käsitellään erikseen luvussa 5.

Olen jaotellut teinitoiminnan kartuttaman inhimillisen pääoman suoriin ja epäsuoriin resursseihin niiden luonteen mukaan. Suorilla resursseilla tarkoitan teinitoiminnan kartuttamia konkreettisia taitoja ja epäsuorilla resursseilla viitataan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käsitelen alaluvussa 4.1 teinitoiminnan kartuttamia suoria ja epäsuoria resursseja sekä niiden merkityksiä entisille teineille teiniaikoina ja myöhemmin elämässä. Alaluvussa 4.2 syvennyn tarkastelemaan entisten teinien kokemuksia siitä, miten yhteiskunnallinen teinitoiminta on muovannut heidän maailmankuviaan ja identiteettejään.

¹⁶³ Päivi Uljaksen haastattelu 17.6.2020.

¹⁶⁴ Rentola 2012, 177.

¹⁶⁵ ks. myös Jouhki 2020, 290.

4.1 “Teiniliitos me niit opittiin” – itseluottamusta ja järjestötaitoja

Teinien kasvattaminen aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi kuului olennaisesti Teiniliiton ideologiaan, ja teinitoiminnan tavoitteena oli kouluttaa osaavia ammattilaisia tulevaisuuden työelämään. Tämä näkyi toiminnan luonteessa niin, että erilaisia kursseja ja koulutuksia järjestettiin aktiivisesti, ja ne olivat teinien keskuudessa suosittuja. Teinit oppivat kursseilla esimerkiksi kokoustekniikkaa ja esiintymistaitoja sekä muita järjestötoiminnassa tarvittavia valmiuksia.¹⁶⁶ Koska teinien yhteiskunnallinen kouluttaminen oli osa Teiniliiton agenda, on varsin luonnollista, että teinitoiminnan myötä opituilla tiedoilla ja taidoilla on suuri rooli myös vuosien 1967–1979 teinien muistoissa ja kertomuksissa.

Teinitoiminnan kartuttamina suorina resursseina eli konkreettisina tietoina ja taitoina korostuvat entisten teinien kertomuksissa kokoustekniikka, johtamistaidot, organisointikyky, puhe- ja esiintymistaidot sekä yleinen ymmärrys järjestötoiminnasta ja yhteiskunnallisista asioista.¹⁶⁷ Essi Jouhki on väitöskirjassaan havainnut teinikuntatoiminnan kerryttäneen samoja valmiuksia haastateltavilleen.¹⁶⁸ Entinen järjestöaktiivi, kansanedustaja Ben Zyskowitz esitti haastattelussaan näkemyksen Teiniliitosta eräänlaisena järjestötaitojen “harjoitteluforumina”:

*Teiniliitto oli näille nuorille, meille, niin kyllä se oli myös tämmönen koulutuspaikka esimerkiksi yleiseen kokoustekniikkaan - - Ja kyllä mun sukupolveni niinku oppi siellä paljon ihan niinku aitoa kokoustekniikkaa - - Mä en tiedä osaaks nykynuoriso näitä ollenkaan, mutta Teiniliitos me niit opittiin.*¹⁶⁹

Lukuisat muutkin entiset järjestöaktiivit, samoin kuin paikallisaktiivit, korostivat teinitoiminnan merkitystä kokousteknisten taitojen oppimisessa. Haastatteluissa ja muisteluteksteissä myös harmiteltiin sitä, että nuoremmilla ihmisillä ei enää tänä päivänä tunnu olevan edes perustietoja kokoustekniikasta, mikä on käynyt ilmi esimerkiksi taloyhtiöiden yhtiökokouksissa ja työpaikoilla.¹⁷⁰ Kokoustekniikan ja järjestötaitojen oppiminen Teiniliitossa näyttääkin olevan

¹⁶⁶ Jouhki 2020, 296.

¹⁶⁷ ks. esim. Minun Teiniliittoni 4, s. 1955. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 16, s. 1955. SKS KRA; Ben Zyskowitzin haastattelu 13.4.2021; Päivi Uljaksen haastattelu 17.6.2020.

¹⁶⁸ Jouhki 2020, 290–291.

¹⁶⁹ Ben Zyskowitzin haastattelu 13.4.2021.

¹⁷⁰ ks. esim. Satu Hassin haastattelu 27.9.2021; Minun Teiniliittoni 26, s. 1958. SKS KRA.

teinisukupolville jaettu sukupolvikokemus, jolla he tekevät selkeää eroa Teiniliiton jälkeisiin sukupolviin.¹⁷¹ Näiden taitojen karttuminen teinitoiminnan parissa vaikuttaa olevan entisille teineille ikään kuin itsestänselvyys, koska järjestökoulutus oli erottamaton osa teinitoimintaa. Teiniliiton jälkeen mikään yksittäinen taho ei ole tarjonnut nuorille ikäluokille yhtä laajaa ja systemaattista järjestökoulutusta, mikä varmasti osaltaan vaikuttaa teinisukupolven edustajien käsityksiin nykynuorten järjestötaitoista.

Kokouskäytäntöjen lisäksi entiset teinit kokivat oppineensa teinitoiminnan parissa erityisesti puhe- ja esiintymistaitoja, johtamista sekä erilaisten asioiden organisointia. Taidot karttuivat Teiniliiton järjestämällä kursseilla, mutta myös konkreettisen toiminnan lomassa.¹⁷² Teinit olivat useimmiten itse vastuussa teinikuntien kokousten, teinihippojen ja muiden tapahtumien järjestämisestä. He joutuivat ottamaan ohjat käsiinsä niin tilaisuuksien suunnittelun kuin toteutuksenkin osalta, mikä kehitti sekä organisointi- että esiintymistaitoja.¹⁷³ Entinen paikallisaktiivi Päivi Uljas reflektoi haastattelussaan teinitoiminnan merkitystä itselleen ja totesi sen antaneen hänelle kokonaisvaltaisesti “työkalut, joilla toimia”¹⁷⁴. Hän havainnollisti toiminnan kartuttamia taitoja ja valmiuksia esimerkeillä:

Siis jos mä 20-vuotiaana perustan 40 yhdistystä Uudellemaalle, niin kertoohan se hirveestä koulutuksellisesta kapasiteetista, joka me saatiin siellä. Että, jos 16-vuotias pyörittää jo itsenäisesti sekä viikon kurseja, Teiniliiton kurseja, niin onhan siinä saanu sellasen organisatorisen koulutuksen. Mitään ei säpsähdä.¹⁷⁵

Konkreettisten tietojen ja taitojen lisäksi osa entisistä teineistä koki teinitoiminnan kehittäneen myös heidän henkilökohtaisia kykyjään ja ominaisuuksiaan, kuten rohkeutta ja itseluottamusta. Kutsun näitä epäsuoriksi resursseiksi, koska ne kehittyivät usein epäsuorasti jonkin muun toiminnan ohessa ja niiden myöhemmät hyödyt ovat olleet pääasiassa välillisiä. Esimerkiksi vuonna 1961 syntynyt mies pohti muistelutekstissään teinitoiminnan merkitystä sekä itselleen että yleisesti seuraavasti:

¹⁷¹ ks. esim. Ben Zyskoviczin haastattelu 13.4.2021. Puhuu “mun sukupolvesta”, jolle Teiniliitto opetti esimerkiksi kokouskäytäntöjä ja puhetaitoa.

¹⁷² ks. esim. Minun Teiniliittoni 4, s. 1955. SKS KRA; Päivi Uljaksen haastattelu 17.6.2020.

¹⁷³ ks. myös Jouhki 2020, 138.

¹⁷⁴ Päivi Uljaksen haastattelu 17.6.2020.

¹⁷⁵ Päivi Uljaksen haastattelu 17.6.2020.

Mutta olisinko tässä ilman teinikuntaa ja Teiniliittoa? Varmaan se aika antoi kokemusta järjestötoiminnasta sekä uskoa omiin kykyihin ja aktiivisuuteen. Olen varma, että teinikuntien ja Teiniliiton välillinen vaikutus on paljon niiden suoraa merkitystä suurempi.¹⁷⁶

Essi Jouhki on todennut, että osallisuus teinikuntatoiminnassa pakotti monet rohkaistumaan. Hallitustoiminnan myötä joutui väkisinkin olemaan esillä ja edustamaan teinikuntaa, mikä vähitellen kasvatti ujompienkin teinien rohkeutta. Jouhkin mukaan uskalluksen lisääntyminen onkin yksi keskeisistä teinitoiminnalle jälkikäteen annetuista merkityksistä.¹⁷⁷ Myös *Teiniliitto, vimma ja rakkaus* -tutkimushankkeen piirissä haastatellut entiset teinit kokivat rohkeutensa lisääntyneen teinitoiminnan myötä. Entinen teiniaktiivi Marjut Helminen (os. Kaarela) koki teinitoimintaan osallistumisen myötä lisääntyneen rohkeuden avanneen hänelle ovia myös työelämässä media-alalla:

Mut seki kaikki tuli, se rohkeus lähtee yrittämään jotakin tommosta, nii ehdottomasti liittyy siihen, niihin kesäkursseihin ja kaikkiin niihin esiintymisiin siellä ja siihen et itseluottamus kasvo ja kyvyt kasvo.¹⁷⁸

Teinitoiminnan myötä karttunut rohkeus tuli puheeksi useaan otteeseen myös entisen järjestöaktiivin, Paula Karhusen haastattelussa. Karhunen koki teinitoiminnan opettaneen hänelle järjestötaitojen lisäksi ennen kaikkea rohkeutta avata suunsa ja haastaa muiden mielipiteitä, mistä hän kertoo saaneensa kiitosta myös työelämässä:

- - ja siinä työnantajani kiitti juuri tästä, että on rohkeesti niinku puhunu asioista ja pelkäämättä ja näin pois päin. Niin mä luulen, että se on tuolta.¹⁷⁹

Teinitoiminnan kartuttamien suorien ja epäsuorien resurssien välillä on havaittavissa selkeitä yhteyksiä. Teinitoiminta tarjosi teineille koulutusta ja käytännön kokemusta erilaisista järjestötaidoista, kuten esiintymisestä. Esiintyminen ja esilläolo puolestaan kasvattivat rohkeutta ja itseluottamusta, mikä taas kehitti esiintymistaitoja entisestään. Teinitoiminnan kartuttamaan inhimilliseen pääomaan kuuluvat siis olennaisesti sekä suorat että epäsuorat resurssit, jotka ovat monin tavoin kytköksissä toisiinsa.

¹⁷⁶ Minun Teiniliittoni 52, s. 1961. SKS KRA.

¹⁷⁷ Jouhki 2020, 291, 296.

¹⁷⁸ Marjut Helminen haastattelu 6.10.2020.

¹⁷⁹ Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

Teinitoiminnan myötä karttuneet suorat ja epäsuorat resurssit ovat saaneet entisten teinien myöhemmässä elämässä monenlaisia merkityksiä. Niistä on koettu olleen hyötyä erityisesti myöhemmissä työ- ja luottamustehtävissä. Kokemus teinitoiminnasta johdatti monet jatkamaan järjestötoimintaa esimerkiksi ylioppilaskunnissa, poliittisissa nuorisjärjestöissä tai muissa yhdistyksissä¹⁸⁰. Useat entiset teinit näkevät yhteyden myös teinitoiminnan kartuttamien tietojen ja taitojen sekä myöhempien työtehtäviensä välillä. Vuonna 1955 syntynyt mies kuvaili aktiivisten teinivuosien merkitystä itselleen seuraavasti:

Itselleni nuo vuodet ja niitä seuranneet muut vastuut yliopistopolitiikassa, kunnallisella ja valtakunnallisella tasolla antoivat erinomaisia kokemuksia johtamisesta ym, joista oli apua urallani työelämässä, jonka tein pääosin johtamistehtävissä vakuutusosalalla.¹⁸¹

Miehen kertomus on hyvä esimerkki siitä, miten teinitoiminnan kartuttamalla suorilla resursseilla on ollut välitöntä merkitystä myöhemmässä elämässä; johtamiskokemuksesta on luonnollisesti konkreettista hyötyä johtotehtävissä. Vuonna 1953 syntynyt mies puolestaan kirjoitti teinitoiminnan vaikuttaneen hänen ammatinvalintaansa:

Kohuttu lehden teko antoi kipinän ammattiin. Työskentelin suurimman osan työvuosistani toimittajana. Ammoisista konekirjoituskurssin opeista on ollut siinäkin suuri apu.¹⁸²

Essi Jouhki on väitöskirjassaan eritellyt ammatinvalinnan yhdeksi keskeisimmistä teinikuntatoiminnalle myöhemmin annetuista merkityksistä. Teinitoiminta antoi monille entisille teineille ohjenuoria ammatinvalintaan, sillä monien kohdalla se herätti tai vahvisti kiinnostusta esimerkiksi kulttuuriin, yhteiskunnallisiin asioihin tai politiikkaan. Lisäksi osallisuus teinitoiminnassa kartutti teineille konkreettisia taitoja ja valmiuksia tulevaa työelämää varten.¹⁸³ Vuonna 1953 syntyneen miehen kertomus yllä onkin hyvä esimerkki siitä, kuinka teinitoiminta sekä ohjasi tulevaa ammatinvalintaa että kartutti ammatissa tarvittavia taitoja.

¹⁸⁰ ks. esim. Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022; Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021; Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021.

¹⁸¹ Minun Teniliittoni 16, s. 1955. SKS KRA.

¹⁸² Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA.

¹⁸³ Jouhki 2020, 291–292.

Entinen järjestöaktiivi, nuoruudessaan keskustalainen Kari Kaunismaa pohti haastattelussaan Teiniliiton merkitystä ja perintöä seuraavasti:

Ihan näistä ruohonjuuritasolta niin joku kokoustekniikka, joku esiintyminen, puheen pitäminen sillä tavalla, että pystyy perustelevaan sen ja kuuntelemaan toista osapuolta, niin kyllähän tämmöstä tarvitaan yhteiskunnassa aina.¹⁸⁴

Yhteiskunnallinen koulu – eli Teiniliitto – opetti teineille taitoja, joista he ovat hyötynyt sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa että yleisesti yhteiskunnassa toimiessa. Näitä teinitoiminnan kerryttämiä tietoja, taitoja ja valmiuksia voidaan kutsua yhteisesti inhimilliseksi pääomaksi. Kun entiset teinit ovat haastatteluissa ja muisteluteksteissä jälkikäteen pohtineet teinitoiminnan ja sen kartuttaman inhimillisen pääoman merkitystä itselleen ja myöhemmälle elämälleen, vastauksissa ovat korostuneet yhteiskunnan eri osa-alueet. Opituista tiedoista, taidoista ja kyvyistä on ollut hyötyä työelämässä, järjestökentällä ja erilaisissa luottamustoimissa. Sekä teinitoiminnan kartuttama inhimillinen pääoma että sille myöhemmin annetut merkitykset ovat olleet entisten teinien kertomuksissa monin tavoin yhteiskunnallisia. Näin ollen teinitoiminnan kartuttaman inhimillisen pääoman voi katsoa muodostavan tärkeän osan teinitoiminnan kartuttamaa laajempaa yhteiskunnallista pääomaa.

4.2 Yhteiskunnallisuus osaksi maailmankuvaa ja identiteettiä

Yleisten järjestötaitojen opettamisen lisäksi teinitoimintaan osallistuminen harjaannutti teinien yleistä yhteiskunnallista tietoisuutta.¹⁸⁵ Yhteiskunnalliset tiedot ja taidot karttuivat Teiniliiton järjestämillä kursseilla, teiniverkostojen välityksellä ja käytännön tekemisen kautta. Monet ovat haastatteluissa ja muisteluteksteissä puhuneet nuoruudessa tapahtuneesta “yhteiskunnallisesta heräämisestä”, joka liittyi ennen kaikkea maailman epäkohtien tiedostamiseen ja siitä seuranneeseen haluun vaikuttaa asioihin.¹⁸⁶ Esimerkiksi vuonna 1953 syntynyt nainen pohti muistelutekstissään:

¹⁸⁴ Kari Kaunismaan haastattelu 17.12.2021.

¹⁸⁵ ks. esim. Satu Hassin haastattelu 27.9.2021.

¹⁸⁶ ks. esim. Minun Teiniliittoni 54, s. 1953. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 55, s. 1955. SKS KRA;

Nyt aprikoin, olisinko juuri Teiniliitto-yhteyksien kautta ja avulla alkanut tiedostaa ja tunnistaa enemmänkin maailman epäoikeudenmukaisuuksia. Joka tapauksessa "heräämiseni" osuu juuri noihin aikoihin, mutta siihen vaikuttivat varmaan ainakin myös nuoruuden herkyys ja oman suunnan etsiminen.¹⁸⁷

Teinitoiminta sijoittuu entisten teinien elämänkaarella nuoruuteen ja nuoreen aikuisuuteen – ajanjaksoon, jolloin oman identiteetin ja maailmankuvan rakentaminen ovat voimakkaimmillaan. Nuoret tekevät tulevaisuuden suunnitelmia, pohtivat elämän tarkoitusta ja etsivät paikkaansa maailmassa. Henkilökohtaiset käsitykset arvoista, ihanteista ja suhteesta maailmaan muodostuvat nuoruudessa. Koska käsitykset omista arvoista ja ihanteista ovat nuoruudessa vielä jäsentymättömiä, ovat nuoret usein avoimia ja erityisen alttiita ulkopuolisille vaikutteille.¹⁸⁸ Teinitoiminnan piirissä teinit altistuivat jatkuvasti ympäröivästä teinikulttuurista ja -yhteisöstä kumpuaville vaikutteille, ja monet entiset teinit ovatkin kokeneet teinitoiminnan vaikuttaneen heihin voimakkaasti.¹⁸⁹

Useat entiset teinit ovat haastatteluissa ja muisteluteksteissä todenneet Teiniliitolla ja teinitoiminnalla olleen vaikutusta heidän maailmankuvansa muotoutumiseen. Maailmankuvalla tarkoitetaan käsitystä maailmasta ja ympäröivästä todellisuudesta.¹⁹⁰ Vuonna 1955 syntynyt nainen muisteli keruuvastauksessaan Teiniliiton yhteiskunnallisen opetuksen uudistamiskampanjaa ja totesi nuorison aktivoitumisen johtaneen "maailman avartumiseen". Hän päätti kirjoituksensa kiitokseen:

Kiitän Teiniliiton aktiivisuutta ravistella luutuneita asenteita maailmankuvani laajentumisesta ja läpi elämän kestäneestä kiinnostuksesta yhteiskunnallisiin asioihin!¹⁹¹

Myös muutaman vuoden myöhemmin, vuonna 1960 syntynyt nainen kirjoitti keruuvastauksessaan kokeneensa Teiniliiton "keskustelevaksi yhteiskunnan osaksi". Hänkin reflektoi teinitoiminnan merkitystä maailmankuvansa muodostumiseen:

¹⁸⁷ Minun Teiniliittoni 54, s. 1953. SKS KRA.

¹⁸⁸ Helve 2005, 205, 220.

¹⁸⁹ ks. myös Jouhki 2020, 297.

¹⁹⁰ ks. esim. suomisanakirja.fi määritelmä.

¹⁹¹ Minun Teiniliittoni 55, s. 1955. SKS KRA.

*Näin jälkeenpäin olen ymmärtänyt, miten tärkeä Teiniliiton toiminta tuona parin vuoden aikana minulle oli. Maailmankuvan muodostumisen kannalta oman toiminnan suhde maailmaan on tuolta saakka kulkenut läpi koko elämäni.*¹⁹²

Naisten muistelmissa yhdistyy kokemus Teiniliitosta yhteiskunnallista keskustelua kirvoittaneena organisaationa, joka ravisteli ihmisten vanhentuneita asenteita ja yhteiskunnallisia rakenteita. Molemmat kokivat nuoruuden teinitoiminnan vaikuttaneen voimakkaasti maailmankuvansa muotoutumiseen ja totesivat vaikutuksen kestäneen “läpi elämän”.¹⁹³

Teinitoiminnassa useamman vuoden vaikuttaneet teiniaktiivit kasvoivat koululaisista nuoriksi aikuisiksi teinivuosinaan, ja siksi on varsin luonnollista, että jotkut heistä ovat kokeneet teinitoiminta-ajan vaikuttaneen itseensä voimakkaasti. Monet ovatkin kuvailleet aikaansa teinitoiminnassa merkitykselliseksi “itsensä löytämisen” ja aikuistumisen kannalta.¹⁹⁴ Esimerkiksi Yrjö Engeström kiteytti Teiniliitto-aikansa merkityksen itselleen seuraavasti:

*Aikuistumisvaihe, sellasena niinku ratkaseva. En mä osaa paremmin sitä sanoa.*¹⁹⁵

Sen lisäksi, että jotkut kokivat teinitoiminnan vaikuttaneen käsityksiinsä maailmasta, osa koki sen vaikuttaneen voimakkaasti myös identiteettiinsä eli käsitykseen itsestään.

Yhteiskuntatieteissä identiteetin käsite linkittyy vahvasti yhteisöön ja kulttuuriin kiinnittymiseen. Identiteetin muodostuminen on ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa toimintaa, joka voi olla joko aktiivista tai valmiiksi annettua. Se on toisaalta erojen tekemistä itsen ja muiden välille, mutta toisaalta se myös kiinnittää yksilön yhteisöön.¹⁹⁶ Sosiologi ja kulttuurintutkija Stuart Hallin postmodernin subjektikäsityksen mukaan identiteetti on jatkuvassa liikkeessä, se muotoutuu ja muokkautuu kaiken aikaa suhteessa ympäröivään kulttuuriin.¹⁹⁷

Ihmiset rakentavat identiteettejä erilaisten osatekijöiden kautta, joita voivat olla esimerkiksi sukupuoli tai luokka, mutta yhtä lailla vaikkapa harrastukset. Identiteettiä rakennettaessa kyse on

¹⁹² Minun Teiniliittoni 57, s. 1960. SKS KRA.

¹⁹³ Minun Teiniliittoni 55, s. 1955. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 57, s. 1960. SKS KRA.

¹⁹⁴ ks. esim. Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

¹⁹⁵ Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

¹⁹⁶ Koskihaara ja Kyyrö 2016, 237.

¹⁹⁷ Hall 1999, 23.

yleensä samaistumisesta johonkin ryhmään, ja identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa ympäristön, kuten ryhmän kanssa. Ympäristö ei tarkoita ainoastaan ihmisiä, vaan identiteetti voi muotoutua myös suhteessa paikkoihin, toimintaan ja kulttuuriin.¹⁹⁸ Teinitoiminta tarjosikin lukuisille nuorille toimintaympäristön, johon suhteessa oman identiteetin rakennusaineita muodostui ja muodostettiin.

Entisten teinien kertoman perusteella teinitoiminnan merkitys identiteetin muotoutumiseen linkittyy sekin vahvasti yhteiskunnallisuuteen. Vuonna 1960 syntynyt nainen koki teinitoiminnan herättämän poliittis-yhteiskunnallisen kipinän vaikuttaneen sekä maailmankuvaansa että identiteettiinsä. Hän kirjoitti kipinän säilyneen läpi elämän ja vaikuttaneen siihen, että hän lähti 50-vuotiaana mukaan vasemmistolaiseen puoluepolitiikkaan. Teinitoiminnan merkityksen itselleen hän kiteytti muistelmansa lopussa:

Edelleenkin - en muistele, mutta mieleeni nousee tuo [paikkakunnan] aika hyvin usein, jopa lähes viikoittain, ja aina, kun minulta kysytään miksi minusta tuli minä tai miksi olen mukana politiikassa. Tuo aika on siis hyvin keskeinen osa identiteettiäni ja suhdettani maailmaan.¹⁹⁹

Naisen keruuvastaus antaa ymmärtää, että hän näkee ja kokee selkeän yhteyden nuoruuden teiniaikojen ja myöhemmän poliittis-yhteiskunnallisen toimintansa välillä. Samankaltaisen yhteyden hahmottaa myös entinen järjestöaktiivi, kansanedustaja Satu Hassi:

Et siis siinä synty verkostoja ja myöskin sit semmosta osaamista, millä on käyttöä ollu niinku tosi monessa paikassa, mutta on se myöskin ollu semmonen identiteettiä muodostava juttu. - - Et tavallaan [nauraa] vaikka mä oon tällä hetkellä eduskunnan vanhin nainen niin kyl mulla tietyllä tapaa on semmonen niinku nuoren radikaalin identiteetti [naurahtaa] edelleen.²⁰⁰

Vaikka nuoruuden radikalismi onkin jäänyt taakse jo kauan sitten, kokee Hassi sen jättäneen tietynlaisen pysyvän jäljen identiteettiinsä.²⁰¹ Myös entinen järjestöaktiivi Paula Karhunen pohti haastattelussaan teinitoiminnan merkitystä myöhempään yhteiskunnalliseen toimijuuteensa ja

¹⁹⁸ Koskihaara ja Kyyrö 2016, 237.

¹⁹⁹ Minun Teiniliittoni 57, s. 1960. SKS KRA.

²⁰⁰ Satu Hassin haastattelu 27.9.2021.

²⁰¹ Satu Hassin haastattelu 27.9.2021.

identiteettiinsä. Hän pohti aktiivisuuden teinitoiminnassa ja nuorisoliikkeessä tuoneen “kasvuvaiheessa tietyn rohkeuden identiteettiin” ja näki toiminnan jäljet siinä, että kokee edelleen olevansa aktiivinen, vaikka ei kuulukaan mihinkään puolueeseen.²⁰² Karhunen kertoi olevansa aktiivinen esimerkiksi henkilöstö- ja asuntoasioissa ja ottavansa tilaisuuden tullen kantaa myös yhteiskunnallisiin kysymyksiin:

Kyllä mä tota Elokapinaa oon seurannu ja aina ku kaikki kysyy multa, että no mitä sä sitte aiot eläkkeellä tehdä nii sit mä sanon et mä varmaan liityn Elokapinaan, koska sit mul on aikaa ainaki mennä putkaan, että tota. [Naurahdetaan] Et oon seurannu ja tuota itseasiassa oon ollu tyttärentyttären kanssa siinä ilmastomielenosotuksessa ja tälleen, että emmä nyt niinku itseäni nykyisin pidä minään niinku aktivistina, mutta että jos tulee tilaisuus ottaa kantaa ilmastonmuutokseen taikka pakolaisten asemaan, niin kyllä mä nyt sen teen sitten.²⁰³

Edellä mainittujen entisten teinien kertomuksia yhdistää tietynlainen kokemus siitä, että nuoruuden teinitoiminta ja yhteiskunnallisuus ovat jollain tapaa jättäneet heihin pysyvän jäljen, joka on näkynyt heidän yhteiskunnallisessa toiminnassaan myös myöhemmin elämässä. Muistelijat yhdistävät teiniaikoina tapahtuneen yhteiskunnallisen kiinnostuksen heräämisen siihen, minkälaisia heistä myöhemmin tuli ja mihin he ovat elämässään päätyneet. Toisilla jälki on ollut voimakkaampi kuin toisilla, mutta kaikki kuitenkin näkevät jonkinlaisen yhteyden.

On huomionarvoista, että lähes kaikki, jotka kokivat teinitoiminnan vaikuttaneen maailmankuvaansa ja identiteettiinsä erityisen voimakkaasti, olivat nuoruudessaan vasemmistolaisia. Suuri osa heistä on avoimesti kertonut olleensa taistolaisia, mutta kaikki kirjoituskeruuseen osallistuneet eivät suoraan maininneet puoluetustaansa. Oletan heidän kuitenkin olleen aatemaailmaltaan vasemmistolaisia, koska heidän muistelemansa teemat ja tapahtumat, kuten hippitys ja Vietnamin sota, viittaavat tähän. Sitä, miksi juuri vasemmistolaisen taustan omaavat entiset teinit ovat kokeneet teinitoiminnan ja nuoruuden aktivismin vaikuttaneen itseensä niin voimakkaasti, selittää ehkä osaltaan vasemmistoradikalismin voimakkuus yhdistettynä nuoruuden herkkyyteen ja alttiuteen. Entiset teinit ovatkin haastatteluissa ja muisteluteksteissä nostaneet esille nuoruuden radikalismiin ja

²⁰² Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

²⁰³ Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

taistolaisuuteen liittyvän ehdottomuuden ja sen, että nuorena oltiin herkkiä ympäristön ja yhteisön vaikutteille²⁰⁴.

Vaikka teinotoiminta on aineistoni perusteella vaikuttanut erityisen voimakkaasti monien entisten vasemmistoteinien maailmankuvien ja identiteettien muotoutumiseen, ovat myös jotkut muiden poliittisten ryhmien edustajat kokeneet teinotoiminnalla olleen merkittävää vaikutusta itseensä ja myöhempään elämäänsä. Esimerkiksi entinen porvariteini ja myöhemmin kokoomuksessa vaikuttanut Olli Kyrki totesi haastattelussaan teinotoimintaan osallistumisen merkityksestä itselleen seuraavasti:

*Mut et tota, todella suuri merkitys koko elämän kannalta. Silleen, että orientoitui silloin kouluaikana tämmöseen toimintaan mukaan.*²⁰⁵

Kyrki koki teinotoimintaan osallistumisella olleen monia vaikutuksia sekä hänen myöhempään poliittiseen toimintaansa että työelämäänsä, mutta myös henkilökohtaiseen elämään. Hän jatkoi teiniaikoina aloittamaansa puoluepoliittista toimintaa myös myöhemmin, mikä on määrittänyt hänen elämäänsä voimakkaasti. Tämän lisäksi hänen elämäänsä on jäänyt teinotoiminta-ajoilta useita merkittäviä ihmissuhteita.²⁰⁶

Useat entiset teinit kokivat nuoruuden teiniaikojen muokanneen maailmankuviaan ja vaikuttaneen arvojen ja asenteiden kehittymiseen. Joihinkin toiminta vaikutti niin voimakkaasti, että he kokivat sen jättäneen pysyvän jäljen maailmankuvan lisäksi omaan identiteettiinsä. Maailmankuvien ja identiteettien muotoutumisen voi nähdä yhtenä teinotoiminnan kerryttämän yhteiskunnallisen pääoman vaikutuksena. Niiden muotoutumiseen ovat entisten teinien kertomusten mukaan vaikuttaneet sekä teinotoiminnan parissa karttunut inhimillinen pääoma eli tiedot ja asenteet, sekä sosiaalinen pääoma eli yhteydet ja verkostot muihin teineihin. Nuoruuden teinotoiminnan kartuttamien inhimillisen ja sosiaalisen pääoman yhtenä merkityksenä voi siis nähdä sen, että ne tarjosivat entisille teineille heidän kokemustensa mukaan maailmankuvan ja identiteetin rakennusaineita. Teinotoiminnan yhteiskunnallisen luonteen vuoksi myös rakennusaineet ovat olleet ennen kaikkea yhteiskunnallisia. Useat entiset teinit kokivat osallisuuden teinotoiminnassa liittäneen

²⁰⁴ ks. esim. Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021; Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021; Minun Teiniliittoni 54, s. 1953. SKS KRA.

²⁰⁵ Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022, Kyrjen puheenvuoro.

²⁰⁶ Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022, Kyrjen puheenvuoro.

yhteiskunnallisuuden tavalla tai toisella osaksi heidän maailmankuvaansa tai identiteettiään. Sen voi nähdä yhtenä merkittävimmistä teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman vaikutuksista.

5 VAIKUTTAMISTA JA VASTUSTAMISTA – POLIITTINEN PÄÄOMA

Edellisessä luvussa Teiniliittoa luonnehdittiin ”yhteiskunnalliseksi kouluksi”. Vaikka nimitys on osuva, muistetaan Teiniliitto niin entisten teinien kuin muiden aikalaisten keskuudessa ennen kaikkea politiikan kouluna. Ihmisten käsitykset Teiniliitosta henkilöityvät vahvasti teinitoiminnasta valtakunnan politiikkaan nousseisiin poliitikkoihin, kuten Satu Hassiin, Erkki Tuomiojaan, Ben Zyskowitziin ja moniin muihin. Nämä teinipolitiikasta nousseet päättäjät ovat vaikuttaneet suomalaiseen yhteiskuntaan tekemänsä politiikan kautta vuosikymmenten ajan.²⁰⁷

Tarkastelen tässä luvussa teinitoiminnan kartuttamia politiikassa hyödyllisiä resursseja eli poliittista pääomaa. Myös nämä resurssit ovat erilaisia tietoja, taitoja, kykyjä, valmiuksia ja asenteita, jotka voidaan lukea osaksi yksilön inhimillistä pääomaa. Halusin kuitenkin erottaa poliittisen pääoman omaksi pääluvukseen, koska politiikka oli erottamaton osa 1970-luvun teinitoimintaa, ja sen myötä karttuneet poliittiset tiedot ja taidot ovat selkeästi erottuneet erilliseksi kokonaisuudeksi entisten teinien kertomuksissa. Poliittisen pääoman voi siis ajatella olevan spesifi inhimillisen pääoman osa-alue, josta on hyötyä erityisesti politiikan parissa toimiessa.

Käsittelen ensin politiikkaan olennaisesti kietoutuvaa vaikuttamista, jota entiset teinit kokivat oppineensa teinitoiminnan parissa riippumatta siitä, olivatko he paikallis- vai järjestöaktiiveja. Tämän jälkeen käsittelen teinipolitiikassa vaikuttaneiden entisten teinien kokemuksia siitä, minkälaisia taitoja he oppivat Teiniliiton poliittisten kamppailujen lomassa.

5.1 Vaikuttamista yhteiskunnassa ja yhteiskuntaan

Vaikuttaminen liittyy olennaisesti politiikkaan. Sanakirjan määritelmän mukaan *politiikka* tarkoittaa 'johonkin kokonaisnäkemykseen tai aatteeseen pohjautuvaa toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan valtiollisiin, valtioiden välisiin tai yhteiskunnallisiin asioihin tai hoidetaan niitä'. Vaikuttaminen on siis tärkeä poliittinen taito, jota entiset teinit kokivat oppineensa teinitoiminnan lomassa.

²⁰⁷ Jouhki 2020, 310.

1960-luvun viimeisinä vuosina Teiniliitossa alettiin vaatia muutoksia erityisesti suomalaisen koulujärjestelmään, yhteiskuntaan ja maailman epäkohtiin. Tuolloin liiton kouluasiainsihteerinä työskennellyt Yrjö Engeström kuvaili haastattelussaan näkemystään Teiniliiton tavoitteista seuraavasti:

Ajatus oli se, että Teiniliitosta täytyy tulla tämmönen vaikuttava orgaani, et se todella vaikuttaa koululaisten etuihin ja laajemmin yhteiskuntaan, elikkä se oli se sävel ja sen takii näit ohjelmii tarvittiin kipeesti. - - Elikkä ajatus oli se, että nyt yritetään oikeesti vaikuttaa, mutta niin avoimin mielin, ettei meitä ensimmäisenä heti torjuta, vaan ollaan niinku todella keskusteluyhteydessä kaikkiin mahdollisiin tahoihin. Vaikeetahan se sillon oli, kun toisaalta haluttiin innostaa tämmöseen radikaaliin suoraan toimintaan, elikkä esimerkiks mielenosotuksiin, joissa saatettiin esittää melko jyrkkiä [naurahtaa] tämmösiä sloganeita ja sitte toisaalta piti sitte keskustella rauhallisesti myöskin näitten päättäjiä kans.²⁰⁸

Teiniliiton tavoitteena oli siis vaikuttaa yhteiskuntaan sekä suoran toiminnan että rauhanomaisen keskustelun kautta. Suoria vaikuttamisen muotoja olivat Engeströmin mainitsemat mielenosoitukset sekä taksvärkkikeräykset, joilla pyrittiin vaikuttamaan kansainvälisesti maailman epäkohtiin. Toinen tärkeä vaikuttamisen muoto oli pyrkimys vaikuttaa yhteiskunnan asioista päättäviin tahoihin, kuten kouluhallitukseen ja opetusministeriöön. Suorat vaikuttamisen muodot, kuten taksvärkkiin osallistuminen, olivat mahdollisia kaikille teineille, mutta päättäjiin vaikuttaminen tapahtui organisoidusti Teiniliiton keskusjärjestötasolla ja oli siksi mahdollista vain järjestöaktiiveille.

Erityisesti vasemmistoradikaalien teinien muistikuvissa heitä motivoi toimintaan halu parantaa maailmaa. Teiniliiton organisoima taksvärkkikeräys oli monille teineille ensimmäinen konkreettinen vaikuttamismahdollisuus paremman maailman puolesta. Teiniliitto järjesti ensimmäisen taksvärkin vuonna 1967, jolloin keräys tehtiin Perun intiaanien hyväksi. Taksvärkkiä kuvailtiin “mittavaksi kampanjaksi, joka punnitsee maamme teinien kyvykkyuden itsenäiseen ja aktiiviin tekemiseen”²⁰⁹. Siihen suhtauduttiin myönteisesti myös kouluhallituksen tasolta, koska sen katsottiin edistävän teinien kansainväliseen kasvatukseen liittyviä konkreettisia ja omakohtaisia osallistumismahdollisuuksia.²¹⁰ Teinien osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen oli siis

²⁰⁸ Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

²⁰⁹ “Taksvärkki 67”. STL Hf:1, KA.

²¹⁰ “Taksvärkki 67”. STL Hf:1, KA.

taksvärkkikeräyksen virallinen tavoite, joka myös vaikuttaa toteutuneen entisten teinien kertoman perusteella.

Taksvärkki oli siitä merkityksellinen teinitoiminnan muoto, että se kosketti teinejä kaikilla teinitoiminnan tasoilla. Keräyskohde ja taksvärkin suuret linjat organisoitiin Teiniliiton hallituksen toimesta, mutta koulujen teinikunnat vastasivat omien koulujensa keräyksen käytännön järjestelyistä. Näin ollen teinikunnat pääsivät osallistumaan valtakunnallisen tapahtuman organisointiin ja toteuttamiseen. Erityisesti teinikuntatoimintaan osallistuneiden paikallisaktiivien muistoissa taksvärkki nousee esiin keskeisenä teinikuntamuistona.²¹¹ Vuonna 1960 syntynyt nainen kirjoitti *Minun Teiniliittoni* -keruuvastauksessaan taksvärkkeihin osallistumisen olleen hänelle merkityksellistä, koska se opetti häntä “ymmärtämään yhden ihmisen mahdollisuuden tukea isojakin asioita”²¹².

Taksvärkkien merkittävyyttä teineille selittääkin ehkä juuri se, että keräykseen osallistuminen oli konkreettinen keino vaikuttaa itselle tärkeiden asioiden puolesta. Keräyskohteet olivat teineille merkityksellisiä, ja niistä nousevat esiin erityisesti Vietnam 1972 ja Chile 1974, joiden tapahtumat olivat etenkin vasemmistolaisille teineille merkittäviä sukupolvikokemuksia ja syitä haaveilla paremmasta maailmasta²¹³. Taksvärkki näyttäytyi monille teineille konkreettisena askeleena kohti unelmaa paremmasta maailmasta ja synnytti kokemuksia siitä, että omalla toiminnalla voi vaikuttaa suurempaan kokonaiskuvaan.

Teinitoiminta kokosi 1960–1970-lukujen vaihteessa yhteen vasemmistoradikaalit nuoret ja tarjosi areenan heidän ajattelunsa ja toimijuutensa kehittymiselle. Nuorison keskuuteen levinnyt uusvasemmistolainen ideologia herätti vastustusta yhteiskunnan konservatiiveissa, mutta myös teinien itsensä keskuudessa. Vasemmistolaisuus oli dominoiva suuntaus Teiniliiton hallituksessa ja järjestöaktiiveista koostuvan teinien “eliitin” keskuudessa. Suomessa oli kuitenkin useita kouluja ja kaupunkeja, joiden teinikunnissa ja teiniyhdistyksissä enemmistö teineistä samaistui porvarien aatemaailmaan.²¹⁴ Oikeistolaisista porvariteineistä muodostuikin pian vastavoima aluksi yleisdemokraattiselle rintamalle ja sittemmin etenkin keskusjärjestössä valtaa pitäneille taistolaisille.

²¹¹ ks. esim. Marja-Leena Airaksinen-Laaksosen ja Raili Ojalehdon haastattelu 17.8.2020; *Minun Teiniliittoni* 57, s. 1960. SKS KRA; *Minun Teiniliittoni* 54, s. 1953. SKS KRA.

²¹² *Minun Teiniliittoni* 57, s. 1960. SKS KRA.

²¹³ ks. esim. *Minun Teiniliittoni* 11, s. 1957. SKS KRA.

²¹⁴ Esimerkiksi Turun seudulla porvariaate oli suosittua teinien keskuudessa. ks. esim. Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022.

Valtavirran eli Teiniliiton virallisen linjan vastustaminen synnytti paikkoja toimijuudelle ja vaikuttamiselle myös porvariteinien keskuudessa.

Yksi porvariteinien näkyvimmistä keinoista vastustaa Teiniliiton virallista linjaa oli Teiniliiton hallituksen valitsemien taksvärkkikeräyskohteiden boikotointi. Vuonna 1949 syntynyt mies muisteli vaihtoehtoisen taksvärkin järjestämistä ja sen motiiveja:

Ihmettelimme etenkin Neuvostoliiton ihailua ja intoa kerätä varoja Afrikan diktaattoreille. Soitin puhelut seitsemälle kaverilleni eri kouluissa ja kysyin heiltä, oliko heidän tarkoitus kerätä taksvärkkirahoja Mosambikille. - - Päätimme kerätä kouluissamme taksvärkin huumeita käyttävien nuorien auttamiseksi.²¹⁵

Esimerkki ei ollut ainoa laatuaan, sillä vaihtoehtoisten taksvärkkikeräysten järjestäminen, ja niihin osallistuminen, oli suosittua porvariteinien keskuudessa. Entinen porvariteini Kimmo Sasi kertoi haastattelussaan organisoineensa oman koulunsa teinikunnasta käsin sotaveteraanien hyväksi järjestetyn taksvärkkikeräyksen, johon osallistui hänen mukaansa “melkein puolet Suomen kouluista”²¹⁶. Porvariteinien toimijuus ei siis rajoittunut ainoastaan virallisen taksvärkin boikotointiin, joka jo itsessään olisi ollut vahva toimijuuden ilmaus, vaan he organisoivat omia keräyksiä, joiden tuotot menivät kotimaisille kohteille. Vaihtoehtoiset taksvärkit kokosivat yhteen uusvasemmistolaisuutta vastustaneet porvariteinit, jotka jakoivat saman arvomaailman ja halusivat muuttaa teinitoiminnan sen mukaiseksi. Entiset porvariteinit näkevätkin selkeän yhteyden omien taksvärkkikeräysten järjestämisen ja teiniyhdistysten “valtaamisen” välillä:

Et se oli niin kun semmonen yks suurponnistus. Jossa sitte hankin jonkin verran mainetta ja myöskin kontakteja just sitte siihen, että Tammermaan teiniyhdistykses valta vaihdettiin 70.²¹⁷

Porvariteinit pyrkivät valtaan myös muissa Suomen teiniyhdistyksissä ja onnistuivat tavoitteessaan ainakin Varsinais-Suomen teiniyhdistyksessä vuonna 1971.²¹⁸ Vaikka teinitoiminnan kenttä oli tärkeä kohtaamispaikka ja vaikuttamisen areena vasemmistoradikaaleille teineille, tarjosi se yhtä

²¹⁵ Minun Teiniliittoni 20, s. 1949. SKS KRA.

²¹⁶ Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

²¹⁷ Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021. ks. myös Minun Teiniliittoni 20, s. 1949. SKS KRA.

²¹⁸ ks. esim. Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022.

lailla toimintaympäristön myös porvariteineille. Porvariteinit tapasivat toisiaan teinitoiminnan parissa ja pyrkivät vaikuttamaan teinitoimintaan kaikilla sen tasoilla.²¹⁹

Teinitoimintaan osallistuneiden paikallisaktiivien vaikuttaminen tapahtui pääosin ruohonjuuritasolla, mutta keskusjärjestötason aktiiveille avautui vaikuttamismahdollisuuksia myös isommissa pöydissä. Teiniliitolla oli suhteita kouluhallitukseen ja opetusministeriöön²²⁰, ja sen myötä liitolla oli omat edustajansa myös lukuisissa valtion koulutusta koskevissa komiteoissa ja työryhmissä, joissa käsiteltiin ja valmisteltiin komitean vastuualueeseen kuuluvia asioita. Teiniliiton edustajat pääsivät esittämään komiteoissa omia näkökantojaan käsiteltäviin asioihin, kuten oppilashuoltoon ja kouludemokratiaan.²²¹ Yrjö Engeström on muistellut osallistumisestaan komiteoihin seuraavasti:

Myös oli silmiinpistävää se, että kun mä olin Teiniliiton kouluasiainsihteerini mut kutsuttiin useisiin valtion komiteoihin, siis koulualan komiteoihin jäseneksi. Sillon komitealaitos oli ihan se keskeinen instrumentti, jolla tehtiin uudistuksia Suomessa.²²²

Myös Erno Lehtinen ja Kalevi Rantanen muistelivat yhteishaastattelussaan osallistumisestaan koulua koskeviin komiteoihin ja työryhmiin. Lehtisen mukaan komiteat olivat Teiniliitolle tärkeä vaikuttamisen väylä, ja hän painotti sitä, että Teiniliitolla oli edustus “jokaisessa merkittävässä komiteassa tai työryhmässä”²²³. Entisten järjestöaktiivien kertomasta voi aistia, kuinka merkittävänä he ovat jälkeensä pitäneet mahdollisuutta päästä vaikuttamaan valtion koulutuspolitiikkaan konkreettisesti. Yhteydet valtaa pitäviin tahoihin sekä edustustehtävät valtion komiteoissa ja työryhmissä antoivat teineille kokemuksen siitä, että heillä oli todellista vaikutusvaltaa asioihin. Entiset teinit ovat kokeneet jälkikäteen vaikeaksi arvioida minkälaista vaikutusvaltaa Teiniliitolla todellisuudessa oli suhteessa suomalaiseen koulujärjestelmään ja yhteiskuntaan tai oliko sitä laisinkaan. Monet kuitenkin jakavat uskon siihen, että Teiniliitolla ja omalla teinitoiminnalla on ollut edes pieni vaikutus suuremman muutoksen aikaansaamiseen.²²⁴

²¹⁹ ks. esim. Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022; Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

²²⁰ ks. luku 3.3.

²²¹ STL:n toimintakertomus 1972. STL Db:1, KA; Rentola 2012, 178.

²²² Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

²²³ Erno Lehtisen ja Kalevi Rantasen haastattelu 16.6.2021, Lehtisen puheenvuoro.

²²⁴ ks. esim. Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021; Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021; Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA.

Yhteistä lähes kaikkien entisten teinien kertomuksille on kokemus siitä, että vaikuttamista opittiin nimenomaan vaikuttamalla. Entinen järjestöaktiivi Kalevi Rantanen kiteytti monien jakaman näkemyksen seuraavasti:

*Mutta tämmöstä tietoa ei oikein voi saada mitenkään muuten ku tekemällä, et... Et yhteiskuntaa pitää yrittää parantaa, jos haluaa ymmärtää miten se toimii, että kaikkee ei voi oppii kirjoista.*²²⁵

Käytännön kokemukset osallistumisesta ja vaikuttamisesta teinitoiminnan parissa vahvistivat entisten teinien tunnetta siitä, että omalla toiminnalla voi todella vaikuttaa asioihin. Esimerkiksi Yrjö Engeström kuvaili Teiniliitto-ajan merkitystä itselleen seuraavasti:

*Kyl se oli varmasti semmonen niinku nuoren miehen itsensä löytämismatka, jossa tuli siis näkyviin että asioihin voi vaikuttaa sekä menemällä syvälle niihin sisälle että löytämällä ihmisiä, joiden kanssa voi tehdä jotaki uutta.*²²⁶

Osallisuus teinitoiminnassa ja sitä kautta omaksuttu halu vaikuttaa yhteisiin asioihin niin omassa arjessa kuin laajemmin yhteiskunnassa ovat kulkeneet monien entisten teinien matkassa läpi elämän. Entinen järjestöaktiivi Paula Karhunen pohti teinitoiminnan istuttaneen häneen taipumuksen vaikuttamiseen:

*- - jättäny niinku tavallaan semmosen tunteen, että tota asioita ei voi jättää niinku joittenki muitten hoidettavaks taikka ei voi olettaa, että asiat tapahtuu, jos mä en sano näkemystäni taikka tuo esiin asioita.*²²⁷

²²⁵ Erno Lehtisen ja Kalevi Rantasen haastattelu 16.6.2021, Rantasen puheenvuoro.

²²⁶ Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

²²⁷ Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021.

5.2 Nahistelua ja neuvottelutaitoja – Teiniliitto politiikan kouluna

Haastattelija: Nii olik teistä tulossa politiikan ammattilaisia?

Matti Viialainen: No ainaki meistä ehkä tuli. Emme sitä niin suunnitelleet, mut niin siinä kävi. Se oli erinomainen koulu ja se kesti muutamia vuosia. Siis se on avainsukupolvikokemus ja siinä on erittäin hyvää se, et siellä olivat kaikki mukana.²²⁸

Edeltävässä lainauksessa Teiniliiton vuosien 1974–1975 puheenjohtaja Matti Viialainen reflektoi, että “meistä” tuli politiikan ammattilaisia muutamia vuosia kestäneessä politiikan koulussa, Teiniliitossa. *Meillä* Viialainen viittaa avainsukupolvikokemuksen jakaneeseen järjestöaktiivien sukupolveen. Kokemus Teiniliitosta politiikan kouluna vaikuttaa todellakin olevan jaettu sukupolvikokemus myöhemmin poliittiselle uralle päätyneiden entisten teinien keskuudessa. Viialaisen kanssa samaan teinisukupolveen lukeutuva Kimmo Sasi pohti Teiniliiton merkitystä seuraavasti:

Sehän oli loistava koulu. Siis ihan sä jouduit argumentoimaan, neuvottelemaan, et siis sen parempaa poliittista koulua ei ollu. Ja sen seurauksena, ne jotka on ollu Teiniliitossa mukana, ne on poliitikassa pärjänny kohtalaisen hyvin.²²⁹

Puoluepoliittisen teinisukupolven edustajat kytkevät politiikan koulusta kertyneet opit Teiniliiton sisäisiin kamppailuihin valta-asemista ja voimasuhteista. Haastatteluiden perusteella Teiniliitossa oppositioon kuuluneet entiset porvariteinit kokivat valtakamppailut voimakkaampina ja kutsuivat niitä “todellisiksi taisteluiksi”²³⁰, kun taas valtaapitäviä ryhmiä edustaneet entiset teinit käyttivät niistä lievempiä ilmaisuja, kuten “nahistelu”²³¹ ja “kinastelu”²³². Tätä todennäköisesti selittää se, että ryhmillä oli voimasuhteidensa myötä erilaiset lähtökohdat ja asemat kamppailuissa. Vaikka entiset teinit kokivat kamppailut henkilökohtaisesti eri tavoilla lähtökohdistaan riippuen, he kuitenkin lähtökohtaisesti kokivat oppineensa niiden myötä samoja taitoja: vaikuttamista ja vastustamista, argumentointia, neuvottelutaitoja, kompromissien tekemistä sekä erilaisten ihmisten kanssa toimeen

²²⁸ Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

²²⁹ Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

²³⁰ Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021; ks. myös Ben Zyskowiczin haastattelu 13.4.2021.

²³¹ Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021; Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

²³² Jussi Kasasen ja Jouko Elon haastattelu 16.12.2021.

tulemista – taitoja, joista on ollut heille myöhemmin hyötyä niin politiikassa kuin muutenkin elämässä.

Sen lisäksi, että Teiniliitossa pyrittiin vaikuttamaan ympäröivään yhteiskuntaan ja maailman epäkohtiin, tapahtui vaikuttamista myös Teiniliiton sisällä. Puhuttaessa 1970-luvun poliittisista kamppailuista Teiniliitossa, kuulee usein sanottavan, että “siellä käytettiin kaikkia keinoja, myös laillisia”²³³. Valta-aseamista kamppaillessa voimasuhteisiin pyrittiin todella vaikuttamaan kaikin keinoin, eivätkä keinot aina olleet hyvän tavan mukaisia. Entinen porvariteini, kansanedustaja Ben Zyskowicz kuvaili omaa näkemystään siitä, kuinka “Teiniliiton voimasuhteet muotoiltiin aina yleisdemokraattiselle rintamalle sopivaksi”:

- - Ja jos diskaamalla riittävästi porvariedustajia ja muita laittomuuksiin syyllistyen, niin pystyt saamaan voimasuhteet haluamaksesi, niin mikset olis sitä tehnyt. Ja tää oli niinku, jos puhutaan niinku meidän Via dolorosasta Teiniliitossa sillon -73/-74, niin tehtiin mitä vaan, niin sen verran hylättiin, että tota [naurahdus]... Että ei meil ollu mitään mahollisuutta käytännössä niinku Teiniliitossa saada enemmistöä, koska sen verran hylättiin meidän edustajia.²³⁴

Zyskowicz totesi haastattelussaan, että Teiniliiton liittokokouksissa olleet poliittisten nuorisojärjestöjen johtajat sopivat keskenään voimasuhteista ja lisäsi, että “eihän siinä järjestödemokratiasta ollu niinku mitään tietoa”²³⁵. Käytännössä kaikki haastatellut järjestöaktiivit jakavat Zyskowiczin näkemyksen siitä, että voimasuhteista sovittiin poliittisten nuorisojärjestöjen edustajien kesken, eikä liittokokouksissa useinkaan noudatettu todellista demokratiaa.²³⁶ Enemmistö haastatelluista on kertonut varsin avoimesti erilaisista väärinkäytöksistä, mutta kertomuksissa ovat korostuneet enemmän muiden tekemiset kuin mahdollinen oma osallisuus niihin. Tämä on kuitenkin varsin luonnollista arkaluontoisiksi miellettyihin aiheisiin liittyvässä muistelussa²³⁷.

Vastustaminen liittyi olennaisesti lähes kaikkeen Teiniliiton piirissä tapahtuneeseen vaikuttamiseen. Vaikuttamaan pyrittiin yleensä vastustamalla jotakin: niin vallitsevia yhteiskuntarakenteita kuin

²³³ Näin totesi esim. Ben Zyskowicz Poliitiikka-Suomen jaksossa "Maailmanparantajat", Yle Areena. <<https://areena.yle.fi/1-50396450>> [katsottu 16.4.2023].

²³⁴ Ben Zyskowiczin haastattelu 13.4.2021.

²³⁵ Ben Zyskowiczin haastattelu 13.4.2021.

²³⁶ ks. esim. Jussi Kasasen ja Jouko Elon haastattelu 16.12.2021; Anders Blomin ja Olli Kyrjen haastattelu 7.2.2022.

²³⁷ ks. esim. Portelli 2006, 58.

vastakkaisia puoluepoliittisia ryhmiäkin. Teiniliiton sisäisissä valtakamppailuissa vastustaminen oli tehokas vaikuttamisen väline, jolla muun muassa houkuteltiin lisää ihmisiä poliittisiin rintamiin. Kimmo Sasi pohti haastattelussaan vastustamisen merkitystä teinitoiminnassa seuraavasti:

No millee ihmisiä tuli mukaan, mä sanon et kyllä se oli vastustamisella. Poliitikassa vastustaminen on erittäin tehokas keino. Et kun vasemmiston paine oli niin kova, niin... tämmöset... Mä en sanois et tervejärkiset, mutta että tämmöset tavanomaset ihmiset niin, ei enää hyväksynyt sitä, mitä oltiin niinku ajamassa. Ja se oli erittäin hyvä peruste.²³⁸

Kaiken teinitoimintaan linkittyvän keskinäisen kamppailun ja vastustamisen lomassa entiset teinit kokivat kuitenkin oppineensa myös arvokkaita neuvottelu- ja väittelytaitoja. Puoluepoliittisten ryhmien edustajat pyrkivät neuvottelemaan esimerkiksi Teiniliiton liittokokousten ja teinikuntien kokouksen yhteydessä ryhmien voimasuhteista ja tulevista hallituspaikoista. Neuvottelut yltyivät toisinaan väittelyiksi, mutta niiden lomassa opittiin kyseenalaistamaan eriäviä mielipiteitä, haastamaan poliittisen vastapuolen edustajia sekä argumentoimaan omien näkemysten puolesta.²³⁹ Esimerkiksi vuonna 1953 syntyneen miehen mukaan teinitoiminnassa “opittiin kyseenalaistamaan asioita, ei otettu kaikkea annettuna”²⁴⁰.

Ben Zyskowicz totesi haastattelussaan, että hän koki teinitoiminnan omalla kohdallaan pikemminkin taisteluksi kuin yhteistyökokemukseksi²⁴¹. Myös Kimmo Sasi oli samoilla linjoilla, mutta lisäsi kuitenkin, että ihmisten kanssa ei kuitenkaan henkilökohtaisesti ollut “mitään pahempia riitoja”²⁴². Eeva-Liisa Lehto puolestaan reflektoi aihetta omassa haastattelussaan seuraavasti:

Ja sitten se, että se kasvatti tän poliitikko-sukupolven joka kuitenkin aika hyvin pystyy keskustelemaan toistensa kanssa. Mä luulen että siinäkin osatekijä että vaikka siellä nahisteltiin niin kuitenkin tunnettiin, ihmiset tunsivat toisensa. Ja nuorena oppii tuntemaan ihan eri tavalla kuin vanhempana ja tiedettiin että kehen voi luottaa minkäkinlaisissa asioissa.²⁴³

²³⁸ Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

²³⁹ ks. esim. Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021; Paula Karhusen haastattelu 22.12.2021; Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA.

²⁴⁰ Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA.

²⁴¹ Ben Zyskowiczin haastattelu 13.4.2021.

²⁴² Kimmo Sasin haastattelu 16.12.2021.

²⁴³ Eeva-Liisa Lehdon haastattelu 29.9.2021.

Vaikka kaikkia osapuolia miellyttävään yhteistyöhön ei aina päästy, suuri osa entisistä teineistä kuitenkin jakaa kokemuksen, että ihmisten kanssa tultiin toimeen ja pystyttiin keskustelemaan. Eeva-Liisa Lehto jatkoi pohdintaansa aiheesta vielä toteamalla, että:

Ja että kaikki saa sanoa, kaikki on mahdollisia toimimaan yhteisessä pöydässä. Ja se oli kyllä se oppi mikä sieltä Teiniliitosta tuli.

Teiniliiton vuosien 1979–1981 puheenjohtaja Kari Anttila jakoi samankaltaisen ajatuksen ja totesi, että hänen mielestään Teiniliitto oli “korkeakoulu tietyllä tavalla tällasille sopimisille ja kohtaamisille”²⁴⁴. Kompromissejakin oli toisinaan pakko tehdä, mikä opetti sovittamaan yhteen erilaisia mielipiteitä.²⁴⁵

Teiniliitosta valtakunnan politiikkaan ponnistaneet entiset järjestöaktiivit näkevät Teiniliiton jälkikäteen eräänlaisena harjoitteluareenana. Se edusti ikään kuin pikkupolitiikkaa, joka harjaannutti heitä todellista politiikkaa varten. Politiikkaan päätyneet entiset teinit ovat lähes poikkeuksetta kokeneet Teiniliitossa toimimisesta olleen hyötyä heidän myöhemmällä poliittisella urallaan. Teinitoiminnan lomassa heille karttui politiikassa tarvittavia tietoja ja taitoja, mutta myös sosiaalisia verkostoja, jotka ovat nekin politiikassa ensiarvoisen tärkeitä. Teinitoiminnan kartuttaman poliittisen pääoman voikin katsoa koostuvan sekä inhimillisestä että sosiaalisesta pääomasta.

Vaikka teinitoiminta kerrytti entisten teinien kokemusten perusteella poliittista pääomaa erityisesti teinipolitiikasta valtakunnan politiikkaan siirtyneille entisille järjestöaktiiveille, saivat siitä oman osansa myös paikallisaktiivit ja muille aloille päätyneet keskusjärjestötason toimijat. Keskusjärjestötason valtakamppailut ja voimasuhteiden manipulointi heijastuivat myös koulujen ja alueellisten teiniyhdistysten tasolle, joten niitä pääsivät todistamaan myös paikallisaktiivit. Vuonna 1953 syntynyt mies muisteli oman koulunsa teinikunnan yleiskokousta seuraavasti:

*Koulun alettua elokuussa oli vuorossa teinikunnan yleiskokous, johon osallistuin. Sain ensimmäisen oppitunnin, kuinka yhdistykselle juntataan mieluihin hallitus.*²⁴⁶

²⁴⁴ Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021.

²⁴⁵ ks. esim. Kari Anttilan haastattelu 13.4.2021; Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

²⁴⁶ Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA.

Jotkut entiset teinit ovat kokeneet teinitoiminnan kerryttämästä poliittisesta pääomasta olleen heille myöhemmin hyötyä, vaikka he eivät olisi päätyneet poliittiselle uralle. Esimerkiksi Teiniliiton kouluasiainsihteerinä vuosina 1973–1975 toiminut Kalevi Rantanen on kokenut Teiniliitto-ajoistaan olleen paljon hyötyä hänen myöhemmällä urallaan tekniikan ja yritystoiminnan alalla sekä sittemmin tiedejournalistina. Rantasen mukaan Teiniliitto-taustasta on ollut uralla hyötyä erityisesti poliittisen ympäristön hahmottamisessa, vaikka hän onkin tehnyt uransa “kaukana mistään näkyvästä politiikasta”.²⁴⁷

Poliittiselle uralle päätyneille entisille teineille sukupolvikokemus Teiniliitosta politiikan kouluna on pääosin positiivinen, mutta kaikki saman teinisukupolven edustajat eivät jaa samaa näkemystä. Jotkut ovat kokeneet teinitoiminnan puoluepolitisoitumisen niin negatiivisena, että he ovat halunneet myöhemmin jättäytyä kokonaan kaiken politiikan ja poliittisuuden ulkopuolelle.²⁴⁸ Esimerkiksi vuonna 1953 syntynyt mies pohti teinitoiminnan puoluepolitisoitumisen seurauksia näin:

*Mitä tästä kaikesta pitäisi ajatella jälkeinpäin? Ainakin, että yleinen ilmapiiri karkasi lapasesta. Julkinen leimakirveiden heiluttelu, ylimielinen jako meihin ja niihin, työnsi ainakin minut sivusta katsojaksi. - - En edelleenkään halua ilmaista puoluekantojani julkisesti.*²⁴⁹

Puoluepolitiikan katkeroittamat entiset teinit ovat kuitenkin omassa aineistossani selkeä vähemmistö. Entisten teinien kokemusten perusteella osallisuus teinitoiminnassa kerrytti suurelle osalle heistä poliittista pääomaa, johon on sisältynyt yksilöllisesti sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia.

²⁴⁷ Erno Lehtisen ja Kalevi Rantasen haastattelu 16.6.2021, Rantasen puheenvuoro.

²⁴⁸ ks. esim. Minun Teiniliittoni 62, s. 1954. SKS KRA; Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA.

²⁴⁹ Minun Teiniliittoni 63, s. 1953. SKS KRA.

6 YHTEISKUNTAPELIN ÄSSÄKORTIT – TEINITOIMINNAN KARTUTTAMA YHTEISKUNNALLINEN PÄÄOMA JA SEN MERKITYKSET

Olen tässä tutkielmassa tarkastellut vuosien 1967–1979 teinotoiminnan kartuttamaa yhteiskunnallista pääomaa ja sen merkityksiä suullisten ja kirjallisten muistitietoaineistojen valossa. Tutkielman tarkoituksena on ollut selvittää, minkälaisia yhteiskunnallisia resursseja entiset teinit kokevat teinotoiminnan myötä saavuttaneensa, ja minkälaisia merkityksiä niillä on ollut heidän myöhemmässä elämässään. Yhteiskunnallisen pääoman käsite on toiminut teoreettisena työkaluna yhteiskunnallisten resurssien tarkastelussa. Tärkeässä roolissa on ollut myös teinotoiminnan kenttä eli se toimintaympäristö, jossa pääomaa on kertynyt.

Vuosien 1967–1979 teinotoiminta on pitänyt sisällään monenlaista, useilla eri toiminnan tasoilla organisoitua toimintaa. Entisten teinien muistoissa teinotoiminta näyttäytyy ennen kaikkea tärkeänä foorumina yhdessäololle, harrastuksille, uuden oppimiselle sekä eri tasoilla tapahtuneelle yhteiskunnalliselle ja poliittiselle vaikuttamiselle. Kaikkien kokemukset teinotoiminnasta eivät olleet pelkästään positiivisia, mutta pääasiassa teiniaikoja muisteltiin lämmöllä ja nostalgisesti. Entisten teinien muistoissa teinotoimintaan sekoittuvat myös muut toimintaympäristöt, yleisimmin koulu ja poliittiset nuorisjärjestöt. Teinotoiminnan kenttää ei siis ole ollut mahdollista, eikä edes tarkoituksenmukaista, täysin eritellä muista toimintaympäristöistä. Kentät ovat olleet monilta osin päällekkäisiä ja vuorovaikutuksessa keskenään – sekä konkreettisesti että entisten teinien muistoissa. Kokoavasti voidaan todeta, että teinotoiminnan kenttä ja siihen limittyvät toimintaympäristöt toimivat vuosina 1967–1979 erityisen otollisena toimintaympäristönä yhteiskunnallisen pääoman kerryttämiseen.

Tutkimukseni keskeisin johtopäätös on, että teinotoiminta kartutti entisille teineille monenlaista ja monivivahteista yhteiskunnallista pääomaa, joka on ilmennyt eri ihmisillä eri tavoin. Entisten teinien kokemukset ovat yksilöllisiä, eikä teinotoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman sisältöjä tai merkityksiä voi siksi täysin yleistää. Aineiston analysoinnin myötä olen kuitenkin havainnut, että yhteiskunnallinen pääoma ilmenee muistelussa ennen kaikkea sosiaalisina suhteina sekä erilaisina tietoina, taitoina, kykyinä ja asenteina. Näiden pohjalta olen jakanut teinotoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman karkeasti kolmeen osa-alueeseen: sosiaaliseen, inhimilliseen ja poliittiseen pääomaan. Rajanveto näiden välillä on ollut välillä haasteellista, koska osa-alueet kietoutuvat toisiinsa vahvasti ja ovat joiltain osin jopa päällekkäisiä. Esimerkiksi poliittiseen

pääomaan lukeutuvia tietoja ja taitoja voidaan pitää osana yksilön inhimillistä pääomaa, ja poliittiseksi pääomaksi voidaan lukea myös tietynlainen sosiaalinen pääoma.

Aineistoni pohjalta on havaittavissa, että teinitoiminta kerrytti eri ihmisille erilaista yhteiskunnallista pääomaa. Karttuneen pääoman määrä ja laatu vaikuttaa vaihdelleen sen mukaan, millä asteella toimintaan osallistui ja kuinka aktiivinen itse oli. Yhteiskunnallisen pääoman osa-alueet: sosiaalinen, inhimillinen ja poliittinen pääoma painoutuivat myös eri ihmisillä eri tavoin. Jonkinasteista sosiaalista pääomaa teinitoiminnan seurauksena kokivat saaneensa lähes kaikki, samoin inhimilliseen pääomaan lukeutuvia tietoja ja taitoja. Kokemus teinitoiminnan kerryttämän inhimillisen ja sosiaalisen pääoman määrästä ja laadusta vaihtelee kuitenkin yksilöllisesti.

Teinitoiminnan kartuttamaan yhteiskunnalliseen pääomaan kuuluu olennaisesti sosiaalinen ulottuvuus, joka muodostuu toiminnan myötä kertyneestä sosiaalisesta pääomasta. Tarkastelin sosiaalista pääomaa jakamalla sen Mark Granovetterin verkostoteorian mukaan heikkoihin ja vahvoihin siteisiin. Heikot siteet muodostuvat etäisemmistä kontakteista ja teiniverkostoista, ja vahvat siteet läheisemmistä ihmissuhteista. Teinitoiminnan piirissä luodut yhteydet ulottuivat yksilöihin, yhteiskuntaan ja jopa ulkomaille asti. Sosiaalinen pääoma on merkittävä yhteiskunnallisen pääoman osa-alue, koska eri tahojen kanssa luodut yhteydet toimivat ikään kuin siltoina yhteiskuntaan. Entiset teinit ovat kokeneet teinitoiminnan kartuttaman sosiaalisen pääoman merkittäväksi jo itsessään, mutta siitä on myös koettu olevan monenlaisia hyötyjä elämän eri tilanteissa.

Merkittävän osan teinitoiminnan kartuttamasta yhteiskunnallisesta pääomasta muodostaa inhimillinen pääoma, jota voidaan kutsua yhteiskunnallisen pääoman tiedollis- taidolliseksi ulottuvuudeksi. Entisten teinien näkemysten perusteella teinitoiminta opetti heille ennen kaikkea arvokkaita järjestötaitoja ja kasvatti kokonaisvaltaisesti heidän yhteiskunnallista tietoisuuttaan. Kokemus Teiniliitosta, ja laajemmin teinitoiminnasta, yhteiskunnallisena kouluna vaikuttaa olleen varsin yleinen entisten teinien keskuudessa. Teinitoiminnan parissa opittiin yhteiskunnasta ja yhteiskunnallisuudesta sellaisia asioita, joita koulussa ei opetettu, ja nämä tiedot ja taidot karttuivat useimmiten käytännön tekemisen ja kokemisen kautta. Teinitoiminnan kartuttamalla inhimillisellä pääomalla nähtiin olevan selkeä yhteys ennen kaikkea yleiseen yhteiskunnalliseen kiinnostukseen, mutta monet kokivat sen vaikuttaneen selvästi myös ammatinvalintaan ja myöhempään työuraan.

Poliittinen pääoma on ainoa yhteiskunnallisen pääoman osa-alue, joka painottui selkeästi voimakkaammin pienemmällä järjestöaktiivien joukolla, jotka olivat tavalla tai toisella kosketuksissa teinipoliitiikkaan. Tämän teinipoliitikko-sukupolven kokemuksen mukaan Teiniliitto toimi heille politiikan kouluna, ja kouliinnutti heistä tulevia ammattipoliitikkoja. Puoluepoliittiset järjestöaktiivit kokivat keskinäisen taistelun tuoksinassa oppineensa esimerkiksi vaikuttamista, vastustamista, esiintymistä ja neuvottelutaitoja, jotka voidaan kaikki katsoa poliittiseen pääomaan lukeutuviksi arvokkaiksi resursseiksi. Teinitoiminnan kartuttama poliittinen ja sosiaalinen pääoma kietoutuvat toisiinsa monin tavoin, sillä poliittisia kamppailuja Teiniliitossa harjoitelleet teinipoliitikot ovat sittemmin siirtyneet suuremmille areenoille ammattipoliitikoiksi. Teiniverkostot ovat siis pysyneet, vaikka toimintaympäristö on muuttunut.

Martti Siisiäisen luonnehdinta pääoman lajeista "yhteiskuntapelin ässäkortteina", jotka ovat "sattuman ja onnenpelin minimoijia"²⁵⁰ kiteyttää mielestäni teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman luonteen osuvasti. Yhteiskunnalliseen pääomaan lukeutuvat resurssit näyttäytyvät useiden entisten teinien kokemusten perusteella yhteiskuntapelin ässäkortteina, jotka ovat tarjonneet monenlaisia etuja ja edellytyksiä niin yhteiskunnalliseen toimintaan kuin muillekin elämän osa-alueille.

Teinitoiminnan myötä kertynyt yhteiskunnallinen pääoma on viitoittanut monin tavoin teinien myöhempiä elämänpolkuja. Jotkut ovat kokeneet vaikeaksi arvioida, missä määrin teinitoiminta on vaikuttanut heidän myöhempään elämäänsä, mutta useimmat muistelijat ovat pitäneet teinitoimintaa kokonaisvaltaisesti merkittävänä ajanjaksona, ja kokeneet sillä olleen monenlaisia merkityksiä itselleen ja elämälleen.

Yhtenä merkittävimmistä teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman vaikutuksista voidaan pitää sen herättämää ja vahvistamaa kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin. Nuoruuden teinitoiminta vaikutti moniin niin vahvasti, että he kokivat sen jättäneen yhteiskunnallisuuden pysyvästi osaksi maailmankuviaan ja identiteettejään. Kaikki eivät ilmaisseet asiaa yhtä voimakkaasti, mutta tietynlaisen yhteiskunnallisen kipinän säilymisen on voinut havaita lähes kaikista muistelijoista – toki osalla se oli syttynyt jo ennen teinitoimintaa. Yhteiskunnallinen kiinnostus on johdattanut suuren osan muistelijoista eritasoisen yhteiskunnallisen toiminnan pariin

²⁵⁰ Siisiäinen 1988, 158.

myöhemmässä elämässä, niin työpaikoilla, erilaisissa järjestö- ja luottamustoimissa kuin politiikassakin.

Kuten teinitoiminnan kerryttämän yhteiskunnallisen pääoman sisällöt, myös sen saamat merkitykset ovat vaihdelleet yksilöiden välillä. Joidenkin on ollut vaikea hahmottaa yhteiskunnallisen pääoman vaikutuksia ja toiset taas ovat nähneet sen merkityksen selkeästi esimerkiksi myöhemmässä työelämässään. Muistelijoiden joukossa on kuitenkin myös sellaisia entisiä teinejä, jotka ovat kokeneet teinitoiminnan kartuttaman yhteiskunnallisen pääoman vaikuttaneen itseensä ja elämäänsä hyvinkin kokonaisvaltaisesti. Kysyttäessä minkälainen vaikutus Teiniliitolla on ollut myöhemmän yhteiskunnallisen toimijuuden kehittymiseen, Teiniliiton entinen puheenjohtaja Matti Viialainen vastasi:

*Aivan ratkaseva, aivan ratkaseva. Ei minua olis yhteiskunnallisena toimijana ilman Teiniliittoa.*²⁵¹

Viialaisen vastaus viestii siitä, että hän todella kokee teinitoiminta-ajan määrittäneen myöhempää yhteiskunnallista toimintaansa niin merkittävästi, ettei hänestä olisi tullut yhteiskunnallista toimijaa ilman sitä. Tästä voidaan päätellä, että teinitoiminta on kartuttanut hänelle merkittävää yhteiskunnallista pääomaa, jonka vaikutukset ovat konkretisoituneet monin tavoin myöhemmin elämässä.

Jälkikäteen voidaan jossitella sitä, mitä entisistä teiniaktiiveista olisi tullut ilman Teiniliittoa ja teinitoimintaa. Aineistoni muistelijoita voi pitää yleisesti ottaen menestyneinä; he ovat lähes kaikki korkeasti koulutettuja ja toimineet yhteiskunnallisesti arvostetuissa ammateissa. Muistelijoiden menestyneisyys ei varmastikaan selity yksinomaan teinitoiminnalla, vaan esimerkiksi oppikoulutaustalla ja yleisellä aktiivisuudella. Myös teinitoiminnallakin voi kuitenkin nähdä olleen tekemistä myöhemmän menestyksen kanssa, ja osa muistelijoista onkin kokenut teinitoiminnan vaikuttaneen selkeästi esimerkiksi opiskelualan tai ammatin valintaan.

Teinitoiminnan arvo vaikuttaa olleen ennen kaikkea siinä, että se tarjosi teineille toimijuuden areenan, jolla yhteiskunnallisen pääoman kertyminen oli mahdollista. Jos Teiniliittoa ei olisi ollut, olisi kanava nuorten toimijuudelle todennäköisesti etsitty ja löydetty jostakin muualta, jolloin yhteiskunnallista pääomaakin olisi ollut mahdollista kerryttää jossakin toisessa

²⁵¹ Matti Viialaisen haastattelu 24.11.2021.

toimintaympäristössä. Mutta Teiniliitto oli tuon ajan nuorten merkittävä toimintaympäristö, ja teinitoiminnan perintö kytkee itseensä valtavan määrän yhteiskunnallista pääomaa.

Tässä tutkielmassa on yhdistynyt 36 muistelijan kokemukset, joiden pohjalta olen muodostanut oman tulkintani teinitoiminnan kartuttamasta yhteiskunnallisesta pääomasta. Teinitoiminnan kerryttämällä yhteiskunnallinen pääomalla on joitakin yhteneviä piirteitä, joista voi tehdä yleistyksiä, mutta jokaisen muistelijan kokemus pääomasta on silti yksilöllinen ja henkilökohtainen. Teinitoiminnan voikin ajatella kartuttaneen sekä yksilöllistä, mutta myös laajempaa yhteiskunnallista pääomaa.

Tutkielmani tutkimuskohteena ei ole ollut yhteiskunta, vaan yksilöiden kokemukset. Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että teinitoiminnan kartuttamalla yhteiskunnallisella pääomalla on ollut myös yksilöitä laajempaa yhteiskunnallista merkitystä. Teiniliiton kouluasiainsihteerinä vuosina 1967–1970 toimineelta Yrjö Engeströmiltä kysyttiin tutkimushaastattelussa arviota siitä, mikä merkitys 1960-luvun lopun Teiniliitolla on ollut suomalaiselle yhteiskunnalle. Engeström kuvaili 60-luvun loppua “etsintävaiheeksi” ja pelkäsi, että monet ehkä pitävät ajanjaksoa “lapsellisena episodina” ja aliarvioivat sen ajan Teiniliiton yhteiskunnallista merkitystä. Hän itse reflektoi merkitystä seuraavasti:

“Et jos siihen paneutuu uudestaan näin jälkikäteen niin mun mielestä ainakin se näyttäytyy hirveen tärkeenä, että erilaisista lähtökohdista, olipa ne vaikka kolmannen maailman kysymykset ja vapautukset, tai toisaalta Summerhill ja vapaa kasvatus, niin pystyttiin löytää toinen toisemme ja mielekäs keskustelu ja dialogi. Ja yhteisten hankkeiden rakentaminen oli mahdollista niin erilaisista lähtökohdista.”²⁵²

Engeströmin kerronnassa korostuu tärkeä yhteiskunnallinen ja poliittinen resurssi: yhteistyön rakentaminen erilaisista lähtökohdista, jonka monet ovat kokeneet merkittäväksi osaksi teinitoiminnan kartuttamaa yhteiskunnallista pääomaa. Teinitoiminnan kerryttämä yhteiskunnallinen pääoma on kietoutunut entisiin teineihin ja vaikuttanut heidän toimintansa kautta monin tavoin ja useissa eri yhteyksissä myös suomalaiseen yhteiskuntaan.

²⁵² Yrjö Engeströmin haastattelu 21.6.2021.

LÄHTEET

Arkistolähteet

Kansallisarkisto (KA), Helsinki

Suomen Teiniliitto ry:n (1939-1983) arkisto (STL)

D Toisteet

Db Toimintakertomukset ja -suunnitelmat (1939–1982)

Db:1 Toimintakertomukset 1939–1979

H Sisällön mukaan järjestetyt asiakirjat

Hf Taksvärkki 1962–1978

Hf:1 Taksvärkki 1967–1968

Haastattelut

Teiniliitto, vimma ja rakkaus -tutkimushankkeen haastattelut, tekijöiden hallussa

Pekka Aine, 17.8.2020. Haastattelijat Jouko Aaltonen ja Essi Jouhki.

Marja-Leena Airaksinen-Laaksonen ja Raili Ojalehto, 17.8.2020. Haastattelijat Jouko Aaltonen ja Essi Jouhki.

Kari Anttila, 13.4.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Ville Okkonen, Ville Soimetsä.

Anders Blom ja Olli Kyrki, 7.2.2022. Haastattelijat Emmi Bildjuschkin, Ville Okkonen ja Ville Soimetsä.

Jouko Elo ja Jussi Kasanen, 16.12.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Ville Okkonen ja Ville Soimetsä.

Yrjö Engeström, 21.6.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen ja Kimmo Rentola.

Satu Hassi, 27.9.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Liisa Lalu ja Ville Soimetsä.

Marjut Helminen (os. Kaarela), 6.10.2020. Haastattelijassa Essi Jouhki.

Päivi Istala, 18.8.2020. Haastattelijat Jouko Aaltonen ja Essi Jouhki.

Paula Karhunen, 22.12.2021. Haastattelijat Emmi Bildjuschkin ja Liisa Lulu.

Kari Kaunismaa, 17.12.2021. Haastattelijat Liisa Lulu, Kimmo Rentola ja Ville Soimetsä.

Eeva-Liisa Lehto (os. Wallenius), 29.9.2021. Haastattelijat Essi Jouhki ja Liisa Lulu.

Erno Lehtinen ja Kalevi Rantanen, 16.6.2021. Haastattelijat Ville Okkonen ja Kimmo Rentola.

Kari Puro ja Tuomo Tirkkonen, 15.12.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen ja Liisa Lulu.

Kimmo Sasi, 16.12.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Ville Okkonen ja Ville Soimetsä.

Päivi Uljas, 17.6.2020. Haastattelijat Essi Jouhki ja Liisa Lulu.

Matti Viialainen, 24.11.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Ville Okkonen ja Ville Soimetsä.

Ben Zyskowitz, 13.4.2021. Haastattelijat Jouko Aaltonen, Ville Okkonen, Ville Soimetsä.

Teiniliitto, vimma ja rakkaus -tutkimushankkeen muistelutyöpajat, tekijöiden hallussa

Arkkiteinit (Suomen Teiniliiton puheenjohtajat 1958–1962), 26.11.2021.

Aikalaismuistelijat Kalevi Kauniskangas, Esa Peltonen, Heikki Pöntiskoski, Jaakko Tapaninen ja Kyösti Toivonen. Tutkijat Jouko Aaltonen, Essi Jouhki ja Ville Soimetsä, avustaja Emmi Bildjuschkin.

Kirjallinen muistitietoaineisto

Minun Teiniliittoni. Muistitietokeruu entisten oppikoululaisten teinitoiminnasta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkisto (SKS KRA), perinteen ja nykykulttuurin kokoelma.

Lauri Ilomäen muisteluteksti, luovutettu 20.12.2022. Teiniliitto, vimma ja rakkaus - tutkimushankkeen hallussa.

Muut alkuperäislähteet

Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) selvitys Teiniliiton valtionavustuksista liitteineen, 28.5.1976. Teiniliitto, vimma ja rakkaus -tutkimushankkeen hallussa.

Yle Areena < <https://areena.yle.fi/> >

Politiikka-Suomi. Ohjaus Olli Laine ja Antti Leino. Yle, 2021.

Lehdistöaineisto

Sanomalehdet

Helsingin Sanomat, 2018

Aikakauslehdet

Suomen Kuvalehti, 1983

Kirjallisuus

Ahonen, Marika, Niko Heikkilä ja Maarit Leskelä-Kärki. "Merkkillinen on tulevaisuuden ranta." Tulkintoja vuodesta 1968". *Toivon ja raivon vuosi 1968*, toim. Maarit Leskelä-Kärki, Marika Ahonen ja Niko Heikkilä. Helsinki: Työväen historian ja tutkimuksen seura, 2019.

Fingerroos, Outi ja Riina Haanpää. "Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä". *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Helsinki: SKS, 2006.

Granovetter, Mark. "The Strength of Weak Ties". *American Journal of Sociology*, vol. 78, 6/1973. Chicago, IL: University of Chicago Press, 1973.

Hall, Stuart. *Identiteetti*. Suomeksi kääntäneet Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino, 1999.

Helne, Tuula, Raija Julkunen, Jouko Kajanoja, Sini Laitinen-Kuikka, Tiina Silvasti ja Jussi Simpura. *Sosiaalinen politiikka*. Helsinki: WSOY, 2003.

- Helve, Helena. "Nuorten arvojen, maailmankuvien ja katsomusten muutokset". *Mitä on tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä*, toim. Tommi Hoikkala, Sofia Laine ja Jyrki Laine. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 2005.
- Ilmonen, Kaj. "Sosiaalinen pääoma: käsite ja sen ongelmallisuus". *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*, toim. Kaj Ilmonen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2000.
- Immonen, Kari. "Tulevaisuuksien vuosi 1968". *Toivon ja raivon vuosi 1968*, toim. Maarit Leskelä-Kärki, Marika Ahonen ja Niko Heikkilä. Helsinki: Työväen historian ja tutkimuksen seura, 2019.
- Jouhki, Essi. *Teinikuntatoiminnan sukupolvet. Muistitietohistoria oppikoulujen koululaisliikkeestä 1950–1970-luvuilla*. Oulu: Oulun yliopisto, 2020.
- Jouhki, Essi ja Liisa Lalu. "Hei me itse nyt tehdään! Muistoja nuoruudesta teinikuntatoiminnassa ja nuortaistolaisessa liikkeessä". *Elore* 2/2018. Joensuu: Suomen kansantietouden tutkijain seura, 2018.
- Kalela, Jorma. "Historian rakentamisen mieli ja tutkijan valinnat". *Medeiasta pronssisoturiin. Kuka tekee menneestä historiaa?*, toim. Pertti Grönholm ja Anna Sivula. Turku: Turun historiallinen yhdistys, 2010.
- Kalela, Jorma. "Muistitiedon näkökulma historiaan". *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Helsinki: SKS, 2006.
- Koskihaara, Nina ja Jere Kyyrö. "Identiteetti". *Askel kulttuurien tutkimukseen*, toim. Jaana Kouri. Turku: Folkloristiikka, kansatiede ja uskontotiede Turun yliopisto, 2015.
- Kärenlampi, Paavo. *Taistelu kouludemokratiasta. Kouludemokratian aalto Suomessa*. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 1999.
- Miettunen, Katja-Maria. "Vanhan valtaus vuoden 1968 symbolina". *Toivon ja raivon vuosi 1968*, toim. Maarit Leskelä-Kärki, Marika Ahonen ja Niko Heikkilä. Helsinki: Työväen historian ja tutkimuksen seura, 2019.
- Pernaa, Ville. *Pimeä vuosikymmen. Suomi 1968–1981*. Helsinki: Siltala, 2021.
- Portelli, Alessandro. "Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen?". *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Helsinki: SKS, 2006.
- Purhonen, Semi. *Sukupolvien ongelma. Tutkielma sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2007.
- Pöysä, Jyrki. "Kilpakirjoitukset muistitietotutkimuksessa". *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Helsinki: SKS, 2006.
- Rentola, Kimmo. "Kevään 1968 isänmaan toivot". *Työväen verkostot*, toim. Sakari Saaritsa ja Kari Teräs. Turku: Työväen historian ja perinteentutkimuksen seura, 2003.

- Rentola, Kimmo. "Suomen Teiniliiton nousu ja tuho". *Tiedon ja osaamisen Suomi: Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historia III*, toim. Pauli Kettunen ja Hannu Simola. Helsinki: SKS, 2012.
- Rinne, Risto, Joel Kivirauma ja Erno Lehtinen. *Johdatus kasvatustieteisiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2015.
- Roos, J.P. "Missä he ovat nyt? 60- ja 70-lukulaiset aktivistit 2000-luvulla". *Mitä on tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä*, toim. Tommi Hoikkala, Sofia Laine ja Jyrki Laine. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 2005.
- Rossi, Leena. "Muisti, muistot ja muistitietohistoria". *Tulkinnan polkuja. Kulttuurihistorian tutkimusmenetelmiä*, toim. Asko Nivala ja Rami Mähkä. Turku: Turun yliopisto, kulttuurihistoria, 2012.
- Savolainen, Ulla ja Riikka Taavetti. "Muistitietotutkimus. Paikantumisia, eettisiä kysymyksiä ja tulevia suuntia". *Muistitietotutkimuksen paikka. Teoriat, käytännöt ja muutos*, toim. Ulla Savolainen ja Riikka Taavetti. Helsinki: SKS, 2022.
- Siisiäinen, Martti. "Järjestöllinen pääoma: käsite ja merkitys yhdistystutkimuksessa". *Hallinnon tutkimus* 3/1988. Tampere: Hallinnon tutkimuksen seura, 1988.
- Soikkanen, Timo ja Vesa Vares. "Sukupolvi selittäjänä Suomen historiassa". *Historiallinen aikakauskirja* 1/1998. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 1998.
- Strömberg, Lars ja Stefan Szücs. *Local Elites, Political Capital and Democratic Development. Governing Leaders in Seven European Countries*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajarvi. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi, 2018.
- Ukkonen, Taina. "Yhteistyö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa". *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Helsinki: SKS, 2006.
- Vares, Vesa. *Kaksi askelta edellä. Kokoomuksen Nuorten Liiton historia 1928–96*. Helsinki: Kokoomuksen Nuorten Liitto ry, 1999.
- Vehkalahti, Kaisa ja Essi Jouhki. "Lapsuuden ja nuoruuden historian näkökulmia muistitietotutkimukseen". *Muistitietotutkimuksen paikka. Teoriat, käytännöt ja muutos*, toim. Ulla Savolainen ja Riikka Taavetti. Helsinki: SKS, 2022.